

L'abstenció al Principat d'Andorra

Joan Micó
Meritxell Moya
Nuria Segués
Vicente Zapata

Índex

1.	INTRODUCCIÓ GENERAL	4
2.	MARC TEÒRIC I CONTEXTUAL	6
2.1.	Principals teories sobre la participació electoral	6
2.2.	Què entenem per participació i abstenció electoral?	9
2.3.	Què entenem per una participació electoral baixa?	10
2.4.	Context europeu	13
2.5.	Crisi i abstenció	15
2.6.	Resultat electorals i evolució del cens (1979-2015).....	17
2.6.1.	Comicis electorals preconstitucionals a Andorra (1979-1992)	17
2.6.2.	Referèndum constitucional, 14 de març de 1993	21
2.6.3.	Comicis electorals postconstitucionals a Andorra (1993-2015).....	23
2.6.4.	Comicis electorals des del 1981 fins al 2015 a Andorra	27
2.7.	Anàlisi de les dades del cens electoral	29
3.	ESTUDI QUANTITATIU	40
3.1.	Model d'anàlisi	40
3.2.	Resultats de la participació en les eleccions legislatives i comunals des de l'any 2007 ..	43
3.2.1.	Creació del perfil «tipus de votant»	49
3.3.	Abstencionistes	52
3.3.1.	Raons per no votar	52
3.3.2.	Factors que haurien motivat a acudir a les urnes	55
3.4.	Relacions entre perfils i variables.....	56
3.4.1.	Variables relacionades amb factors psicològics	56
3.4.2.	Variables relacionades amb factors polítics.....	64
4.	ESTUDI QUALITATIU	67
4.1.	Model d'anàlisi	67
4.2.	Perfils d'abstencionista	73
4.2.1.	Abstencionista tècnic	73
4.2.2.	Abstencionista passiu	80
4.2.3.	Abstencionista actiu	89
4.3.	Factors conjunturals i aspectes actitudinals i psicològics	92
4.3.1.	Importància del vot	97
4.3.2.	Democràcia i participació.....	103
4.3.3.	Sistema polític i electoral	105

4.3.4. La política andorrana i les seves particularitats	107
5. CONCLUSIONS GENERALS	125
6. ANNEXOS.....	141
7. BIBLIOGRAFIA.....	158

1. INTRODUCCIÓ GENERAL

L'abstenció és un bon indicador per mesurar l'opinió pública respecte al vincle entre ciutadans i classe política i també l'estat de salut del sistema democràtic. El nivell d'abstenció ens indica, doncs, la possible desafecció política en un país determinat.

La interpretació d'aquest fenomen tan complex no és una tasca fàcil. Cal tenir en compte que està condicionat per multitud de factors i que, com és sabut, no cessa d'augmentar any rere any en tots els països d'Europa, i també al Principat d'Andorra. Aquesta situació ha generat un sentiment de preocupació entre la classe política, fins al punt de fer lloc a les agendes polítiques per poder tractar la qüestió. Com a conclusió d'aquesta reflexió s'ha iniciat aquest treball, amb l'objectiu de recollir les causes de l'abstenció. L'estudi s'ha elaborat a partir de tres fases que es complementen entre elles.

La primera fase del treball consisteix a crear un marc teòric a partir de l'anàlisi de les principals teories de ciència política que expliquen l'abstenció. A més, es fa una anàlisi de l'evolució de les dades de participació política d'Andorra i dels països del voltant i també s'analitzen les dades que el Departament d'Estadística ha fet del cens electoral entre els anys 2009 i 2015.

Una segona etapa correspon a l'estudi quantitatiu sobre l'abstenció al Principat d'Andorra, que ha permès crear i quantificar una tipologia de perfils d'abstencionista a Andorra. Aquests perfils s'han definit a partir de les raons principals per les quals la persona no vota en unes o altres eleccions. Així doncs, aquesta classificació ha estat el punt de partida per desenvolupar la segona fase. D'aquesta manera, s'estableixen els objectius per explicar i entendre les causes i motivacions que provoquen l'abstenció en els comicis electorals, definir possibles perfils de votants i d'abstencionistes, i entendre quins factors poden arribar a influir en els tipus de perfils. La metodologia emprada en l'apartat quantitatiu ha estat l'enquesta telefònica, que s'ha fet a una mostra de 808 persones més grans de 18 anys i de nacionalitat andorrana.

La tercera fase correspon a l'anàlisi qualitativa. Cal dir que aquesta anàlisi ens ha permès establir diversos matisos a l'hora de parlar dels diferents perfils d'abstencionista fixats en la fase quantitativa. I és que a partir dels perfils extrets de l'enquesta d'abstenció s'ha confeccionat una tipologia adaptada en què es posa en relleu el perfil d'abstencionista tècnic, actiu i passiu. Per tant, aquesta fase ens ha proporcionat les eines per estudiar si el fenomen de l'abstenció és conjuntural o més aviat estructural, i per determinar si existeix un perfil específic d'abstencionista. Aquí la metodologia usada ha estat la tècnica qualitativa, basada en

entrevistes semiestructurades anònimes, conformant una mostra de 28 persones que en algun moment de la seva vida han estat abstencionistes.

2. MARC TEÒRIC I CONTEXTUAL

Després dels últims resultats electorals del 2015, tant comunals com nacionals, en què el nivell d'abstenció no només ha tornat a ser molt alt, sinó que s'ha incrementat en 4 i 8,5 punts, respectivament, amb relació al 2011, ens veiem en l'obligació d'estudiar i esbrinar quines en poden ser les causes. És cert que la poca participació electoral és un problema a la majoria de països europeus, com veurem més endavant, però en el cas d'Andorra hi ha hagut una davallada molt apreciable els últims deu anys.

Amb les dades a la mà –que es poden consultar més endavant–, s'observa que d'una participació del 81,6% a les eleccions generals del 1997 i del 77,7% a les comunals del 1995, s'ha arribat enguany a una participació del 66,5% a les nacionals i del 60,8 a les comunals. A més, la població amb dret a vot s'ha multiplicat els últims vint anys quasi per 2,5 (de 10.411 persones l'any 1995 s'ha passat a 25.109 el 2015). En comparació amb els països del nostre voltant, Andorra no destaca per la baixa participació, encara que hi ha països amb un percentatge de participació superior al 90% (països on el vot és obligatori), però sí que és un cas singular a causa del fort i continu descens de participació i de l'augment tan accelerat del seu cens electoral.

A la literatura trobem multitud d'estudis de caràcter quantitatiu i qualitatiu sobre aquesta qüestió i des de diferents enfocaments teòrics i metodològics, però en el cas d'Andorra només podem trobar comptats articles d'opinió i premsa, sobretot dels dies posteriors a les eleccions, i alguna publicació de caràcter descriptiu. Tot i que en el seu moment poden arribar a ser de gran utilitat, no ens permeten conèixer a fons i amb rigor científic el fenomen de l'abstenció al nostre país.

Com explicarem més endavant, un nivell d'abstenció molt elevat pot interpretar-se de maneres molt diferents segons el punt de vista; pot entendre's com un greu problema de desafecció política, o al contrari, com un símptoma de confiança en les institucions, però el que és clar és que la participació ciutadana ha disminuït progressivament i mereix, des del nostre punt de vista, un grau elevat de preocupació i un estudi detallat de les causes que provoquen aquesta disminució.

2.1. Principals teories sobre la participació electoral

Fins a la dècada de 1940, com explica Gonzalo Adán Micó (2011) en la seva tesi doctoral «El abstencionismo electoral en la Comunidad Autónoma de las Illes Balears», la majoria d'estudis sobre participació electoral partien d'un enfocament ecològic, és a dir, que

analitzaven el percentatge de participació descrivint les diferències observades segons les unitats geogràfiques o administratives (Justel, 1995a), ja que encara no es disposava de dades individuals prou precises i els mètodes d'enquesta estaven poc desenvolupats.

Però a partir d'aquesta data, als Estats Units, i en part gràcies als avenços en les tècniques d'investigació com les enquestes, va haver-hi un canvi en la investigació en aquest àmbit a través de dos corrents quasi simultanis. D'una banda, el de l'escola de Columbia que, liderada per Paul Felix Lazarsfeld, tenia una forta influència de la sociologia. Els seus estudis se centren en les característiques sociodemogràfiques que diferencien i caracteritzen els individus i faciliten o dificulten la seva participació en unes eleccions. Aquests condicionants s'anomenen *cleavages* i els més importants són la classe social i la religió, encara que d'altres com l'edat, el gènere, el nivell socioeconòmic, el nivell educatiu, el lloc de residència i l'estat civil també poden ser significatius en alguns casos (Mateos i Moral, 2006).

Autors d'aquest corrent, com el mateix Lazarsfeld, o McPhee i Berelson, defensen que el comportament de vot està determinat per la pertinença a determinats grups socials i que la mobilitat de vot a causa de les campanyes electorals o la influència dels mitjans de comunicació és escassa (Adán Micó, 2011). També han consolidat com a tesi general que els ciutadans amb més recursos tenen més possibilitats de participar en unes eleccions i més motivacions, i que ho fan fonamentalment per motius d'autoafirmació i pertinença a un grup amb determinades característiques socials (Milbrath i Goel, 1977; Verba i Nie, 1972).

Aquest enfocament ha estat batejat posteriorment com a social, sociològic, socioestructural o de recursos.

D'altra banda, un altre corrent que va provocar també un punt d'inflexió en el camp d'estudi de la participació electoral va ser l'escola psicològica o de Michigan, que es caracteritza per tenir una visió més individualista i psicològica, al contrari que l'escola de Columbia, que parteix d'un punt de vista més sociològic. Aquesta escola ressalta la conducta de vot com un procés racional d'autoafirmació psicològica i no de pertinença a certs *cleavages* o grups socials, com sí que ho fa la de Columbia. Per a Mateos i Moral (2006), aquest enfocament té un clar component actitudinal, ja que emfatitza la importància dels factors afectius, cognitius i avaluadors d'un individu sobre el context polític a l'hora de decidir-se per una opció o una altra. Aquests factors inclourien també l'interès per la política, el coneixement del funcionament electoral, el seguiment de la informació política, la confiança en les institucions i el major o menor afecte cap als líders (Adán Micó, 2011). Aquest enfocament ha estat el més utilitzat a Europa, mentre que el sociològic ha tingut més importància als Estats Units.

A mesura que ha passat el temps, la investigació posterior ha posat en dubte apartats i postulats de totes dues escoles. Així, de l'enfocament social es critica que l'augment dels nivells d'educació o socioeconòmics no sembla que afavoreixi la disminució de l'abstenció i que, segons anàlisis de participació comparada entre països, apareixen diferents percentatges de participació independentment de les variables sociodemogràfiques i estructurals que proposa aquesta teoria (Lipset, 1991). D'altra banda, els crítics de l'escola de Michigan asseguren que la importància de moltes d'aquestes variables psicològiques i individuals, com l'interès per la política o el coneixement del funcionament electoral, estarien realment determinades per un major o menor nivell de recursos, per la qual cosa el seu efecte estaria sobredimensionat (Adán Micó, 2011).

Aquests dos corrents principals també han estat criticats des de la teoria econòmica de la democràcia o teoria econòmica del vot sorgida uns anys més tard (Downs, 1957) o, com es coneix més popularment, la teoria de l'elecció racional. Aquesta teoria se centra en l'individu i en la seva capacitat de decisió i valoració a partir dels costos i beneficis de votar o no votar. Per exemple, un individu pot decidir no exercir el seu dret a vot si els costos són superiors que els beneficis que en pugui obtenir, o pot decidir votar per comoditat el mateix partit o candidat sempre, perquè considera que és més senzill i menys costós que informar-se de la resta de propostes o llegir-se tots els programes electorals. Un altre exemple de Downs (1957) (pioner a aplicar els criteris econòmics al comportament electoral) explica que en un sistema bipartidista, cada ciutadà votarà pel partit polític que creu que li aportarà més beneficis durant la legislatura, sempre que un dels dos, almenys, li proporcioni uns beneficis superiors al cost d'anar a votar. Si no fos el cas, s'abstindria de votar.

Aquesta teoria també ha tingut, i encara avui segueix tenint molts detractors. La teoria de l'elecció racional assumeix que tots els individus són egoistes i que tots tenen la capacitat racional, el temps, els recursos i la independència emocional necessaris per poder escollir la millor opció sempre, quan òbviament no és així. Amartya Sen, en el seu article «Los tontos racionales: Una crítica sobre los fundamentos conductistas de la teoría económica», defineix l'*homo economicus* (manera de veure el comportament de l'ésser humà com una persona racional, capaç de decidir i actuar amb coneixement, que busca aconseguir beneficis personals seguint principis de menor esforç i majors guanys) com «un tonto sin sentimientos que es un ente ficticio sin moral, dignidad, inquietudes ni compromiso». Per Mario Bunge (1995), filòsof argentí, la teoria de l'elecció racional és fictícia i conceptualment borrosa. Altres autors de renom, com Charles Tilly, Sidney Tarrow, Derrida o Schütz, també han fet pública la seva crítica.

2.2. Què entenem per participació i abstenció electoral?

Aquest treball té com a finalitat esbrinar les causes o motivacions que porten un elevat percentatge de població amb dret a vot a no acudir a les urnes en jornades electorals. Aquest fenomen s'anomena abstenció i s'entén com la manca d'exercici del dret a vot en unes eleccions. (Per tant no constarien en aquest col·lectiu els individus que voten a un partit o candidat, en blanc o voten nul.)

Per molts autors, el fet de votar o no votar, és a dir, la participació electoral, no es pot estudiar de manera separada d'altres tipus de participació política. Segons Milbrath i Goel (1977), a l'hora de voler estudiar el comportament polític de la ciutadania, analitzar les causes que porten els individus a abstenir-se davant les urnes no és suficient per poder arribar a comprendre el fenomen en la seva totalitat. Òbviament és una part essencial d'una investigació però, segons aquests autors, cal incloure-hi actituds passives com la vaga o la desobediència, actives com les manifestacions, reunions i protestes, i inclús activitats il·legals com la violència política. Anduiza i Bosch (2004) aporten una actualització en la mateixa línia, ja que també entenen la participació electoral dins d'un concepte més ampli de participació política, que defineixen com «qualsevol acció ciutadana dirigida a influir en el procés polític i en els seus resultats». Actualitzen aquesta línia, ja que descriuen fins a onze formes diferents de participació, entre les quals s'inclouen formats tan actuals i innovadors com els consells ciutadans o els pressupostos participatius.

El fenomen de la participació electoral i per tant, de manera inherent, el de l'abstenció, s'ha entès històricament des de dos vessants molt diferents i contraris. Els autors mencionats anteriorment són integrants d'un enfocament positiu que entenen com a desitjable el màxim nivell possible de participació. Pateman (1970) considera que una alta participació electoral és fortalesa democràtica, estabilitat a les institucions i, per tant, un bon funcionament del sistema i les institucions polítiques. Per contra, un alt percentatge de ciutadans abstencionistes s'entén com una situació de desconfiança en les institucions o de desafecció política, un debilitament del sistema i una baixa legitimitat dels representants escollits (Barber, 1984).

D'altra banda, trobem autors que pertanyen a un corrent més negatiu, restrictiu i elitista. Defensen que per mantenir una estabilitat democràtica no és necessària una gran participació electoral i que ja n'hi hauria prou que una elit minoritària escollís els representants polítics en nom de la societat perquè el sistema seguís funcionant de manera correcta i amb normalitat (Tingsten, 1937). Des d'aquesta teoria, un alt nivell de participació

podria fins i tot ser negatiu per a la societat, ja que podrien aparèixer tensions i augmentar la probabilitat de desestabilitzar el sistema institucional i democràtic. Aquesta visió més elitista i conservadora va tenir molta influència durant els anys seixanta i setanta, amb integrants com Seymour Martin Lipson, president de l'ASA el 1993 (American Sociological Association) o els autors de *The Crisis of Democracy* Michel J. Crozier, Samuel P. Huntington i Joji Watanuki.

Més enllà de les possibles interpretacions que es poden fer de l'abstenció, aquest estudi busca causes i motivacions de la progressiva tendència a la baixa de la participació electoral dels andorrans en les eleccions legislatives i comunals, sobretot des de fa deu anys.

2.3. Què entenem per una participació electoral baixa?

Per als partits polítics, els mitjans de comunicació i l'opinió pública en general, la poca participació electoral sol ser un símptoma de preocupació. Però si ens demanem quin és el llindar a partir del qual considerem que, en uns comicis, la participació ciutadana ha estat bona i positiva o dolenta i preocupant, no trobem cap consens en la literatura. És veritat que per sota del 60% de participació electoral comença a estar justificada –segons literatura revisada en estudis espanyols– una certa preocupació relacionada amb possibles errors del sistema i deslegitimació de les institucions i els representants electes. Però aquesta dada és totalment arbitrària, ja que aquest percentatge, a més del tipus de comicis (els percentatges de participació a Espanya són molt diferents, per exemple, a les eleccions generals i a les europees), depèn també de quins hagin sigut els màxims o mínims històrics o les tendències ascendents o a la baixa de tot el registre electoral (Adán Micó, 2011). Per establir un límit a partir del qual la participació pot interpretar-se com a baixa, José María Astorkia Hualde (1995) estableix un sistema de mitjanes. Aquest mètode permet esbrinar quan l'abstenció s'allunya de la normalitat, i pot utilitzar dades de diferents comicis i tipus, i fins i tot de diferents regions o països. L'amplitud i la varietat de la mostra definirà un marc de referència per poder establir una participació baixa, normal o alta.

Per parlar de comportament electoral normal pel que fa a la participació, és necessari establir sobre quins valors mitjans s'ha anat ajustant l'índex de votants al llarg de la nostra trajectòria electoral i entorn de quins valors centrals s'han anat ajustant els índexs obtinguts en les diferents convocatòries (Astorkia Hualde, 1995).

Respecte a la importància que els ciutadans atorguen a uns comicis i no a uns altres, s'ha fet servir el concepte «eleccions de segon ordre» (Norris i Reif, 1997). D'aquesta manera s'entén com els ciutadans tendeixen a abstenir-se més en les eleccions que perceben com a menys importants. A Espanya, els comicis electorals per ordre de participació coincideixen

amb el nivell d'importància que reben per part dels ciutadans. Primer les eleccions legislatives, en segon lloc les autonòmiques, a continuació les municipals i finalment les europees (Muñoz, Boso i Pallarés, 2005). En el cas del Principat d'Andorra, la superioritat constant en termes de participació en les eleccions generals davant les comunals podria explicar-se per la percepció de la ciutadania que són més importants i decisives.

S'ha aprofundit molt poc en el debat i no hi ha encara un consens respecte a què es pot considerar una participació perillosament baixa, i, a part de les variables esmentades anteriorment, hauríem de tenir en compte motius d'índole racional com, per exemple, que la ciutadania estigués fent servir la seva abstenció com a càstig (Font, 1995). Un exemple pot ser el cas de la parròquia de Canillo, on el fet que només es presenti un partit a les eleccions pot motivar la gent a no acudir a les urnes com a mètode de penalització, i no per això ha d'existir una falta de confiança en les institucions o un desinterès pel sistema democràtic.

A partir d'aquesta última idea, a continuació pot veure's un quadre en què apareixen les quatre opcions clàssiques de votant. Des de l'abstencionista passiu o sociològic fins a l'actiu o ideològic, passant pels dos tipus de votant: l'actiu i el passiu.

Taula 1: Tipologia de participació / abstenció

Abstenció passiva o sociològica	Participació passiva	Participació activa	Abstenció activa o ideològica
<i>Interpretacions:</i>			<i>Interpretacions:</i>
Abstenció = Aïllament geogràfic o social	Deure electoral +	Vot +	Abstenció = un acte polític
Abstenció = falta d'interès per la política	Desinterès per la política +	Interès per la política +	Abstenció = rebuig de la legitimitat del sistema polític
	Pràctica política nul·la	Altres pràctiques polítiques	

Font: adaptat de Dominique Memmi (1985).

Encara que molts autors ja donen aquesta classificació com a antiquada i la jutgen insuficient a l'hora d'entendre la realitat social d'avui dia, és interessant com a punt de partida i com a exercici de «tipus ideal».

En primer lloc hi ha els individus abstencionistes passius o sociològics, que a la vegada poden ser de dos tipus. D'una banda trobaríem persones amb dret a vot però que, per causes terceres, no el poden exercir. En aquest grup podríem incloure-hi persones que viuen en zones rurals molt aïllades i de difícil accés, cosa que els impedeix anar a votar; col·lectius marginats

socialment als quals no es facilita el vot, o persones que viuen a l'estranger. Com veurem més endavant, aquest grup és cada vegada menor gràcies al vot per correu, les polítiques d'inclusió o les millores en el transport i l'accessibilitat.

El segon tipus són persones que exerceixen el vot. Entenen el dret a vot com un deure i un costum, però a la vegada tenen un desinterès cap a les institucions i el sistema polític en general i, per tant, no prenen part en cap altre tipus de pràctica política més enllà d'anar a votar quan se celebren comicis. Aquest col·lectiu normalment és un votant fidel a un partit o unes persones, i no té gaire interès a informar-se i sospesar a qui vota i a qui no.

El tercer és un col·lectiu que vota però amb unes motivacions totalment diferents. Són individus que valoren el seu dret a vot i, a més, tenen un gran interès a informar-se i també en les institucions i els processos polítics. A més, és molt comú que estiguin involucrats en processos polítics de base i debatin o participin en moviments socials o manifestacions. Òbviament, dins d'aquest col·lectiu hi haurà individus més actius que altres, però aquestes motivacions els diferencien dels anteriors, els votants passius.

Per acabar, trobaríem als abstencionistes actius o ideològics, que tampoc exerceixen el seu dret a vot, com els del primer grup, però no acudeixen a les urnes per altres motivacions. Entenen l'abstenció com un acte polític en si mateix; utilitzen el fet de no anar a votar com a càstig i com una forma d'expressar el seu rebuig cap a les institucions i la seva legitimitat.

Com explica Manuel Justel, cada vegada més hem de tenir en compte que l'abstenció no es pot seguir explicant de manera clàssica, relacionant el fet de no anar a votar amb la desafecció cap a les institucions i els seus representants o com a conseqüència d'un elevat grau de marginalitat o la falta d'integració social, sinó que almenys una part de l'abstenció requereix una interpretació política voluntària i activa (Justel, 1995a)

El mateix autor, en el seu estudi sobre la composició i dinàmica de l'abstenció electoral a Espanya publicat l'any 1995 (Justel, 1995b), descriu que en les últimes dècades el col·lectiu d'abstencionistes passius, sobretot els afectats per l'aïllament geogràfic i social, s'ha anat reduint, tal com hem explicat anteriorment, gràcies a les polítiques inclusives i a la modernització del transport i els accessos; per contra, l'electorat més competent i implicat, és a dir, amb alts nivells d'informació i interès per la política, participen electoralment menys. D'aquesta manera, el col·lectiu d'abstencionistes actius veu com el seu nombre s'incrementa (Flickinger i Studlar, 1992).

Un altre autor que ens permet entendre i donar suport teòric a aquest fenomen és Ronald Inglehart. Inglehart explica que en una societat com la nostra, on les necessitats bàsiques estan cobertes de manera relativament segures gràcies a l'estat del benestar i a un

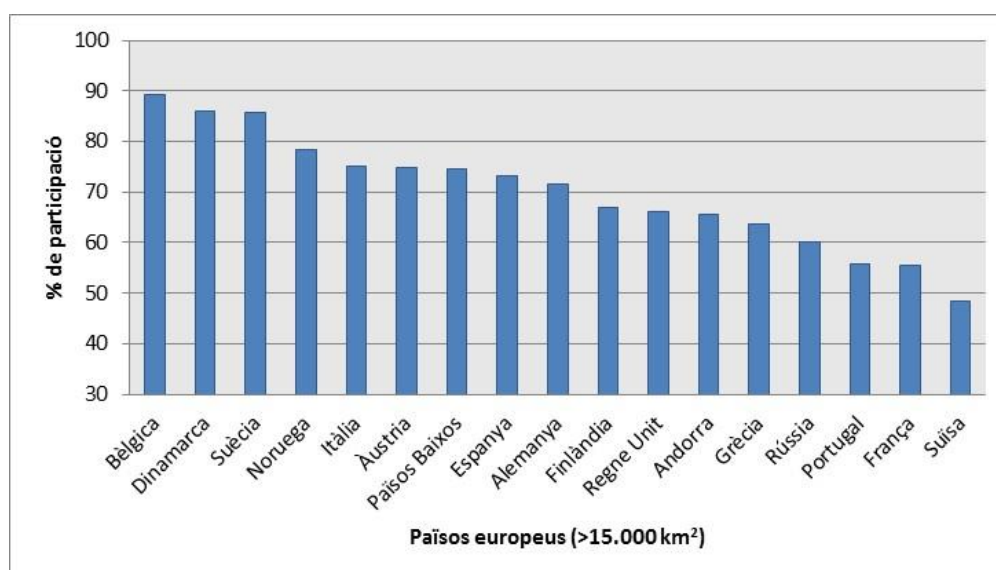
nivell de vida relativament bo, la població pot destinar temps i recursos a altres activitats i dirigir les seves preocupacions cap a la política. Això afavoriria en part que un fragment de la població interessada i a la vegada crítica amb la política s'abstingués del seu dret a vot i decidís no acudir a les urnes per manifestar el seu malestar o com a càstig als seus representants.

2.4. Context europeu

Comparar Andorra amb la resta de països europeus pel que fa a l'abstenció pot semblar un exercici estèril, i així ho és si el que busquem és trobar explicacions o tendències, ja que cada país, regió o ciutat té la seva pròpia història, la seva cultura i el seu context polític, que fan que cada procés electoral sigui diferent i singular. Però sí que aconseguirem veure la situació sobre la participació de la ciutadania en els diferents comicis arreu d'Europa i esbrinar si l'abstenció és un problema només del nostre país o si, al contrari, està més estès.

En el gràfic següent es pot veure el percentatge de participació en 16 països europeus¹ (de més de 15.000 km²) en comparació amb Andorra; en tots els casos es tracta de les últimes eleccions parlamentàries² de cada país.

Gràfic 1: Percentatge de participació en països europeus (>15.000 km²)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDEA.³

¹ A Bèlgica el vot és obligatori. El fet de no votar pot comportar multes de caràcter econòmic (es pot donar una raó legítima que justifiqui l'abstenció per evitar-les), ser privat de certs drets o trobar impediments a l'hora d'accedir a una feina en el sector públic. A Grècia també es obligatori teòricament, però des de l'any 2000 no s'aplica cap tipus de sanció.

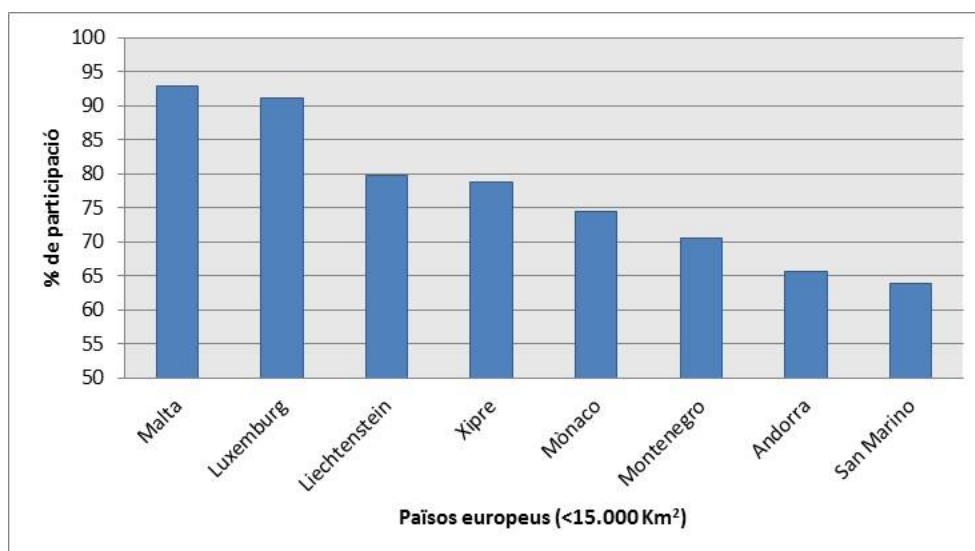
² Alguns països celebren eleccions presidencials: Àustria (53,57% de participació), Finlàndia (68,86% de participació), França (80,35% de participació), Rússia (65,27% de participació) i Portugal (48,70% de participació).

³ International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

Com es pot veure, existeix una àmplia diferència entre països, des de Bèlgica o Dinamarca on la participació ciutadana és superior al 85%, fins a Suïssa on no arriba al 50%. S'observa que no hi ha una norma general pel que fa a la participació, ja que trobem diversos països a cada decil. Tenint en compte que els resultats representats són els de les últimes eleccions parlamentàries, Andorra té un nivell actual de participació molt semblant a Finlàndia, el Regne Unit i Grècia. D'altra banda, és difícil trobar abstenció per sota del 10% i per sobre del 60%.

A la taula⁴ següent es representen tots els microestats europeus.⁵ Les característiques d'aquests països poden assemblar-se més a Andorra teòricament que les dels grans estats, per la mida, la població o els sistemes productius, però com veurem a continuació les diferències són molt significatives,⁶ cosa que ens obliga a buscar causes explicatives més enllà del nombre de quilòmetres quadrats, el volum de població o el sector econòmic imperant.

Gràfic 2: Percentatge de participació en països europeus (<15.000 km²)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDEA.

Tots vuit tenen un percentatge superior al 60%. Andorra se situa en penúltim lloc, amb un 65,6%, mentre que Malta i Luxemburg, els països amb menys abstenció electoral, es col·loquen per sobre del 90%.

⁴ Les dades representades tornen a ser de les últimes eleccions parlamentàries. A Xipre i Montenegro també es porten a terme eleccions presidencials, amb uns resultats de participació del 81,58% i el 63,90%, respectivament.

⁵ Tots els estats europeus amb menys de 15.000 km² excepte el Vaticà i Kosovo.

⁶ A Luxemburg, Malta i Xipre el vot és obligatori. Cal aportar una raó legítima que justifiqui el fet de no haver anat a votar per evitar més sancions, si n'hi ha. A Xipre la multa és de 200 lliures xipriotes (342,23 euros). A partir de l'any 2013, a Malta es va aprovar que el vot deixaria de ser obligatori.

Tal com s'ha explicat, ja s'intueix que l'abstenció no pot interpretar-se de la mateixa manera en diferents comicis. El cas més rellevant el trobem a França, on la participació electoral en les votacions per escollir el parlament és del 55,4%, i a la segona volta de eleccions presidencials, on es tria el president de la República, el percentatge augmenta fins al 80,35%.

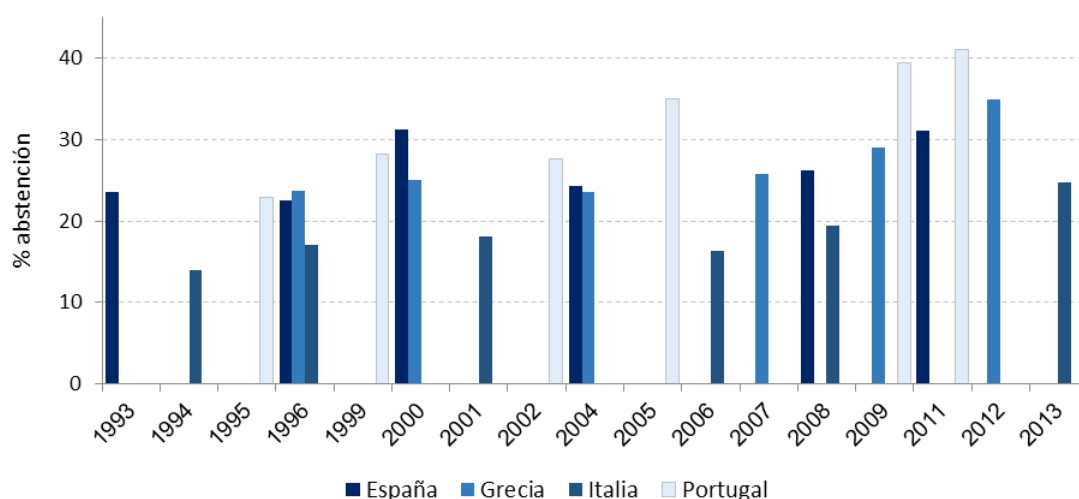
2.5. Crisi i abstenció

Tots els fenòmens socials s'entenen millor si els comparem amb processos similars en altres llocs o àmbits, i l'abstenció política no n'és una excepció. Cal recordar, però, que l'abstenció no pot entendre's de manera aïllada com a comportament polític, sinó que és un fenomen social molt més complex que el simple fet de deixar de votar, i a més, i com explicarem a continuació, el vot no és l'únic mecanisme de què disposa la ciutadania per expressar la seva veu.

En paraules del doctor en Ciència Política Albert Batlle, «el cas d'Andorra és un cas excepcional, i aquest procés d'augment de l'abstenció el podríem definir com una normalització amb els països que l'envolten». És cert que una participació electoral igual o superior al 80% és difícil, si bé a Dinamarca i Suècia hi és, però pocs casos més es poden trobar. I Andorra, ara mateix, la podríem situar en la mitjana, sobretot, dels països del sud d'Europa.

Ara bé, mentre que a Andorra s'ha produït aquest descens de la participació tant agreujat, a la resta d'Europa, des de fa alguns anys, l'augment de l'abstenció electoral és una pauta contrastada (Mair, 2005). I com afirma Rocío Alarcón, «podem apreciar notables increments en els nivells d'abstenció des del començament de la crisi, especialment al sud d'Europa, on l'increment no ha sigut només significatiu, sinó homogeni, per contraposició al que ha passat a la resta de l'Europa occidental» (Alarcón Rasero, 2015).

Gràfic 3: Abstenció al sud d'Europa, 2002-2012

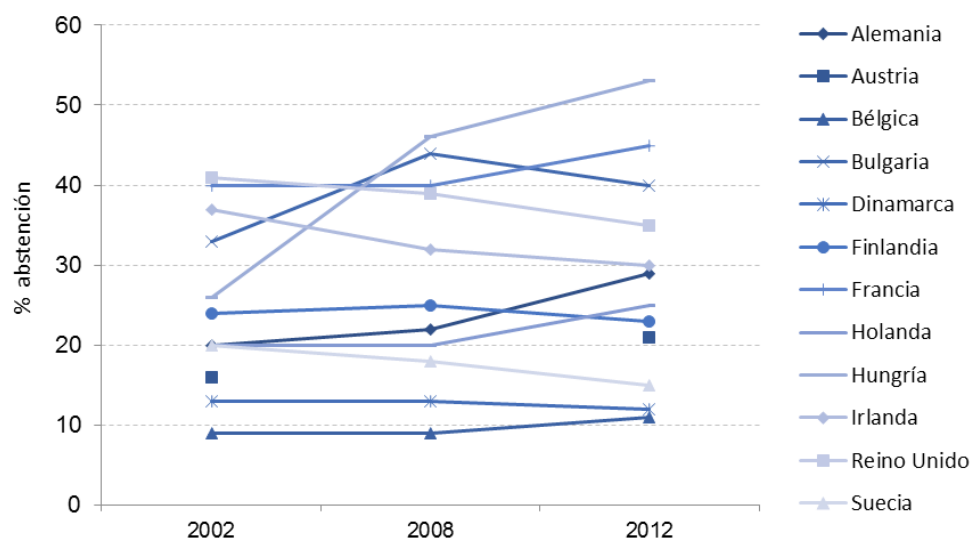

Font: original a Alarcón Rasero, 2015.

Com podem observar en el gràfic anterior, en tots quatre països del sud d'Europa l'abstenció ha patit un augment significatiu des de l'inici de la crisi. Com explica l'autora, a part que aquest països han sigut els més castigats durant la crisi econòmica, hi ha hagut petites crisis particulars i contextos com els dos rescats a Grècia, la reforma del sistema electoral a Itàlia, la sol·licitud per totes les forces parlamentàries del rescat a Portugal o el càstig a Zapatero a Espanya.

Diversos autors han intentat esbrinar la possible relació entre la crisi econòmica d'aquests darrers anys i aquest descens de participació electoral, i no tots acaben de trobar-hi relacions directes. La mateixa autora, Rocío Alarcón, descriu com han crescut de manera alarmant les actituds negatives davant el funcionament de la democràcia i el treball dels seus principals actors, tant partits com institucions, convertint en una crisi política i institucional el que va començar com una crisi econòmica. D'aquesta manera, un percentatge de la ciutadania decideix deixar d'anar a votar i es decanta per altres formes de participació com ara la protesta. A més, s'ha vist que l'abstenció no només ha augmentat, sinó que el seu missatge és particularment negatiu. Si bé és cert que la desafecció és la tendència dominant entre els que no voten, la crítica s'aproxima al 20% a Grècia i quasi al 40% a Espanya. (Alarcón Rasero, 2015). Això explicaria en part l'increïble augment del nombre de manifestacions (una mitjana de 16 manifestacions diàries a Espanya segons la premsa) i moviments socials i plataformes com les Marees, les Marxes de la Dignitat, els Indignats a Espanya o la Geração à Rasca a Portugal, i també l'auge tan fort de nous partits com Syriza a Grècia, Moviment 5 Estrelles a Itàlia o Podem i Ciutadans a Espanya.

Gràfic 4: Abstenció a l'Europa occidental des de l'any 2002

Font: original a Alarcón Rasero, 2015.

A la resta d'Europa, com es pot observar en el gràfic anterior, el progrés de l'abstenció varia segons el país. En països com Holanda, França, Alemanya, Hongria, Àustria i Bèlgica, el percentatge de no votants augmenta de l'any 2002 al 2012 i en diferents intensitats, mentre que a Bulgària, Rússia, Irlanda, Finlàndia, Suècia i Dinamarca, l'abstenció retrocedeix.

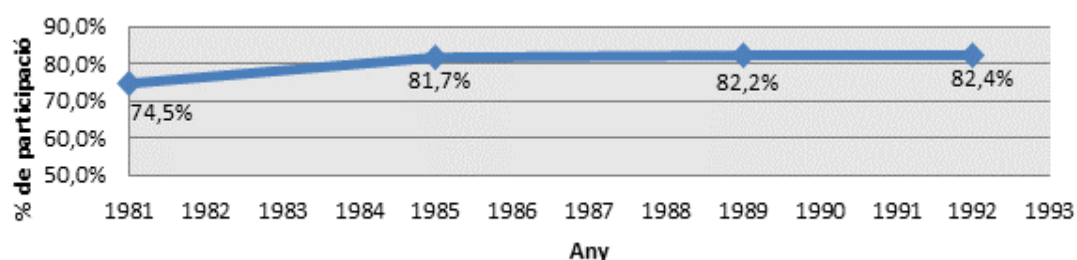
2.6. Resultat electorals i evolució del cens (1979-2015)

2.6.1. Comicis electorals preconstitucionals a Andorra (1979-1992)

A continuació es presenten els resultats electorals de les eleccions generals i comunals des del 1979 fins a la ratificació de la Constitució pel poble andorrà el 14 de març de 1993. És a dir, les eleccions generals de 1985, 1989 i 1992, les comunals de 1983, 1987 i 1991, els comicis de 1979 on es van escollir la meitat dels càrrecs dels Comuns i la meitat del Consell General (com es feia des que l'any 1867 es promulgà el Decret de Nova Reforma), i els comicis de 1981, on es van escollir la meitat dels Comuns i la totalitat del Consell General. A més, es presenta el nombre de persones amb dret a vot en cada procés electoral.

En el gràfic següent es mostren els resultats de participació en les eleccions generals de l'any 1985 al 1992 i en els comicis de 1981.

Gràfic 5: Percentatge de participació en les eleccions generals des del 1981 fins al 1993

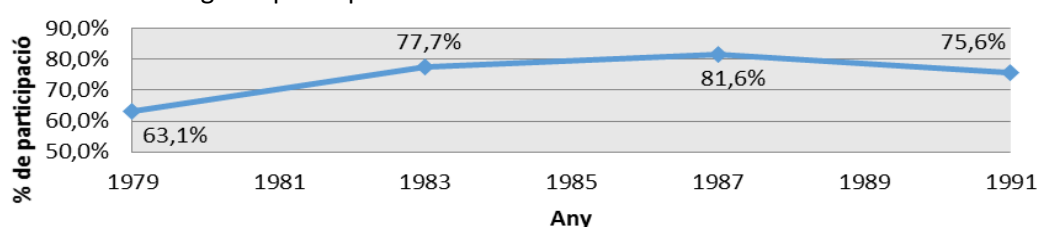

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del quadern núm. 3 del CeDoC.

Llevat dels comicis de 1981 que, com ja s'ha explicat, no funcionaven de la mateixa manera que els posteriors, encara que també van servir per escollir la totalitat del Consell General, els de 1985, 1989 i 1992 van tenir una participació per sobre del 81%. Més endavant es podrà observar com l'increment de l'abstenció tan agreujat apareix a partir dels anys 2005 i 2007; fins aleshores, Andorra gaudeix d'una alta participació electoral i, per tant, d'un gran interès de la ciutadania per la política i les seves institucions.

La taula següent fa referència als comicis de 1979 que, com també s'ha explicat, funcionaven de manera diferent dels posteriors ja que s'escollia a la vegada la meitat dels càrrecs dels Comuns i del Consell General, i els resultats de les eleccions comunals de 1983, 1987 i 1991.

Gràfic 6: Percentatge de participació en les eleccions comunals entre 1979 i 1991

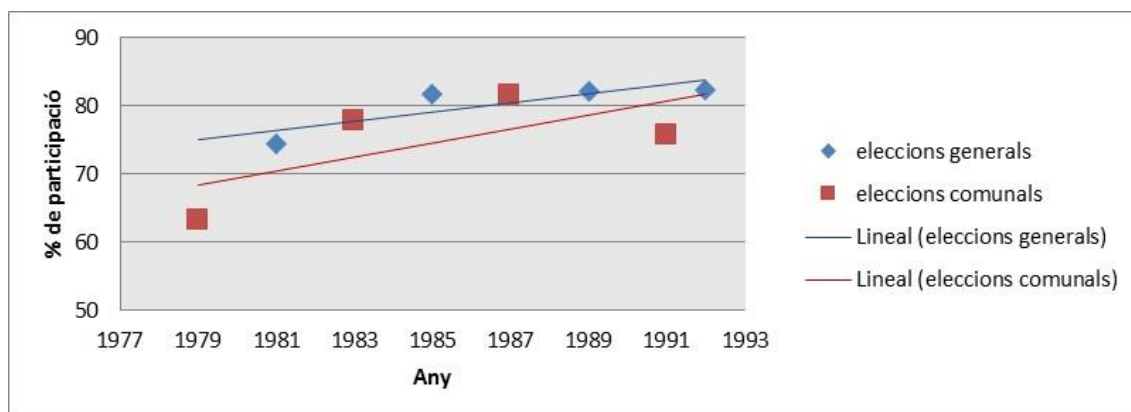
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del quadern núm. 3 del CeDoC.

Als comicis de 1979, un 63% de l'electorat va acudir a dipositar el seu vot. Quatre anys després, la participació es dispara gairebé fins al 78% (14,6 punts més). Als següents comicis de 1987, l'abstenció continua caient i la participació puja quasi al 82%, la participació més alta en unes eleccions comunals des del 1979. La participació en les últimes eleccions fetes abans de la Constitució baixa 6 punts i se situa en el 75,6%.

Si es representen conjuntament les dades de participació en les comunals i les generals i la seva línia de tendència, s'observa que les comunals reben menor participació que les generals que han tingut lloc dos anys abans o dos després. Cal destacar els comicis comunals

del 1987 que, amb un 81,6% de participació, representen el menor nivell d'abstenció en unes eleccions locals des del 1979.

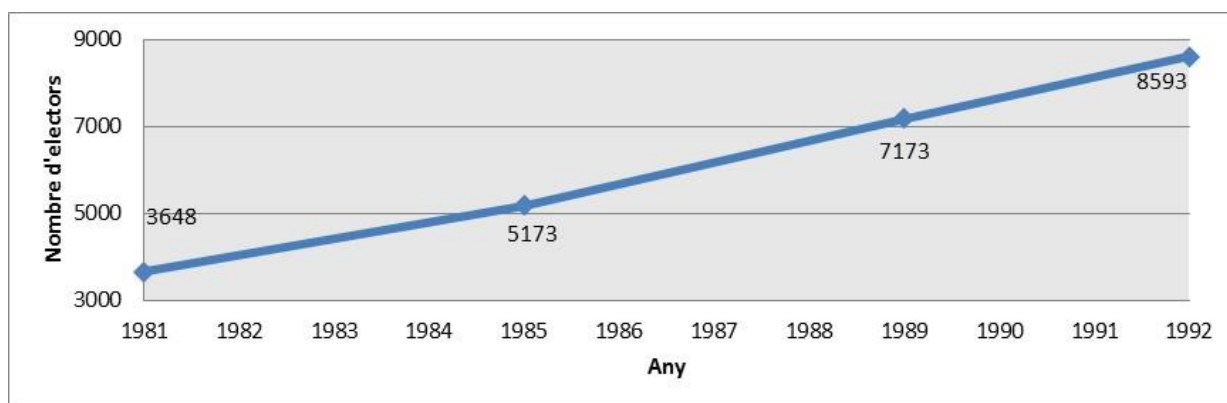
Gràfic 7: Percentatge de participació en les eleccions generals i comunals entre 1977 i 1993

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del quadern núm. 3 del CeDoC.

A continuació es presenta el nombre d'electors que, en cada votació, podien acudir a les urnes.

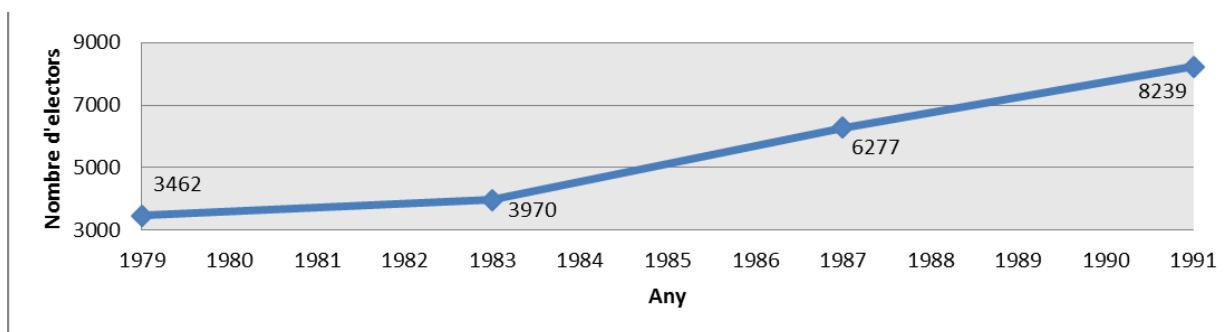
Gràfic 8: Nombre d'electors a les eleccions generals entre 1981 i 1992

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del quadern núm. 3 del CeDoC.

Des de les eleccions de 1981 fins a les últimes abans de l'aprovació de la Constitució, el nombre d'electors es va multiplicar per 2,4 i de manera progressiva. L'any 1981, el nombre d'electors era de 3.648 persones. Quatre anys després s'incrementa fins als 5.173 individus (1.525 més). El 1989 era de 7.173 persones (2.000 persones més que el 1985) i als últims comicis, el nombre de votants era de 8.593 persones (1.420 més).

Gràfic 9: Nombre d'electors a les eleccions comunals entre 1979 i 1991

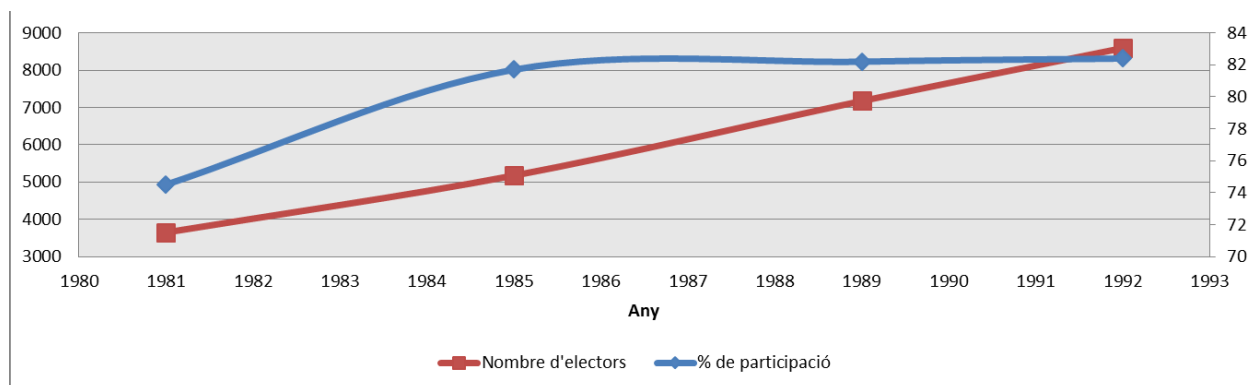

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del quadern núm. 3 del CeDoC.

En aquest cas, a les eleccions comunals, des dels primers comicis fins als últims no constitucionals, el cens va multiplicar-se també per 2,4. L'any 1979 el nombre d'andorrans amb dret a vot era de 3.462 persones i quatre anys més tard de 3.970 (508 persones més). Fins a l'any 1987, el cens s'incrementa significativament fins als 6.277 electors (2.307 individus més). Finalment, l'any 1991 van poder acudir a les urnes 8.239 persones (1.962 més). De manera global s'observa que entre les dues primeres eleccions no hi va haver un gran creixement del cens, però des del 1983 fins al 1991, el cens electoral s'incrementà en un 107,5%.

A la taula següent es veu la comparació entre el nivell de participació en les diferents eleccions generals i el nombre d'electors en el moment dels comicis celebrats amb anterioritat a la Constitució.

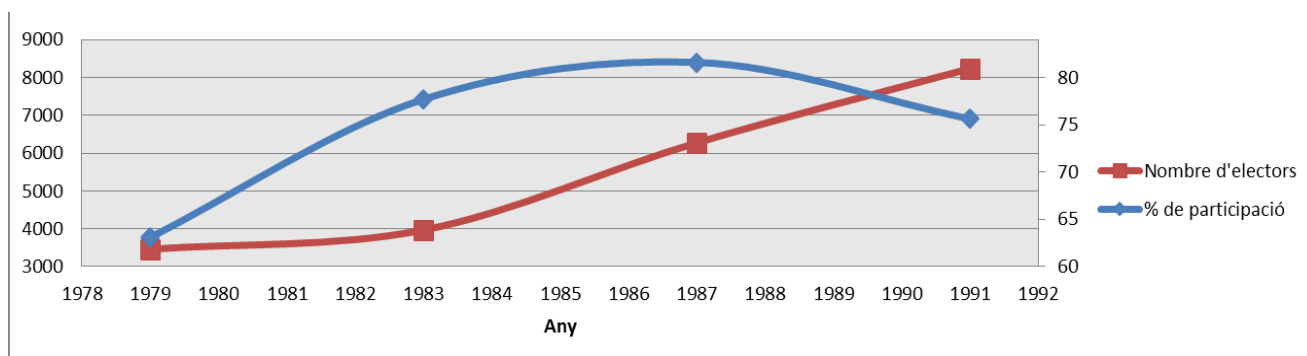
Gràfic 10: Percentatge de participació i nombre d'electors en les eleccions generals

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del quadern núm. 3 del CeDoC.

Com ja hem comentat, el cens electoral creix progressivament a la vegada que creix també la participació electoral. El cens continuarà pujant els anys següents, però la participació toca sostre en el 82%.

Gràfic 11: Percentatge de participació i nombre d'electors en les eleccions comunals

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del quadern núm. 3 del CeDoC.

Si observem la mateixa taula amb les dades parroquials, apareix una corba clara en la participació, mentre que el cens s'incrementa relativament poc entre les dues primeres eleccions i accelera el seu creixement en les següents.

2.6.2. Referèndum constitucional, 14 de març de 1993

L'actual Constitució andorrana va ser aprovada el 2 de febrer de 1993 i ratificada pel poble andorrà el 14 de març del mateix any. En aquest referèndum, en què tenien dret a vot 9.123 andorrans, va ser aprovada amb un 75,74% de participació i el 74,2% de vots afirmatius. Per tant, l'abstenció va ser del 24,26% i els vots negatius van ser del 25,8% del total. El 28 d'abril va ser aprovada pels coprínceps François Mitterrand, president de la República Francesa, i Joan Martí Alanís, bisbe d'Urgell. El 4 de maig, només sis dies després, va entrar en vigor com a norma jurídica suprema del nou Estat de dret. A més, l'aprovació de la Constitució va comportar l'ingrés d'Andorra com a Estat membre a l'ONU el 28 de juliol del mateix any.

La Constitució de 1993 defineix el Principat d'Andorra com un Estat independent, democràtic i social. Estableix també una separació de poders definitiva, començada el 1981 amb la creació del Consell Executiu, enumera els drets i les llibertats de la persona, estableix el català com a llengua oficial, defineix un parlament unicameral i el règim polític com a copríncipat parlamentari, entre altres aspectes.

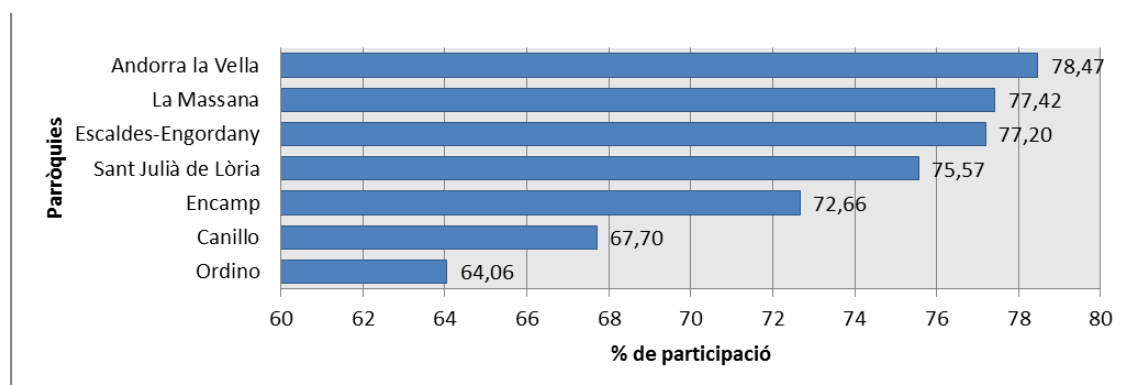
Taula 2: Dades electorals del referèndum constitucional de 1993

Parròquia	Nombre d'electors	Nombre de votants	% de participació
Canillo	418	283	67,7%
Encamp	1.134	824	72,66%
Ordino	434	278	64,06%
La Massana	682	528	77,42%
Andorra la Vella	2.894	2.271	78,47%
Sant Julià de Lòria	1.412	1.067	75,57%
Escaldes-Engordany	2.149	1.659	77,2%
Total	9.123	6.910	75,74%

Font: elaboració pròpia a partir d'anàlisi de premsa (*Diari d'Andorra*).

En aquesta taula es mostren les dades electorals de les set parròquies per ordre protocol·lari. Els 9.123 electors es repartien de manera molt desigual (avui dia segueix existint aquesta diferència), a causa de les característiques pròpies del país, on existeix una gran variació demogràfica entre les parròquies centrals i baixes i les altes. La parròquia amb un cens electoral més alt és la capital, Andorra la Vella, on 2.894 persones tenien dret a vot; seguidament trobàvem Escaldes-Engordany, amb 2.149 electors, Sant Julià de Lòria amb 1.412, Encamp amb 1.134, la Massana amb 682, Ordino amb 434 i finalment Canillo amb 418 persones amb dret a vot.

Gràfic 12: Percentatge de participació per parròquia en el referèndum de 1993

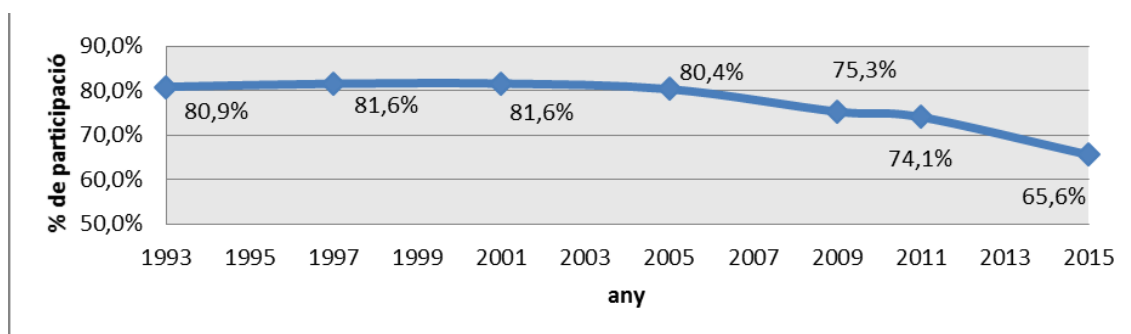
Font: elaboració pròpia a partir d'anàlisi de premsa (*Diari d'Andorra*).

Respecte al percentatge de participació, veiem que la parròquia d'Andorra la Vella, a part de ser la que té un cens electoral més alt, també és la que més va participar, amb un 78,5%. A continuació, amb poc més del 77%, trobem la Massana i Escaldes-Engordany. En quarta posició, amb un 76%, apareix Sant Julià de Lòria, i l'última parròquia per sobre del 70% de participació és Encamp (73%). Finalment, la participació a Canillo va ser d'un 68% i a Ordino, d'un 64%.

2.6.3. Comicis electorals postconstitucionals a Andorra (1993-2015)

A continuació mostrem el percentatge total de participació i el nombre total de ciutadans amb dret a vot a partir de la Constitució de 1993, és a dir, les dades de les eleccions generals dels anys 1993, 1997, 2001, 2005, 2009, 2011 i 2015, de les eleccions comunals de 1995, 1999, 2003, 2007, 2011 i 2015, i el nombre d'electors de cada any.

Gràfic 13: Percentatge de participació en les eleccions generals del 1993 al 2015

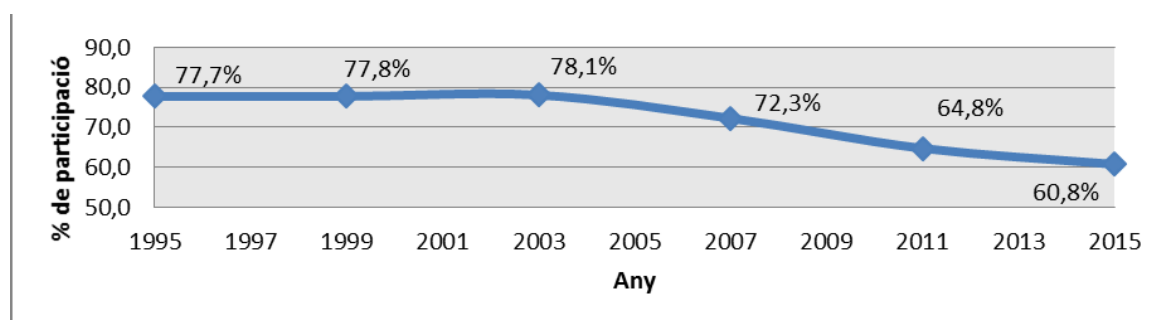

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la web eleccions.ad.

A les primeres eleccions després de l'aprovació i ratificació de la Constitució l'any 1993, que es van celebrar el 12 de desembre del mateix any, va assolir-se una participació del 81%, cosa que vol dir que més de quatre de cada 5 andorrans amb dret a vot va exercir-lo. Era una dada molt positiva, que demostrava un gran interès de la ciutadania per la vida política i l'elecció dels seus representants, sobretot tenint en compte el poc temps que feia que la Constitució estava en vigor. A les eleccions de 1997, la participació va augmentar lleugerament fins al 82% del cens electoral. L'any 2001 es torna a repetir aquest alt percentatge de participació, que varia tan sols en unes dècimes. I novament l'any 2005, encara que un punt per sota, el percentatge es torna a situar per sobre del 80%. La primera davallada, encara que no la més forta, arriba l'any 2009, quan el Partit Socialdemòcrata, amb Jaume Bartumeu al capdavant, és el partit més votat. Aquest any la participació disminueix 5 punts i se situa al 75% del total d'electors. Aquesta legislatura no dura més de dos anys, i el 2011 la participació baixa lleugerament fins al 74%. A les últimes eleccions del 2015 és quan l'abstenció creix amb més força, un total de 8,5 punts, i per tant la participació electoral és del 66%. En definitiva, des del 2001 fins a les darreres eleccions generals (l'any 1997 la participació va ser quasi idèntica a la del 2001) la participació electoral de la població andorrana ha baixat 16 punts i, segons les dades, no sembla que hi hagi d'haver una recuperació, sinó més aviat que segueixi baixant els pròxims anys.

Es mostren a continuació les mateixes dades però de les eleccions comunals, que també se celebren cada quatre anys. Els primers comicis de la taula són els de l'any 1995, els primers també després de l'aprovació de la Constitució. Per tant, cada dos anys s'han celebrat eleccions, alternant comunals i nacionals fins a l'any 2011, quan la curta legislatura de dos anys del PS va fer que des d'aleshores coincidissin el mateix any ambdós processos electorals (anys 2011 i 2015).⁷

Gràfic 14: Percentatge de participació en les eleccions comunals del 1995 al 2015

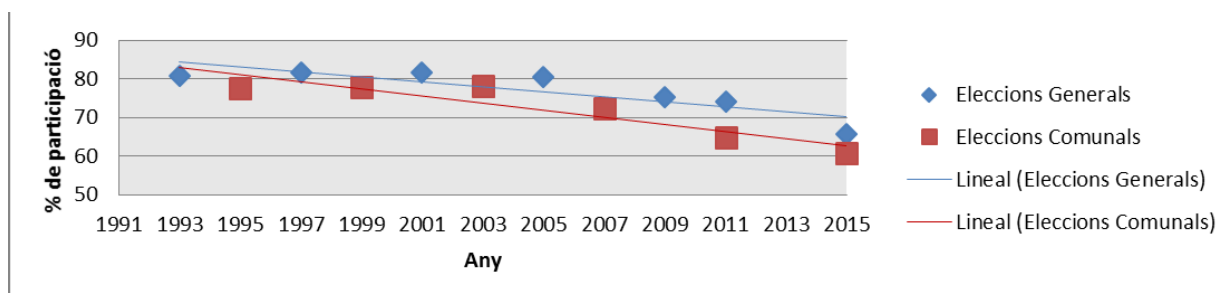
Font: elaboració pròpia a partir de dades de la web eleccions.ad.

Aquests comicis sí que s'han celebrat inalterablement cada quatre anys i, a més, a totes les parròquies alhora. Els anys 1995 i 1999 la participació se situa prop del 78% –quatre punts per sota de les dues primeres generals, que va ser quasi del 82%– i es mantenen els dos primers comicis al mateix nivell. A diferència del que passa a les generals, el tercer any augmenta la participació, 3 dècimes, i se supera el 78% de participació. Als comicis del 2007 apareix la primera baixada de participació, en aquest cas de quasi 6 punts, i l'abstenció se situa al 28%. A les eleccions del 2011, les primeres que coincideixen amb les generals, la participació torna a baixar i no arriba al 65%. I ja a les últimes eleccions, el 2015, l'abstenció puja fins al 39%, situant per tant la participació total de la població amb dret a vot en el 61%, 5 punts per sota de les eleccions generals del mateix any.

Al gràfic següent apareixen les dades de participació en les eleccions generals i comunals a partir de l'entrada en vigor de la Constitució, i la seva línia de tendència.

⁷ Les eleccions generals del 2011 es van celebrar al mes d'abril i les del 2015, al març. Les eleccions comunals s'han celebrat els dos anys després, totes dues al desembre.

Gràfic 15: Percentatge de participació en les eleccions generals i comunals

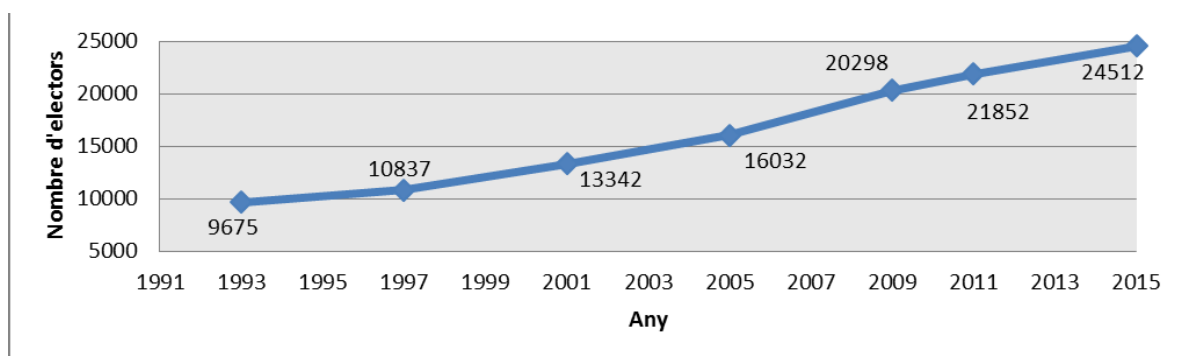

Font: elaboració pròpia a partir de dades obtingudes a [eleccions.ad](#).

Ja hem dit que la participació a les comunals és sempre inferior a les generals, i a partir del 2005 en el cas de les generals i del 2007 en les comunals, comença la forta i constant davallada de la participació.

El cens electoral, com es pot observar en les taules següents, ha augmentat constantment des de l'any 1993 i s'ha multiplicat per més de 2,5 en tan sols 22 anys. Ha passat de 9.675 ciutadans amb dret a vot a les primeres eleccions generals l'any 1993 a 25.109 individus a les últimes de desembre del 2015.

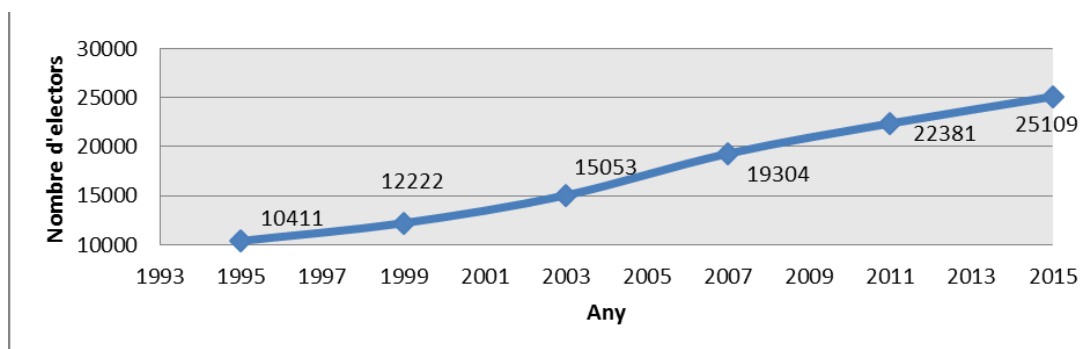
Gràfic 16: Nombre d'electors a les eleccions generals

Font: elaboració pròpia a partir de dades estretes de la web [eleccions.ad](#).

A les primeres eleccions postconstitucionals, l'any 1993, el nombre total de persones amb dret a vot era de 9.675. En els següents comicis, duts a terme el 1997, el cens va incrementar-se fins als 10.837 individus (1.162 més); quatre anys després, el 2001, era de 13.342 (2.515 més), i l'any 2005, el total del cens era de 16.032 (2.690 més). Des del 2005 fins al 2009 és quan augmenta més el nombre d'electors, 4.266 més, arribant als 20.298. Dos anys després, a les eleccions del 2011, el cens havia augmentat fins als 21.852 (1.555 més en dos anys) i a les últimes, a les eleccions generals de març del 2015, el nombre total de ciutadans amb dret a vot era de 24.512 (2.660 més).

Gràfic 17: Nombre d'electors a les eleccions comunals

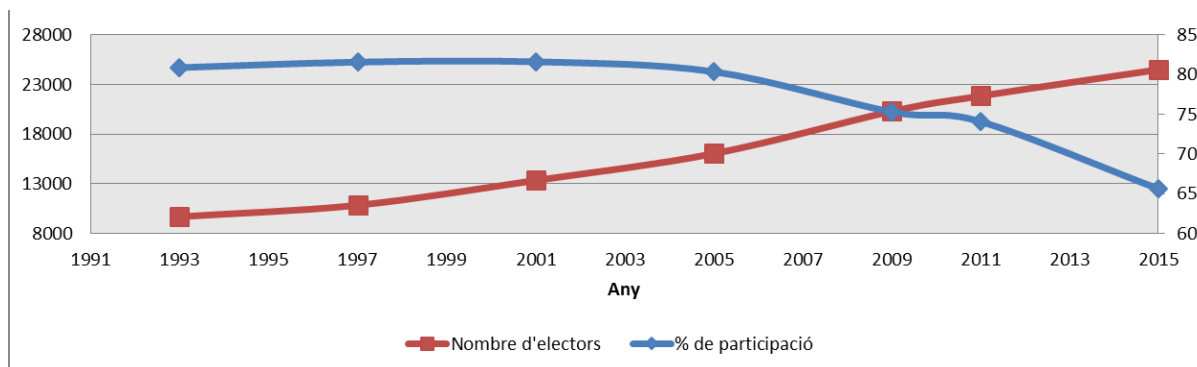

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la web eleccions.ad.

Pel que fa a les eleccions comunals, a les primeres després de l'aprovació de la Constitució, les de l'any 1995, el cens era de 10.411 individus. Quatre anys després, el 1999, el cens puja a 12.222 (1.811 més) i el 2003 arriba als 15.053 (2.831 més). Durant els quatre anys entre el 2003 i el 2007 és quan el nombre d'electors fa el creixement més gran, s'incrementa en 4.251 persones i arriba a les 19.304. L'any 2011, coincidint ja amb les eleccions generals, el cens és de 22.381 persones en total (3.077 més) i, als últims comicis, el nombre total de ciutadans amb dret a vot era de 25.109 (2.728 més).

Al gràfic següent es veu la comparació entre el nivell de participació en les diferents eleccions generals i el nombre d'electors en el moment dels comicis.

Gràfic 18: Percentatge de participació i nombre d'electors en les eleccions generals

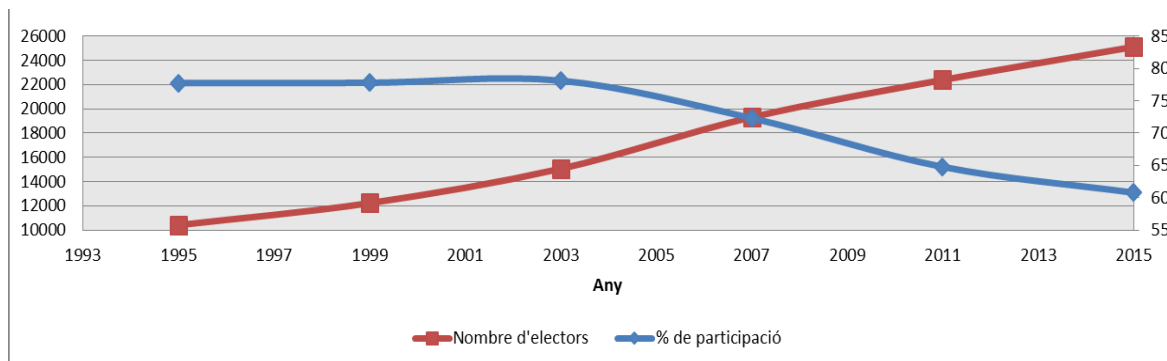

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la web eleccions.ad.

Fins a l'any 2005, la participació es manté per sobre del 80% mentre que el nombre d'electors augmenta en 6.357 individus; per tant, les noves incorporacions al cens no varien significativament el percentatge total de participació, que fins i tot augmenta unes dècimes entre l'any 1993 i el 1997. A partir del 2005 és quan trobem la primera caiguda forta de la participació, que coincideix amb l'augment més gran del cens. La participació baixa 5 punts percentuals i el cens s'incrementa en 4.266 individus. Des del 2009 fins al 2015 el cens

continua augmentant, encara que amb menor intensitat, fins als 24.512 electors i la participació electoral sembla aturar-se l'any 2011, però el 2015 torna a baixar amb força fins al 65,6%.

Gràfic 19: Percentatge de participació i nombre d'electors en les eleccions comunals (1993-2015)

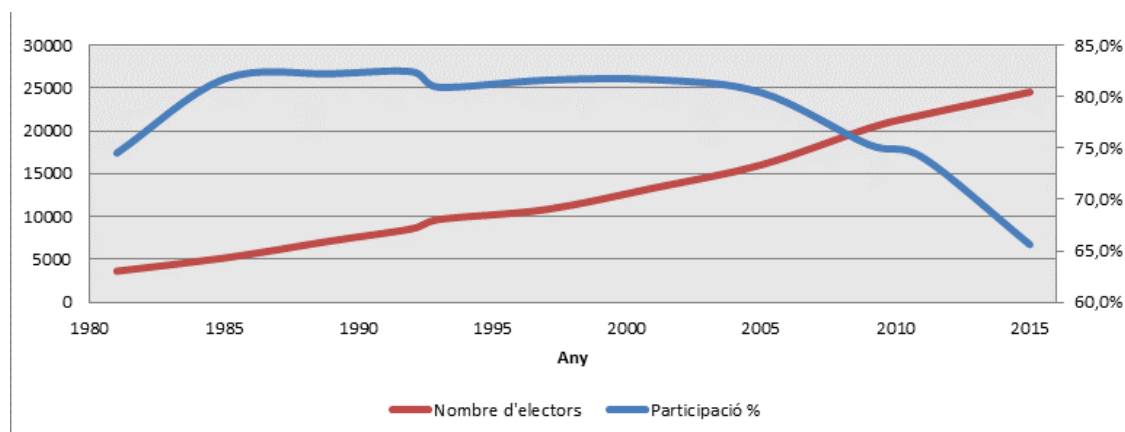
Font: elaboració pròpia a partir de dades de la web eleccions.ad.

En el cas de les eleccions comunals s'observa que, com a les generals, fins als tercers comicis (quart en el cas de les generals) l'any 2003, la participació es manté, i en aquest cas també puja unes dècimes entre el 1999 i el 2003. El cens s'incrementa en 4.642 individus i com passava a escala nacional, i tampoc no varia el percentatge de participació. També, quan l'increment del cens és més fort, del 2003 al 2007, és quan comença la davallada de participació. En aquestes eleccions del 2007, l'abstenció ha pujat quasi 6 punts respecte a les anteriors i s'han incorporat al cens electoral 4.251 persones. Fins als comicis del 2015, la participació segueix baixant de manera molt pronunciada i es perden 11,5 punts percentuals, mentre que el cens electoral segueix incrementant-se, encara que de manera no tan pronunciada, en 5.805 individus.

2.6.4. Comicis electorals des del 1981 fins al 2015 a Andorra

Una vegada fetes les anàlisis detallades dels comicis generals i comunals abans i després de l'aprovació de la Constitució de 1993, mostrem dues gràfiques completes amb totes les dades, que reflecteixen de manera visual la progressió de la participació electoral i de l'augment del cens electoral durant totes les dates estudiades.

Gràfic 20: Percentatge de participació i nombre d'electors en les eleccions generals (1981-2015)

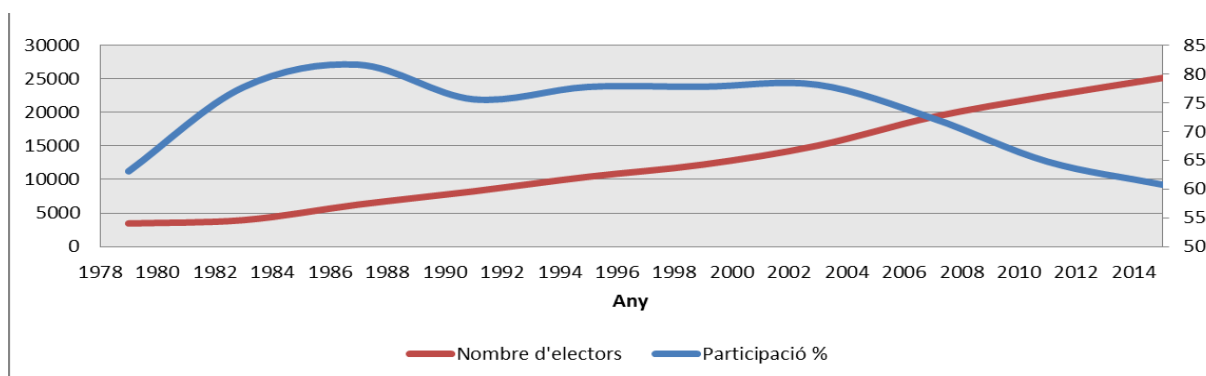
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del quadern núm. 3 del CeDoC.

El nombre d'electors a Andorra els últims 35 anys ha augmentat de manera considerable. Ha passat de tan sols 3.648 persones amb dret a vot l'any 1981 a 24.512 l'any 2015. Com es pot veure a la gràfica, aquest creixement ha estat progressiu i constant.

La participació electoral presenta dades més interessants. Des de l'any 1995, l'abstenció se situa sempre al voltant del 20%, però a partir dels comicis del 2005 comença una davallada sense precedents, que el 2015 va ser del 35% i amb una tendència i progressió que no fan intuir una recuperació de la participació.

El creixement constant de l'electorat no sembla afectar directament la participació electoral, almenys fins al 2005, ja que mentre aquest creix la participació es manté per sobre del 80%. L'augment de l'abstenció apareix els últims 10 anys, i és d'això que cal esbrinar la causa. Pot ser una qüestió relacionada amb les noves generacions, o de desafecció generalitzada. En tot cas cal destacar que és un fenomen nou i possiblement en procés.

Gràfic 21: Percentatge de participació i nombre d'electors en les eleccions comunals (1979-2015)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del quadern núm. 3 del CeDoC.

En el cas dels comicis comunals, evidentment el cens electoral s'ha incrementat de la mateixa manera que per a les generals. L'única diferència són les dates que hem pres a l'hora de configurar la gràfica, ja que fins a l'any 2011 les eleccions s'anaven alternant cada 2 anys.

Pel que fa a la participació, s'observa que fins a l'any 2003 fluctua entre el 75% i el 78%, excepte en els comicis de l'any 1987, que va arribar fins al 81,6%, percentatge semblant a les generals. Com ja s'ha explicat, les comunals rebien menor participació que les generals. A partir de l'any 2007, i com passa també en les generals (en aquest cas a partir del 2005), l'abstenció comença a pujar fins a arribar al 39% als comicis del 2015. I tampoc no sembla que aquest procés canviï de tendència, sinó més aviat que s'anirà agreujant.

2.7. Anàlisi de les dades del cens electoral

El Departament d'Estadística del Govern d'Andorra ha analitzat la Base de Dades del Cens Electoral del Principat des de l'any 2009 fins a les eleccions del 2015 (tres eleccions generals i dues de comunals). Aquesta feina és molt valuosa perquè permet analitzar les dades reals (més enllà de les possibles limitacions que té el cens electoral, com veurem més endavant) i les característiques de les persones que en aquestes successives eleccions han optat per abstenir-se.

L'anàlisi d'aquestes dades es complementa amb els resultats de l'enquesta política i el treball qualitatiu, que acabaran de perfilar les característiques dels abstencionistes a Andorra.

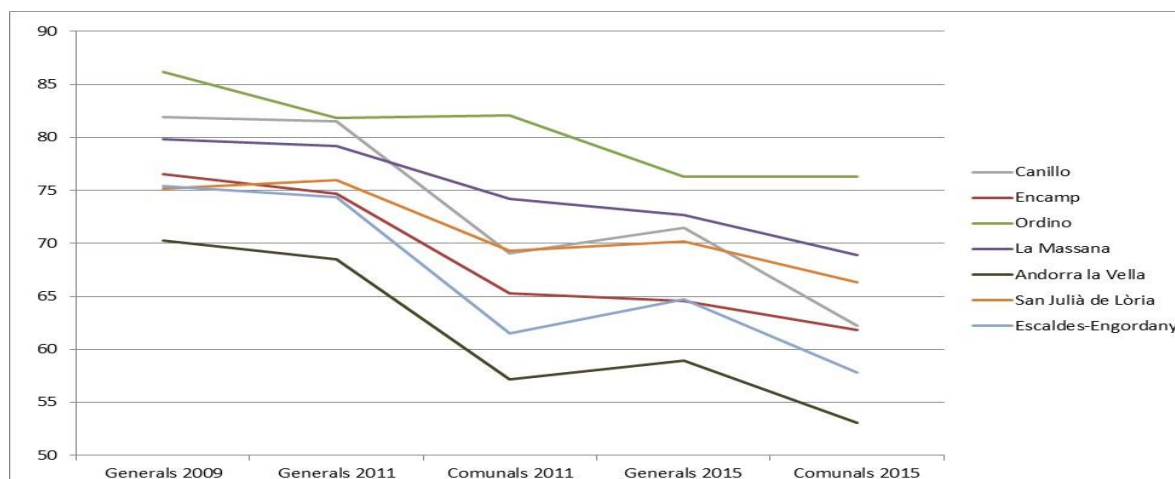
Taula 3: Resultats per parròquia de les eleccions comunals i generals des del 2009

	Eleccions Generals									Eleccions Comunals					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
1) Parròquia de Canillo	614	136	750	647	147	794	649	259	908	569	255	824	569	346	915
2) Parròquia d'Encamp	2.136	657	2.793	2.244	760	3.004	2.180	1.194	3.374	2.008	1.065	3.073	2.148	1.329	3.477
3) Parròquia d'Ordino	1.034	166	1.200	1.128	251	1.379	1.210	376	1.586	1.164	254	1.418	1.240	385	1.625
4) Parròquia de la Massana	1.680	424	2.104	1.831	480	2.311	1.930	726	2.656	1.761	612	2.373	1.891	852	2.743
5) Parròquia d'Andorra la Vella	4.363	1.841	6.204	4.525	2.079	6.604	4.345	3.027	7.372	3.876	2.906	6.782	4.002	3.536	7.538
6) Parròquia de Sant Julià de Lòria	2.219	730	2.949	2.412	761	3.173	2.517	1.071	3.588	2.247	994	3.241	2.426	1.235	3.661
7) Parròquia d'Escaldes-Engordany	3.240	1.058	4.298	3.414	1.173	4.587	3.253	1.775	5.028	2.872	1.798	4.670	2.979	2.171	5.150
Total	15.286	5.012	20.298	16.201	5.651	21.852	16.084	8.428	24.512	14.497	7.884	22.381	15.255	9.854	25.109

% fila	Eleccions Generals									Eleccions Comunals					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
1) Parròquia de Canillo	81,9%	18,1%	100%	81,5%	18,5%	100%	71,5%	28,5%	100%	69,1%	30,9%	100%	62,2%	37,8%	100%
2) Parròquia d'Encamp	76,5%	23,5%	100%	74,7%	25,3%	100%	64,6%	35,4%	100%	65,3%	34,7%	100%	61,8%	38,2%	100%
3) Parròquia d'Ordino	86,2%	13,8%	100%	81,8%	18,2%	100%	76,3%	23,7%	100%	82,1%	17,9%	100%	76,3%	23,7%	100%
4) Parròquia de la Massana	79,8%	20,2%	100%	79,2%	20,8%	100%	72,7%	27,3%	100%	74,2%	25,8%	100%	68,9%	31,1%	100%
5) Parròquia d'Andorra la Vella	70,3%	29,7%	100%	68,5%	31,5%	100%	58,9%	41,1%	100%	57,2%	42,8%	100%	53,1%	46,9%	100%
6) Parròquia de Sant Julià de Lòria	75,2%	24,8%	100%	76,0%	24,0%	100%	70,2%	29,8%	100%	69,3%	30,7%	100%	66,3%	33,7%	100%
7) Parròquia d'Escaldes-Engordany	75,4%	24,6%	100%	74,4%	25,6%	100%	64,7%	35,3%	100%	61,5%	38,5%	100%	57,8%	42,2%	100%
Total	75,3%	24,7%	100%	74,1%	25,9%	100%	65,6%	34,4%	100%	64,8%	35,2%	100%	60,8%	39,2%	100%

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

Gràfic 22: Evolució del percentatge de votants per cada parròquia (2009-2015)

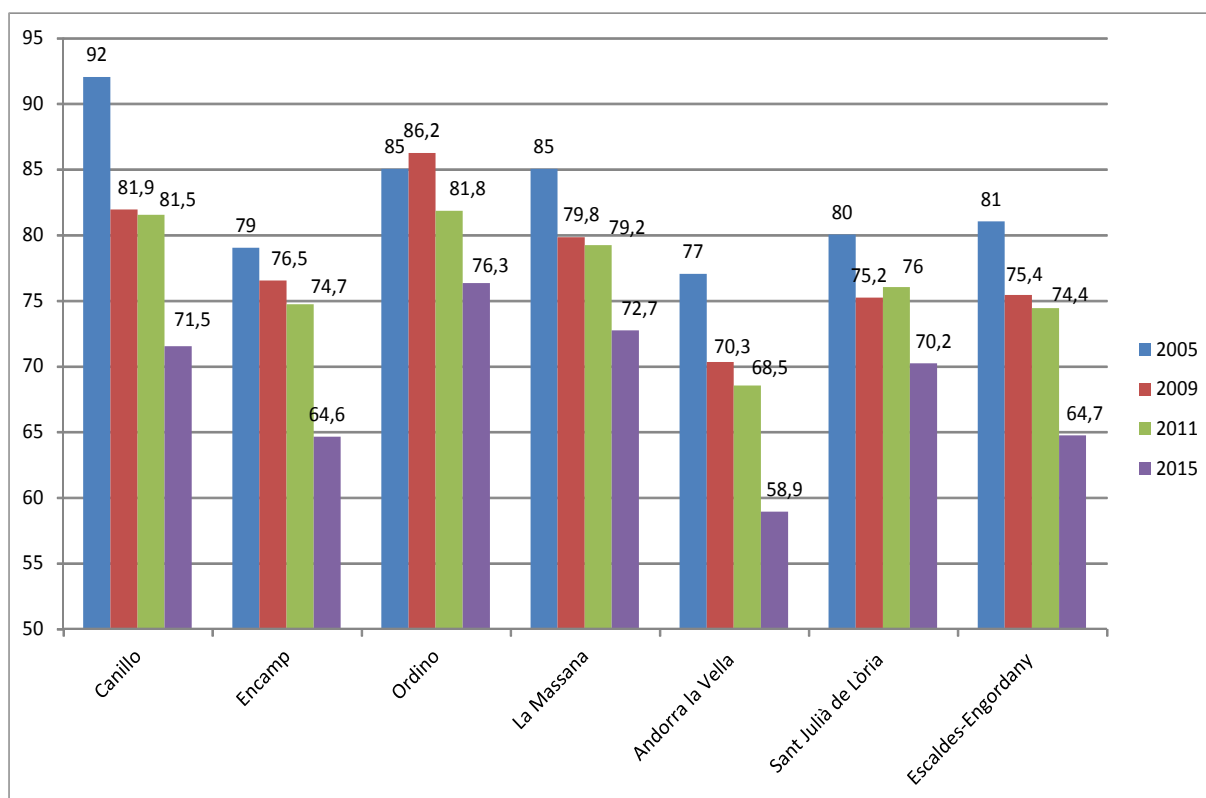
Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra. Elaboració pròpia.

En el gràfic anterior s'aprecia que hi ha hagut una davallada de la participació electoral a totes les parròquies. Les que tenen més població amb dret a vot són les que tenen més proporció de persones abstencionistes, mentre que a les parròquies amb menys electors és on més es vota.

Com a possibles explicacions es podrien formular les següents:

- El fet d'haver-hi menys votants pot ser que faci que es consideri el vot més decisiu (Canillo n'és l'excepció en algunes eleccions, com explicarem més endavant).
- A les parròquies amb menys electors, els candidats a les eleccions estan molt més a prop dels votants.
- És possible que la manera de fer política a les parròquies amb menys electors continuï tenint un caràcter més «tradicional»: les llistes electorals busquen representar les principals «famílies» o interessos dels habitants, que continuï la tradició del vot familiar, o que el porta a porta es faci amb molta més dedicació i més proximitat amb els electors.

Gràfic 23: Evolució de la participació en percentatges a les eleccions generals des del 2005

Font: www.eleccio.ad. Elaboració pròpia.

Taula 4: Comparació de la participació en percentatge en les eleccions generals del 2005 i del 2015.

	2005	2015	Disminució 2015-2005
Canillo	92	71,5	20,5
Encamp	79	64,6	14,4
Ordino	85	76,3	8,7
La Massana	85	72,7	12,3
Andorra la Vella	77	58,9	18,1
Sant Julià de Lòria	80	70,2	9,8
Escaldes-Engordany	81	64,7	16,3

Font: www.eleccio.ad. Elaboració pròpia.

Per analitzar aquestes dades, hem de tenir en compte les qüestions següents:

- A totes les parròquies hi ha una baixada de la participació: l'any 2005, la parròquia que té més participació és Canillo (el 92%, una xifra molt elevada), i a continuació hi ha Ordino i la Massana. Sant Julià, Escaldes-Engordany i Encamp estan al voltant del 80% i una mica més despenjada es troba Andorra la Vella, amb un 77% (una xifra gens menyspreable també). A les darreres eleccions de l'any 2015, les parròquies amb menys cens electoral són les que continuen tenint en general més participació, Escaldes-Engordany i Encamp estan per sota del 65% i Andorra la Vella del 59%. Les altres parròquies tenen percentatges superiors al 70%; destaca Ordino, que arriba fins al 76%.
- La baixada de participació es més gran conforme la parròquia té més votants, amb una excepció, Canillo, que de fet és la parròquia on ha augmentat més el percentatge d'abstenció, encara que a les darreres eleccions generals del 2015, comparades amb les altres, encara era la tercera parròquia amb més participació. Aquesta davallada de la participació a Canillo pot tenir a veure amb la falta de competitivitat de l'única llista parroquial a les eleccions generals del 2015.
- A les parròquies més poblades, Andorra la Vella i Escaldes-Engordany, és on ha baixat més la participació però, a diferència de Canillo, són les que han tingut més competència electoral, i això pot portar a pensar que l'augment de l'abstenció no està directament relacionat amb el nombre de llistes electorals, sinó que obeeix també a altres causes. A la resta del nostre treball s'intentarà esbrinar quines són les més plausibles.

Taula 5: Població electoral per sexe

	Eleccions Generals									Eleccions Comuns					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
Home	7.665	2.638	10.303	8.156	2.924	11.080	8.076	4.418	12.494	7.246	4.093	11.339	7.664	5.143	12.807
Dona	7.621	2.374	9.995	8.045	2.727	10.772	8.008	4.010	12.018	7.251	3.791	11.042	7.591	4.711	12.302
Total	15.286	5.012	20.298	16.201	5.651	21.852	16.084	8.428	24.512	14.497	7.884	22.381	15.255	9.854	25.109

% fila	Eleccions Generals									Eleccions Comuns					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
Home	74,4%	25,6%	100%	73,6%	26,4%	100%	64,6%	35,4%	100%	63,9%	36,1%	100%	59,8%	40,2%	100%
Dona	76,2%	23,8%	100%	74,7%	25,3%	100%	66,6%	33,4%	100%	65,7%	34,3%	100%	61,7%	38,3%	100%
Total	75,3%	24,7%	100%	74,1%	25,9%	100%	65,6%	34,4%	100%	64,8%	35,2%	100%	60,8%	39,2%	100%

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

En termes absoluts, hi ha més homes que dones al cens electoral, i per tant hi ha també més homes que dones que participen en totes les eleccions, amb l'excepció de les comunals del 2011, en què van votar més dones (concretament, cinc dones més que homes).

De tota manera, quant a percentatge, les dones participen més que els homes. La diferència mínima entre uns i altres és de l'1,1% a les eleccions generals del 2011, i la màxima de 2,2% a les generals del 2009. A les darreres eleccions generals la diferència ha estat del 2% i a les darreres comunals, de l'1,9%.

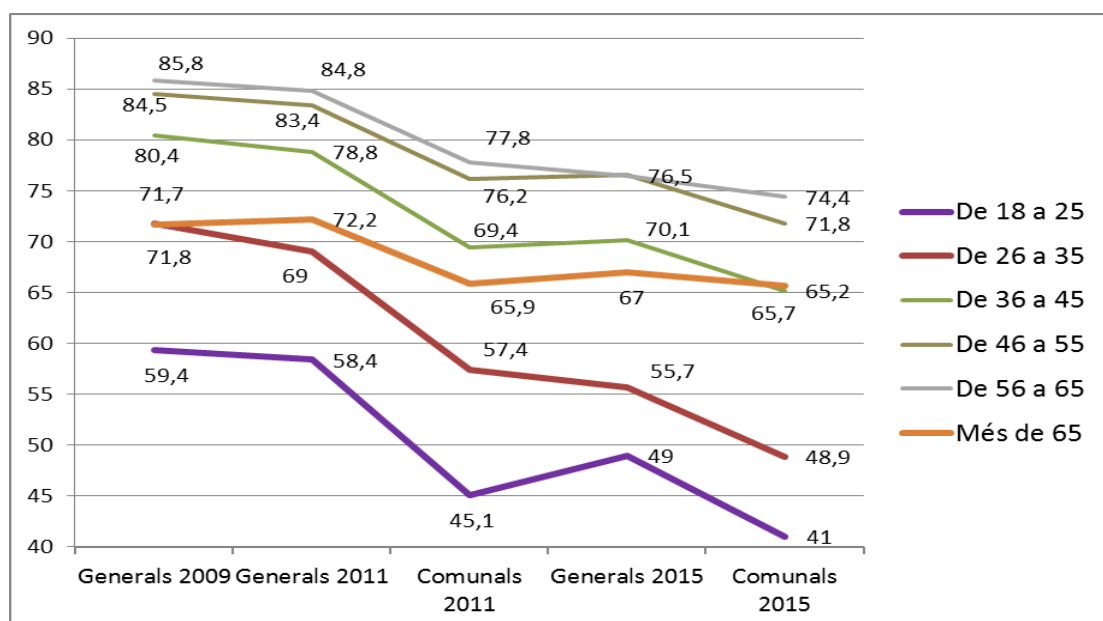
Taula 6: Població electoral per tram d'edat

	Eleccions Generals									Eleccions Comuns					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
01) De 18 a 25	1.912	1.308	3.220	2.038	1.452	3.490	1.955	2.038	3.993	1.622	1.972	3.594	1.693	2.435	4.128
02) De 26 a 35	3.322	1.305	4.627	3.120	1.402	4.522	2.440	1.937	4.377	2.566	1.902	4.468	2.151	2.249	4.400
03) De 36 a 45	3.812	929	4.741	4.020	1.081	5.101	3.799	1.619	5.418	3.630	1.601	5.231	3.541	1.893	5.434
04) De 46 a 55	2.598	475	3.073	3.019	601	3.620	3.467	1.062	4.529	2.882	901	3.783	3.383	1.327	4.710
05) De 56 a 65	1.926	319	2.245	2.060	368	2.428	2.204	677	2.881	1.967	560	2.527	2.226	767	2.993
06) Més gran de 65	1.716	676	2.392	1.944	747	2.691	2.219	1.095	3.314	1.830	948	2.778	2.261	1.183	3.444
Total	15.286	5.012	20.298	16.201	5.651	21.852	16.084	8.428	24.512	14.497	7.884	22.381	15.255	9.854	25.109

% fila	Eleccions Generals									Eleccions Comuns					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
01) De 18 a 25	59,4%	40,6%	100%	58,4%	41,6%	100%	49,0%	51,0%	100%	45,1%	54,9%	100%	41,0%	59,0%	100%
02) De 26 a 35	71,8%	28,2%	100%	69,0%	31,0%	100%	55,7%	44,3%	100%	57,4%	42,6%	100%	48,9%	51,1%	100%
03) De 36 a 45	80,4%	19,6%	100%	78,8%	21,2%	100%	70,1%	29,9%	100%	69,4%	30,6%	100%	65,2%	34,8%	100%
04) De 46 a 55	84,5%	15,5%	100%	83,4%	16,6%	100%	76,6%	23,4%	100%	76,2%	23,8%	100%	71,8%	28,2%	100%
05) De 56 a 65	85,8%	14,2%	100%	84,8%	15,2%	100%	76,5%	23,5%	100%	77,8%	22,2%	100%	74,4%	25,6%	100%
06) Més gran de 65	71,7%	28,3%	100%	72,2%	27,8%	100%	67,0%	33,0%	100%	65,9%	34,1%	100%	65,7%	34,3%	100%
Total	75,3%	24,7%	100%	74,1%	25,9%	100%	65,6%	34,4%	100%	64,8%	35,2%	100%	60,8%	39,2%	100%

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

Gràfic 24: Evolució del percentatge de participació per edat (2009-2015)

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra. Elaboració pròpia.

En relació amb l'edat dels enquestats, es pot apreciar clarament que són els més joves, els votants de 18 a 25 anys, els que participen menys, seguits dels de 26 a 35, i a continuació les persones de més de 65 anys. En tot cas, a totes les edats hi ha hagut una disminució de la participació des del 2009.

Taula 7: Comparació de la disminució de la participació en les eleccions del 2009 al 2015 en percentatges per grups d'edat

	G2009-G2015	C2011-C2015	G2009-C2015
De 18 a 25	10,4	4,1	18,4
De 26 a 35	16,1	8,5	22,9
De 36 a 45	10,3	4,2	15,2
De 46 a 55	7,9	4,4	12,7
De 56 a 65	9,3	3,4	11,4
Més de 65	4,7	0,2	6

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra. Elaboració pròpia.

Aquesta disminució de la participació ha estat més elevada a la franja dels que tenen de 26 a 35 anys, seguida dels més joves, de 18 a 25, i la franja dels que tenen de 36 a 45 anys, que se situa en tercera posició. La participació dels més grans és la que menys disminueix. Hi ha factors estructurals propis de la nostra societat en aquests anys que han pogut condicionar la participació de la població quan la relacionem amb les edats dels votants:

- Els més joves són els que menys participen en les eleccions del nostre país. Independentment d'altres variables, un factor que ho pot condicionar és que una part important està cursant els seus estudis fora del país. Efectivament, si mirem les dades dels joves andorrans de 18 a 25 anys, veiem que 608 estan fent estudis universitaris durant el curs 2015-2016. Aquestes persones han desplaçar-se a Andorra per venir a votar (o votar per correu), i és possible que, a més, a alguns els sigui difícil estar al corrent del panorama polític del país.

- D'altra banda, les persones més grans de 65 anys han estat també un perfil tradicionalment més abstencionista. Aquest col·lectiu pot tenir problemes de salut o de mobilitat que de vegades fan més difícil la participació política. En l'enquesta sobre hàbits de vida de la gent gran,⁸ un 31,5% de les persones més grans de 65 anys de nacionalitat andorrana afirmaven que el seu estat de salut era regular, i un 13% que era dolent o molt dolent. D'altra banda, un 10% afirmava que tenia dificultats per sortir de casa (aquest percentatge era del 18% quan parlaven persones de més de 75 anys). Els problemes de salut i mobilitat poden afectar totes les edats, però és en la gent gran que poden tenir més incidència.

Així mateix, una situació que condiciona el grau d'abstenció és que el cens electoral no estigui ben depurat, com també passa en el cens de població. Aquest problema afecta especialment les persones més grans, ja que hi pot haver casos de persones que ja no estan vives i que hi continuen inscrites.

Taula 8: Població electoral per lloc de naixement

	Eleccions Generals									Eleccions Comunals					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
1) Ha nascut a Andorra	8.835	3.096	11.931	9.285	3.552	12.837	9.299	5.283	14.582	8.268	4.886	13.154	8.756	6.266	15.022
2) Ha nascut fora d'Andorra	6.451	1.916	8.367	6.916	2.099	9.015	6.785	3.145	9.930	6.229	2.998	9.227	6.499	3.588	10.087
Total	15.286	5.012	20.298	16.201	5.651	21.852	16.084	8.428	24.512	14.497	7.884	22.381	15.255	9.854	25.109

% fila	Eleccions Generals									Eleccions Comunals					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
1) Ha nascut a Andorra	74,1%	25,9%	100%	72,3%	27,7%	100%	63,8%	36,2%	100%	62,9%	37,1%	100%	58,3%	41,7%	100%
2) Ha nascut fora d'Andorra	77,1%	22,9%	100%	76,7%	23,3%	100%	68,3%	31,7%	100%	67,5%	32,5%	100%	64,4%	35,6%	100%
Total	75,3%	24,7%	100%	74,1%	25,9%	100%	65,6%	34,4%	100%	64,8%	35,2%	100%	60,8%	39,2%	100%

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

⁸ Informe Gent Gran Activa. Centre de Recerca Sociològica amb el patrocini del Comitè Olímpic Andorrà. Any 2014.

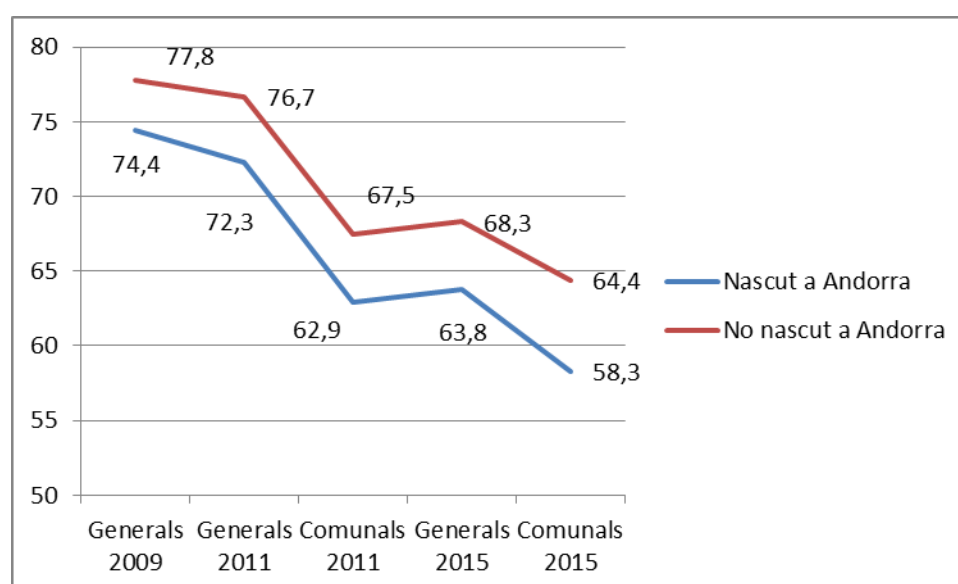
Taula 9: Percentatge d'electors que han nascut a Andorra i que no hi han nascut

	Generals 2009	Generals 2011	Comunals 2011	Generals 2015	Comunals 2015
Nascut a Andorra	58,78	58,75	58,77	59,49	59,83
No nascut a Andorra	41,22	41,25	41,23	40,51	40,17
Total	100	100	100	100	100

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

S'ha de destacar que 4 de cada 10 andorrans que tenen dret a vot han nascut fora d'Andorra. D'altra banda, des de l'any 2009, el percentatge de votants no nascuts a Andorra és manté molt estable, encara que hagi baixat un punt percentual, en passar del 41,22% al 40,17%.

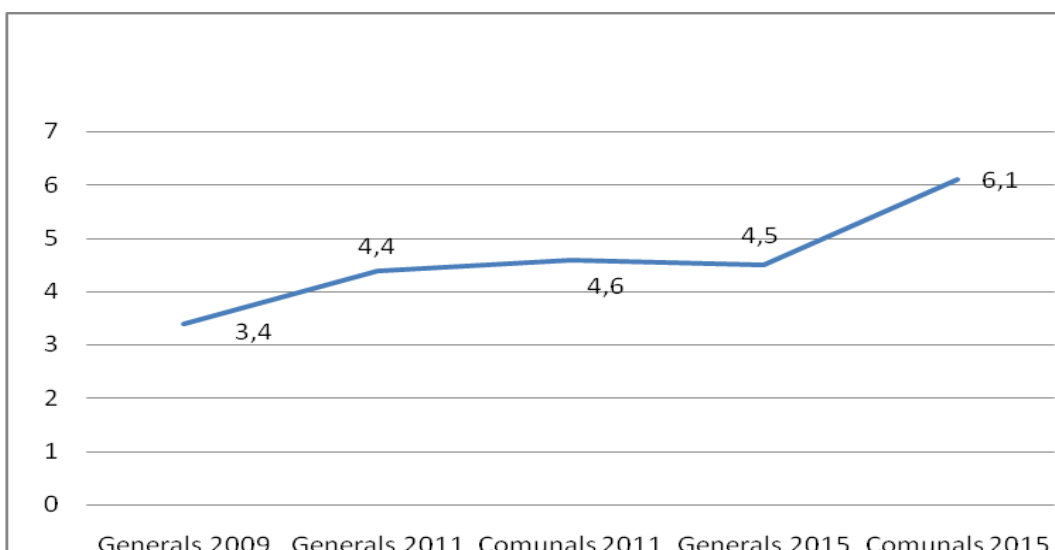
Gràfic 25: Evolució de la participació des de les eleccions del 2009 per lloc de naixement

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

En aquest període de temps hi ha hagut una baixada constant de participació dels dos grups, amb una major participació en totes les eleccions dels no nascuts a Andorra.

Gràfic 26: Diferència de punts percentuals en les eleccions d'Andorra dels no nascuts al país en relació amb els que hi han nascut des de les eleccions generals del 2009

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

De fet, tal com s'aprecia en el gràfic anterior, la diferència entre els dos grups ha augmentat des de l'any 2009, fins arribar a una diferència de 6 punts percentuals a favor dels que no han nascut a Andorra en les darreres eleccions comunals del 2015. **Taula 10:** Població electoral per lloc de residència en el moment de les eleccions

	Eleccions Generals									Eleccions Comunals					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
1) Viu a Andorra	15.116	4.472	19.588	16.061	5.036	21.097	15.922	7.363	23.285	14.351	6.984	21.335	15.117	8.724	23.841
2) No viu a Andorra	127	488	615	99	562	661	115	1.003	1.118	107	815	922	104	1.059	1.163
99) Desconeguda	43	52	95	41	53	94	47	62	109	39	85	124	34	71	105
Total	15.286	5.012	20.298	16.201	5.651	21.852	16.084	8.428	24.512	14.497	7.884	22.381	15.255	9.854	25.109

% fila	Eleccions Generals									Eleccions Comunals					
	26/04/2009			03/04/2011			01/03/2015			04/12/2011			13/12/2015		
	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total	Vot	No vot	Total
1) Viu a Andorra	77,2%	22,8%	100%	76,1%	23,9%	100%	68,4%	31,6%	100%	67,3%	32,7%	100%	63,4%	36,6%	100%
2) No viu a Andorra	20,7%	79,3%	100%	15,0%	85,0%	100%	10,3%	89,7%	100%	11,6%	88,4%	100%	8,9%	91,1%	100%
99) Desconeguda	45,3%	54,7%	100%	43,6%	56,4%	100%	43,1%	56,9%	100%	31,5%	68,5%	100%	32,4%	67,6%	100%
Total	75,3%	24,7%	100%	74,1%	25,9%	100%	65,6%	34,4%	100%	64,8%	35,2%	100%	60,8%	39,2%	100%

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

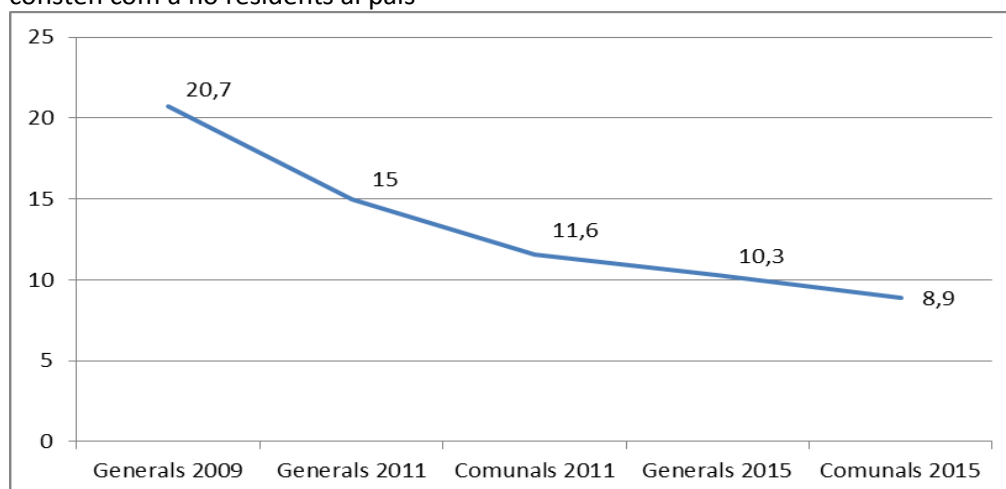
Taula 11: Evolució del percentatge de la participació amb relació a si en el cens electoral consten com a residents al país o no

	Generals 2009	Generals 2011	Comunals 2011	Generals 2015	Comunals 2015
Viu a Andorra	96,5	96,54	95,33	94,99	94,95
No viu a Andorra, no vota	2,4	2,57	3,64	4,09	4,22
Desconeguda, no vota	0,26	0,24	0,38	0,25	0,28
No viu a Andorra, però vota	0,63	0,45	0,48	0,47	0,41
Desconeguda, vota	0,21	0,19	0,17	0,19	0,14
Total	100	100	100	100	100

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

Tal com mostra el quadre anterior, el percentatge de persones declarades com a residents al país en el cens electoral ha passat del 96,50% al 94,95%, és a dir, han augmentat un 1,55% els declarats com a no residents al país (un 4,50 que habiten fora i un 0,55 amb adreça desconeguda). **Gràfic 26:** Evolució del percentatge de participació dels votants que en el cens electoral

consten com a no residents al país

Font: Recull estadístic sobre el cens electoral del Principat d'Andorra (2009-2015). Any 2016. Departament d'Estadística. Govern d'Andorra.

A més, entre els votants declarats com a no residents al país, el percentatge de participació ha baixat del 20,7% a les generals del 2009 al 8,9% a les comunals del 2015. Una dada molt interessant és que, en les darreres eleccions, un 4,22% del total de l'abstenció total ha estat de persones que en el cens electoral no consten com a residents al país (si hi afegim els que tenen adreça desconeguda, la xifra puja al 4,50%). Encara que malauradament no sabem a quina distància d'Andorra habiten aquestes persones, és raonable pensar que la major part viuen a una distància que els dificulta exercir el vot (ja sigui el dia de les eleccions o el vot

a la Batllia). S'ha de considerar que el vot per correu és un sistema relativament nou i que, més enllà de les facilitats o dificultats per exercir-lo, els votants encara no hi estan habituats.

Aquest percentatge gairebé s'ha doblat des del 2009, quan era del 2,40% (2,66% si hi afegim les persones amb adreça desconeguda). Sembla clar que no viure al país dificulta la participació.

A part de les persones que en el cens electoral consten com a no residents al país, segurament hi ha uns altres col·lectius d'andorrans amb dret a vot que viuen fora del país o que passen temporades fora, però que en el cens consten com a residents al país. Malauradament, no és un perfil fàcil de quantificar, però podem tenir alguns indicis que ens permeten classificar-los en:

- Estudiants andorrans a l'estranger. Ja hem comentat que hi ha un col·lectiu de joves de nacionalitat andorrana que estan fora del país cursant els seus estudis.
- Andorrans que per motius de feina estan destinats a altres països o han trobat feina a empreses d'arreu i habiten fora d'Andorra. És difícil de quantificar quantes persones hi ha en aquesta situació, encara que sigui minoritària (s'han de considerar, a més, els efectes de la crisi econòmica, ja que del 2009 al 2015 hi ha 2.806 assalariats menys al país, si bé la xifra d'andorrans assalariats ha passat de 6.656 a 7.884).

Tampoc no hi ha xifres del nombre de joves andorrans que han marxat del país acompanyant els seus pares com a conseqüència de la crisi econòmica i que quan tenen dret a vot ja no habiten al país.

Hi ha una sèrie d'indicis que ens porten a pensar que hi ha un percentatge de possibles votants que ha anat en augment aquests últims anys, i tot i que al cens electoral estan inscrits com residents al país, estan residint, de manera més o menys provisional, fora del país.

3. ESTUDI QUANTITATIU

3.1. Model d'anàlisi

Metodologia

El treball de camp s'ha dut a terme entre els dies 16 de maig i 30 de juny de l'any 2016 mitjançant una enquesta telefònica. La mostra està formada per 808 persones andorranes de més de 18 anys escollides entre la població que té telèfon fix i mòbil, seleccionant els números de telèfon mitjançant un procediment aleatori a partir d'una llista anònima amb tots els números de telèfon facilitats per Andorra Telecom. L'enquesta ha estat la mateixa per a tots els enquestats i l'anàlisi estadística s'ha dut a terme amb el programa estadístic Gambia Barbwin 7.

Per a la mostra de població el marge d'error, en el supòsit d'una selecció aleatòria simple, és del $\pm 3,5\%$, amb un nivell de confiança del 95,5% i sota la hipòtesi de màxima indeterminació ($P=Q=50$).

De manera esquemàtica i com a pas previ abans d'explicar els objectius d'aquest treball i de quines preguntes/variables s'han utilitzat, s'expliquen els tres tipus de variables que poden influir un individu a abstenir-se en unes eleccions.

Partint de les teories de l'escola de Columbia, explicades a l'apartat «Principals teories sobre la participació electoral», trobem les variables relacionades amb factors sociodemogràfics. Aquestes variables ens permetran diferenciar els individus per característiques socials relatives a aspectes i models culturals, creences, actituds i característiques demogràfiques: el sexe, l'edat, el nivell educatiu, ocupacional o d'ingressos, la religió o les característiques del lloc de residència.

Sobre la base de l'escola de Michigan, trobem una sèrie de variables més de caràcter individual associades a factors psicològics, com per exemple l'apatia o la indiferència envers les eleccions o la política i les institucions en general, la falta d'ideologia, la relativització de la importància de les eleccions o la percepció de poca importància d'un sol vot en els comicis.

Finalment trobem les variables relacionades amb factors polítics, que influeixen en les decisions i opinions dels individus, però són externs a les seves accions, i generalment es relacionen amb un dels problemes que més preocupació rep des de la teoria política: l'allunyament i la separació entre els governants i la ciutadania. Hi trobem la desvinculació dels partits polítics dels assumptes concrets i de la vida quotidiana, la tecnificació del debat polític, l'absència de renovació de la classe política, la falta de credibilitat en el compliment dels

programes electorals, els sistemes de llistes tancades o el descontentament amb el mètode tradicional de participació electoral i política en general.

Objectius específics

Objectiu 1: Donar explicació i entendre quines causes o motivacions provoquen aquest nou fenomen de l'abstenció en els comicis electorals a Andorra.

Per poder respondre a aquesta pregunta s'ha demanat als enquestats:

- Si van participar o no en les eleccions comunals dels anys 2007, 2011 i 2015 i en les generals del 2009, el 2011 i el 2015.
- Quina o quines van ser les raons per les quals no van votar en alguna de les sis eleccions?
- Quina o quines raons creuen que els haurien motivat a votar quan no ho van fer?

Objectiu 2: Definir possibles perfils de votant i d'abstencionista, per entendre millor les motivacions o causes que els impedeixen exercir el dret a vot.

A partir de les respostes a les preguntes de l'objectiu 1 s'han creat, d'acord amb la teoria existent, 2 tipologies de perfil.

- Perfil 1 → Tipus de votant. A partir de les respostes dels individus a la pregunta «Va votar en cadascuna de les 6 últimes eleccions» s'han creat 4 grups. Amb aquesta agrupació podrem comparar tots els individus entre ells. D'una banda els que sempre voten, de l'altra els que no han votat de manera puntual i, finalment, els que no ho fan mai.

Tipus de votant	Individus
Ha votat sempre	Ha votat en totes les eleccions en què ha tingut dret a vot
No ha votat 1 o més cops	No ha votat almenys en uns comicis tot i tenir dret a votar en 2 o més
No ha votat mai	No ha exercit mai el seu dret a vot quan n'ha tingut oportunitat
Encara no ha pogut votar	Individus que encara no han tingut dret a vot per raons com: no tenir la majoria d'edat quan van celebrar-se les eleccions (van complir els 18 anys entre els últims comicis comunals i la realització de l'enquesta), persones amb nacionalitat temporal o que s'han nacionalitzat recentment.

- Perfil 2 → Tipus d'abstencionista. A partir de les raons obtingudes a la pregunta: «Quina o quines van ser les raons per les quals no va votar en alguna de les 6 eleccions?», s'han agrupat en 3 grups. Amb aquesta agrupació podrem comparar entre ells els individus que s'han abstenut almenys 1 cop.

Taula 12: Definició del tipus d'abstencionista

Tipus d'abstencionista	Individus
Tècnic	Diuen que no han votat per raons externes a ells (ser fora del país, malaltia, falta de temps...)
Actiu	Decideixen no votar però mantenen un cert interès per la política. A més, tenen un discurs i unes motivacions per no fer-ho.
Passiu	Decideixen no votar i el seu interès tant per la política com per informar-se'n és nul.

Font: elaboració pròpia.

En el primer cas, els abstencionistes tècnics, cal dir que la seva abstenció pot ser voluntària o involuntària, és a dir, que poden tenir unes altres motivacions al darrere per no votar.

Per la seva banda, els abstencionistes actius serien aquelles persones que diuen que han deixat de creure en el sistema polític o en la democràcia en general com a forma de canalitzar els interessos i les preocupacions de les persones cap al poder polític. Entre els abstencionistes actius també hi trobem els que han perdut la confiança en els polítics en general, o que consideren que no hi ha cap opció política que s'apropi a les seves idees o que els representi.

Pel que fa als abstencionistes passius, són aquells que no tenen gens d'interès per la política, accepten el sistema i que es preguin decisions sense que ells hi participin, els manca informació per falta d'interès, o estan desencantats i desil·lusionats. Normalment tenen una opinió positiva de la situació política i deixen que segueixi el seu curs sense involucrar-s'hi ni preocupar-se'n.

Objectiu 3: Entendre quins factors o variables afecten o poden arribar a influir en els dos tipus de perfil.

Les variables que s'han fet servir en els creuaments són:

Tipus de variable	Variables
Relacionades amb factors sociodemogràfics	-Sexe -Edat -Nivell d'estudis -Nivell ocupacional -Nacionalitat dels pares -Lloc de naixement
Relacionades amb factors psicològics	-Interès per la política -Confiança en els polítics -Ideologia -Confiança en sindicats, policia, Consell General, Govern, partits polítics i Coprínceps -Nivell d'integració subjectiu al país -Nivell de participació en diferents associacions i/o organitzacions
Relacionades amb factors polítics	-Opinió sobre la situació política d'Andorra -Opinió sobre el funcionament de la democràcia a Andorra -Importància del vot

3.2. Resultats de la participació en les eleccions legislatives i comunals des de l'any 2007

A l'enquesta es va demanar la participació en totes les eleccions que hi ha hagut a Andorra des de l'any 2007, amb la finalitat de veure quins perfils voten sempre, quins no han votat alguna vegada i quins perfils no han votat mai.

Com passa en altres enquestes postelectorals, el percentatge de persones que declaren que han votat és superior a les dades reals de participació. Aquesta diferència segurament té a veure amb el fet que moltes persones que no han votat han declinat participar en l'enquesta. De tota manera, i si comparem el perfil sociodemogràfic dels enquestats que han declarat que s'han abstingut amb les dades reals del cens electoral (analitzat en detall pel Departament d'Estadística del Govern d'Andorra), els resultats són molt similars, fet que dóna consistència a l'anàlisi del perfil dels abstencionistes a partir d'aquesta enquesta.

Taula 13: Va votar a les eleccions comunals del 2015?

	Freqüències	Percentatges
Total	808	100
Sí	628	77,7
No	120	14,8
No ho recorda/No ho sap	2	0,3
Encara no podia votar	57	7,0
No contesta	1	0,2

Font: elaboració pròpia.

Taula 14: Va votar a les eleccions comunals del 2015?

	Freqüències	Percentatges	Percentatges oficials
Total	748	100	100
Sí	628	84,0	60,8
No	120	16,0	39,2

Font: elaboració pròpia.

A les eleccions comunals del 2015 diuen que van votar un 78% dels individus enquestats i un 15% diu que no ho va fer. Un 7% encara no podia fer-ho, o per edat o per papers, un 0,3% no ho recorda o no ho sap i un 0,2% no vol contestar.

Taula 15: Va votar a les eleccions comunals del 2011?

	Freqüències	Percentatges
Total	808	100
Sí	620	76,7
No	70	8,7
No ho recorda/No ho sap	8	0,9
Encara no podia votar	109	13,5
No contesta	1	0,2

Font: elaboració pròpia.

Taula 16: Va votar a les eleccions comunals del 2011?

	Freqüències	Percentatges	Percentatges oficials
Total	690	100	100
Sí	620	89,8	64,8
No	70	10,2	35,2

Font: elaboració pròpia.

Quatre anys abans, el 2011, el total d'individus que diuen haver votat baixa un punt i se situa en el 77%. Un 9% diu que no va votar i un 13,5% que encara no podia fer-ho. Un 1% diu que no ho recorda o no ho sap i un 0,2% no vol contestar.

Taula 17: Va votar a les eleccions comunals del 2007?

	Freqüències	Percentatges
Total	808	100
Sí	542	67,1
No	63	7,8
No ho recorda/No ho sap	19	2,3
Encara no podia votar	183	22,7
No contesta	1	0,2

Font: elaboració pròpia.

Taula 18: Va votar a les eleccions comunals del 2007?

	Freqüències	Percentatges	Percentatges oficials
Total	605	100	100
Sí	542	89,6	72,3
No	63	10,4	27,7

Font: elaboració pròpia.

Del total d'enquestats, diuen que van votar a les eleccions comunals del 2007 el 67%, el 8% que no ho va fer i el 23% que no podia. Un 2% diu que no ho recorda o no ho sap i de nou un 0,2% no vol contestar.

El creuament de les dades de participació a les eleccions comunals per sexe no resulta significatiu, però sí per edats. Si observem la taula 1 dels annexos veiem que, el 2015, els que més diuen haver votat són els més grans, amb un 87,5%, i la participació baixa a mesura que ho fa l'edat, i per tant els que menys voten són els més joves, en un 37% dels casos.⁹ El fet que siguin els més joves els que menys voten, a banda que és un fenomen similar a altres països del nostre entorn i que intentarem analitzar al llarg del treball, pot explicar-se per un factor estructural com és l'elevat nombre de joves que estudien fora del país i que, per unes raons o altres, no es desplacen a votar el dia dels comicis.

⁹ Cal remarcar que un 35% dels joves encara no podien votar quan van celebrar-se els comicis, però sí quan es va dur a terme l'enquesta. L'any 2011 passa el mateix, però el percentatge de joves que podia votar baixa encara més, un 78% que el 2011 no podia votar. L'any 2007 passa a haver-hi un 100% dels joves enquestats que no podien votar encara, i els més grans tornen a ser els més participatius, amb un 83%, seguits dels de 40 a 54 anys (78%) i els de 25 a 39 anys (65%).

Si analitzem els resultats per nivell d'estudis, els anys 2015 i 2011 són significatius. Tots dos anys, els individus amb estudis universitaris o superiors són els que més diuen que hi van participar (89,5% el 2015 i 85% el 2011), seguits de prop dels individus amb menor nivell d'estudis (84,5% i 83%). El col·lectiu que menys diu haver votat en ambdós casos és el dels que tenen estudis primaris o secundaris bàsics (70% i 71%).

Quant al nivell d'ocupació, el 2015 els individus que més diuen haver votat són les mestresses de casa, un 94% (cal remarcar que a l'enquesta només s'han recollit 16 casos amb aquesta ocupació), i els professionals, tècnics i similars en un 90%, i els que menys són els treballadors no qualificats en un 53% (d'aquest col·lectiu només van participar en l'enquesta 5 casos) i els aturats en un 60,5%. L'any 2011, els més participatius són de nou les mestresses de casa i els jubilats (90%) i els que menys un altre cop els treballadors no qualificats (41%) i els treballadors de comerç, hotelaria i serveis personals (61%). Els estudiants només diuen haver votat en un 11% dels casos, però és a causa de l'edat, de la mateixa manera que el 2007 el percentatge és del 0%. Aquest any –el 2007–, els més participatius tornen a ser les mestresses de casa (90%) i els jubilats (86%). I els menys participatius, els aturats (25%) i els treballadors no qualificats (41%). Cal tenir en compte, com s'ha dit abans, que amb el temps els individus van adquirint la nacionalitat i es van nacionalitzant, cosa que fa disminuir el percentatge de respostes «Encara no podia votar» i augmentar les de «Sí» i «No».

Finalment, quan creuem les dades per la nacionalitat dels pares, observem que en tots tres anys els que més voten són els fills de pares andorrans, seguits dels que només tenen un dels dos progenitors amb aquesta nacionalitat, i en darrer lloc els que no tenen cap dels pares amb nacionalitat andorrana. Podem suposar, però no concloure, que el fet de tenir ambdós pares o un d'ells amb dret a votar ajuda que la família es converteixi en un agent socialitzador en referència a la política i pugui transmetre costums com els d'anar a votar o d'informar els fills que, d'altra banda, si cap dels dos progenitors pot votar, no passaria. Una dada que podria secundar aquesta hipòtesi és que els andorrans, segons l'última enquesta política realitzada, diuen que estan molt o bastant interessats en la política en un 44% dels casos i els no andorrans, només en un 26%.

Taula 19: Va votar a les eleccions generals del 2015?

	Freqüències	Percentatges
Total	808	100
Sí	641	79,3
No	108	13,4
Encara no podia votar	57	7,1
No contesta	1	0,2

Font: elaboració pròpia.

Taula 20: Va votar a les eleccions generals del 2015?

	Freqüències	Percentatges	Percentatges oficials
Total	750	100	100
Sí	641	85,5	65,6
No	108	14,5	34,4

Font: elaboració pròpia.

Pel que fa a les eleccions generals, a les més recents, l'any 2015, un 79% dels individus enquestats diu que va votar, un 13% que podia votar i no ho va fer, un 7% que encara no podia votar i un 0,2% no vol contestar.

Taula 21: Va votar a les eleccions generals del 2011?

	Freqüències	Percentatges
Total	808	100
Sí	609	75,4
No	77	9,5
No ho recorda/No ho sap	12	1,5
Encara no podia votar	109	13,5
No contesta	1	0,2

Font: elaboració pròpia.

Taula 22: Va votar a les eleccions generals del 2011?

	Freqüències	Percentatges	Percentatges oficials
Total	686	100	100
Sí	609	88,8	74,1
No	77	11,2	25,9

Font: elaboració pròpia.

L'any 2011, la participació dels enquestats baixa fins al 75%. Un 9,5% diu que podia votar però no ho va fer, un 13,5% encara no podia exercir el dret a vot, un 1,5% no ho recorda o no ho sap i de nou un 0,2% no vol contestar.

Taula 23: Va votar a les eleccions generals del 2009?

	Freqüències	Percentatges
Total	808	100
Sí	565	70,0
No	67	8,3
No ho recorda/No ho sap	19	2,3
Encara no podia	153	18,9
No contesta	4	0,5

Font: elaboració pròpia.

Taula 24: Va votar a les eleccions generals del 2009?

	Freqüències	Percentatges	Percentatges oficials
Total	633	100	100
Sí	565	89,3	75,3
No	67	10,7	24,7

Font: elaboració pròpia.

Finalment, en les eleccions generals del 2009, la participació registrada a l'enquesta és del 70%. Un 8,3% diu que no va votar i un 19% que encara no podia. Un 2% contesta que no ho recorda o no ho sap i un 0,5% no vol contestar.

Si creuem les dades anteriors amb les variables sociodemogràfiques (vegeu la taula 2 dels annexos) podem veure que la participació en les eleccions generals no resulta significativa si la creuem per sexe, però sí si ho fem per edat i ocupació i, en el cas de l'any 2015, també per nivell d'estudis i nacionalitat dels pares. Si analitzem les diferències per franges d'edat, observem que el 2015 el col·lectiu que més diu haver votat és el de més edat (87,5%) i va reduint-se a mesura que baixa l'edat, tal com passava també en les comunals. Aquest fenomen es torna a donar el 2011, en què els més grans diuen haver votat en un 86,5%, i de nou el 2009, on el percentatge d'aquests baixa 4 punts, fins al 82%.

Per nivell d'estudis, l'any 2015 tornem a trobar els individus amb més nivell d'estudis al capdavant de la participació, amb un 90%, seguits dels que tenen menor nivell d'estudis (83%), en tercer lloc els que tenen estudis secundaris superiors (75,5%) i, en darrer lloc, els que tenen estudis primaris o secundaris bàsics (72%).

Com també passa en els comicis comunals, els individus amb un nivell d'estudis superior són els que més diuen haver votat i, a mesura que el seu nivell baixa, també ho fa la participació. Aquest fenomen és similar al d'altres països i, tot i que s'hauria d'estudiar en profunditat, hi ha alguns teòrics que ho argumenten pel fet que a més nivell d'estudis, més gran és la probabilitat de trobar una feina estable i d'aconseguir un cert nivell de vida i classe

social que permeti als individus dirigir les seves preocupacions cap a la política (Inglehart, 2005).

Si ens fixem en l'ocupació dels enquestats, l'any 2015 els que més diuen haver participat en les eleccions generals són les mestresses de casa (94%), seguides dels jubilats i el personal administratiu i similar (89%) i els que menys diuen haver-ho fet són els treballadors no qualificats (41%) i els estudiants (42%). Quatre anys abans, als comicis nacionals del 2011, els més participatius diuen ser els jubilats (89%) i els professionals, tècnics i similars i el personal administratiu i similar (87%), i per contra, els que menys diuen haver participat són els estudiants, amb un 12% (cal recordar que la principal causa és l'edat dels enquestats) i els treballadors no qualificats (41%). L'any 2009, els enquestats amb un percentatge més gran de participació van ser els directius, propietaris i comandaments intermedis (86%) i els que menys van participar van ser els estudiants, un cop més amb un 5%, i els aturats, amb un 36%. Cal tornar a remarcar que, com en el cas de les eleccions comunals, l'opció de resposta «encara no podia votar» s'incrementa significativament a mesura que analitzem comicis més antics, sobretot en el cas dels estudiants i els aturats.

Per acabar, l'última relació significativa és la de la nacionalitat dels pares l'any 2015. En aquest cas, els que més diuen haver votat (87%) són els que tenen els dos pares de nacionalitat andorrana seguits dels que tenen només un dels progenitors andorrà (81%) i, en tercer i darrer lloc, els que tenen ambdós pares d'una nacionalitat diferent de l'andorrana, amb un 75% de participació.

3.2.1. Creació del perfil «tipus de votant»

Com s'ha explicat amb anterioritat, un dels objectius d'aquest treball, concretament el segon, és crear perfils dels votants i dels abstencionistes. A continuació s'ha fet la primera tipologia de perfil –tipus de votant– a partir dels quadres anteriors i les seves respostes.

Taula 25: Tipus de votant

	Freqüències	Percentatges
Total	808	100
Ha votat sempre	591	73,1
No ha votat 1 o més cops	103	12,7
No ha votat mai	60	7,4
Encara no ha pogut votar	53	6,6
No contesta	1	0,2

Font: elaboració pròpia.

Com es pot veure a la taula superior, del total d'enquestats el 73% afirma haver votat sempre (eleccions comunals del 2015, 2011 i 2007 i eleccions generals del 2015, 2011 i 2009), un 13% s'ha abstingut almenys en una (i ha votat en una altra o més) i el 7% diu que no ha votat mai. Un altre 7% encara no ha pogut votar per raó de l'edat, per no tenir encara la nacionalitat o per no tenir el passaport definitiu, i un 0,2%, un cas, no vol contestar.

Taula 26: Tipus de votant

	Freqüències	Percentatges
Total	754	100
Ha votat sempre	591	78,4
No ha votat 1 o més cops	103	13,6
No ha votat mai	60	7,9

Font: elaboració pròpia.

Si només fem l'anàlisi amb els individus que han pogut votar almenys 1 cop, observem que el 78% ha votat sempre, el 14% no ha votat almenys 1 cop i el 8% no ha votat mai tot i poder fer-ho. Posteriorment es recullen un seguit de creuaments amb diverses variables, que han estat relacionades amb aquest últim quadre (on no apareixen els individus que encara no han pogut votar o que han respost «no contesta»).

Una vegada creuat el perfil de la freqüència de vot amb les variables sociodemogràfiques (vegeu taula 3 a annexos) veiem que per sexe, les dones diuen votar sempre 8 punts per sobre dels homes (82,5% elles i 75% ells).

Per edats observem que els que més diuen que voten sempre són els més grans (87,5%) i que a mesura que l'edat dels individus disminueix, també ho fa el percentatge dels que sempre voten (84%, 70% i 55%). D'altra banda, el 29% dels més joves afirma no haver votat mai, igual que un 10% dels de 25 a 39 anys.

Segons el nivell d'estudis dels individus enquestats, els que més diuen haver votat sempre són els que tenen el nivell d'estudis més alt (85,5%), seguits dels que tenen un menor nivell d'estudis (85%).¹⁰ A continuació trobem els que tenen estudis secundaris superiors (76%) i, en darrer lloc, els individus amb estudis primaris o secundaris bàsics (71%). En aquest cas, són els individus amb estudis secundaris bàsics els que més diuen que no han votat mai (15%).

Per nivell d'ocupació observem que els individus que més diuen haver votat sempre són les mestresses de casa i els jubilats (88%), i els que menys, els aturats (50%) i els

¹⁰La relació positiva entre nivell d'estudis i votar sembla clara. En el cas de les persones «sense estudis o que no han acabat la primària», el percentatge tan alt de vot sembla que estigui més en relació amb l'edat d'aquestes persones, majoritàriament de més de 65 anys, que amb els seus estudis.

treballadors no qualificats (53%). Tornen a ser aquests els que en una proporció més gran diuen no haver votat mai (47%), seguits dels treballadors de comerç, hoteleria i serveis personals (21%).

Per poder explicar millor i observar les diferències tan marcades que trobem a l'hora de creuar la freqüència de vot dels individus amb la seva ocupació, a continuació es pot veure una taula on s'han agrupat les ocupacions en tres grups: segment primari,¹¹ segment secundari¹² i població no activa.¹³

Taula 27: Tipus de votant creuat amb el sector d'ocupació

	Total	Percentatges	Percentatges	Percentatges
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Segment primari	388	83,3	12,9	3,8
Segment secundari	172	62,5	18,6	18,9
Població no activa	183	84,4	9,4	6,3
No contesta	11	54,8	35,9	9,3

Font: elaboració pròpia.

Podem veure que els individus del sector primari diuen haver votat sempre 21 punts per sobre dels del sector secundari, i aquests diuen que no han votat mai 15 punts per sobre dels primers. Podem presentar la hipòtesi, a falta d'un estudi més específic, que els individus del sector secundari poden tenir més dificultats a l'hora d'anar a votar (horaris, diumenges lliures). I, d'altra banda, que les persones incloses en aquest sector amb pitjors condicions laborals se senten més allunyades de la política.

Finalment, si creuem les dades obtingudes amb la nacionalitat dels pares, són els fills amb tots dos pares andorrans els que més diuen haver votat sempre (88%), en segon lloc els que tenen un dels pares amb aquesta nacionalitat (79,5%) i, en darrer lloc, els que no tenen cap pare andorrà (72%). També són aquests últims els que diuen amb més freqüència que no han votat mai (11%).

¹¹ Consta de directius i comandaments intermedis, professionals, tècnics i similars i personal administratiu i similar.

¹² Consta de treballadors del comerç, hoteleria i serveis personals, treballadors de la indústria i similars, treballadors no qualificats i aturats.

¹³ Consta de jubilats, mestresses de casa, estudiants i altres no ocupats.

3.3. Abstencionistes

3.3.1. Raons per no votar

Taula 28: Per quina raó o raons no ha votat en alguna d'aquestes eleccions?

	Freqüències	Percentatges
Total	151	
Estava fora del país	47	31,2
No l'interessa i/o passa de la política	23	14,9
No ha pogut (feina, temps, malaltia d'un familiar, passaport caducat, malaltia, operació, invalidesa)	15	10,1
Cap candidatura i/o polític el convencia	13	8,5
Cap raó en especial, mandra, no ho sap	11	7,5
Està desencantat, sense motivació, decebut	8	5,2
No creu en la política	6	3,9
No vol votar	5	3,6
No considera necessari o important anar a votar	5	3,1
No li agrada la política i/o els polítics i el que fan	4	2,7
No creu en els partits i/o no els té confiança	4	2,5
Falta d'informació	2	1,4
Només hi havia 1 partit (Canillo)	1	0,5
Altres raons	5	3,0
No contesta	5	3,3

ultiresposta

Font: elaboració pròpia.

A la pregunta «Per quina raó o raons no va votar en alguna d'aquestes eleccions?», les respostes més freqüents van ser, en un 31% dels casos, que es trobava fora del país, que no l'interessa la política o passa de la política (15%), que no va poder per raons externes a la seva voluntat com falta de temps, malaltia d'un familiar, feina, passaport caducat, etcètera (10%). A continuació, amb un 8,5% apareix l'opció «Cap candidat i/o polític el convencia»; amb un 7,5%, «Cap raó en especial, mandra, no ho sap», i amb un 5% que està desencantat, sense motivació i/o decebut. La resta de respostes representen un percentatge inferior al 5% del total.

El creuament de les raons per no votar amb sexe i nivell d'ocupació no és significatiu, però sí que ho és per edat (vegeu taula 4 als annexos). Els més joves contesten amb més freqüència que estaven fora del país (37%) i que no els interessa i/o passen de la política (23%). Els individus compresos entre els 25 i els 39 anys responen les mateixes raons, amb un 38% i un 17%, respectivament, igual que el col·lectiu de 40 a 54 anys, amb un 31% i un 10%, respectivament. En el grup dels més grans veiem un canvi en el conjunt de les respostes obtingudes mitjançant l'enquesta. En aquest cas, la resposta més freqüent ha estat, amb un

19% del total de respostes, «cap raó en especial, mandra, no ho sap» i també que estaven fora del país, amb un 18% de respostes.

El fet que els més joves siguin els que més diuen que no van votar perquè estaven fora del país pot estar motivat per altres raons i no només per la distància. Encara que només és una hipòtesi, el fet d'estar fora del país dificulta (i en alguns casos molt) que la campanya política els arribi, sigui a través de la ràdio, els informatius o debats televisats, la premsa escrita, o simplement que no hi siguin quan es duu a terme el porta a porta.

Si separem les dades per la nacionalitat dels pares (taula 7 dels annexos) observem que, tant en el cas dels que tenen els dos pares andorrans com en el dels que no tenen cap pare de nacionalitat andorrana, l'opció més resposta és que estaven fora del país en un 35% i un 30%, respectivament. La segona opció més resposta en el cas dels primers és que estan desencantats, sense motivació o decebuts (21%) i, en el segon cas, que no els interessa i/o passen de la política. Entre els individus amb un dels pares andorrans, l'opció més esmentada és que no els interessa i/o passen de la política (28%) i la segona, que estaven fora del país (24%).

A continuació s'ha fet l'agrupació de la segona tipologia de perfil, la dels abstencionistes. D'aquesta manera queda completat l'objectiu 2 del treball.

Taula 32: Agrupació dels abstencionistes per raons/motius

Raons exposades per l'abstencionista	1r pas agrupació	Agrupació final
Estava fora del país	Abstenció tècnica	Tècnic
No ha pogut (feina, temps, malaltia d'un familiar, passaport caducat, malaltia, operació, invalidesa)	Abstenció tècnica	Tècnic
Altres raons	Abstenció tècnica	Tècnic
Cap candidatura i/o polític el convencia	Falta d'opcions i/o falta de confiança	Actiu
Està desencantat, sense motivació, decebut	Desencantat/Ineficàcia del vot	Actiu
No creu en la política	No creu en la política/abstenció com a càstig	Actiu
No vol votar	No creu en la política/abstenció com a càstig	Actiu
No li agrada la política i/o els polítics i el que fan	Falta d'opcions i/o falta de confiança	Actiu
No creu en els partits i/o no els té confiança	Falta d'opcions i/o falta de confiança	Actiu
Només hi havia 1 partit (Canillo)	Falta d'opcions i/o falta de confiança	Actiu
No l'interessa i/o passa de la política	Desinterès	Passiu
Cap raó en especial, mandra, no ho sap	Desinterès	Passiu
No considera necessari o important anar a votar	Desinterès	Passiu
Falta d'informació	Falta d'informació	Passiu
No contesta	No contesta	No contesta

Font: elaboració pròpia.

En aquesta taula s'ha procedit a una agrupació en dos passos a partir de teoria ja existent i descrita a la metodologia i objectius del treball.

S'ha fet una primera agrupació a partir d'uns perfils clàssics en què trobem els grups següents: abstenció tècnica, falta d'opcions i/o falta de confiança, desencant/ineficàcia del vot, no creu en la política/abstenció com a càstig, desinterès, i falta d'informació. A continuació s'han reagrupat en tres grups: abstencionistes tècnics, actius i passius, per tal de facilitar els creuaments i la comprensió dels resultats.

Taula 29:Tipus d'abstencionista

	Freqüències	Percentatges
Total	146	100
Tècnic	65	44,1
Actiu	41	27,7
Passiu	40	27,3
No contesta	1	0,9

Font: elaboració pròpia.

D'aquesta manera podem veure que hi ha un 44% d'abstencionistes tècnics, un 28% d'actius i un 27% de passius. La taula amb les dades creuades amb les variables sociodemogràfiques es troba als annexos (Taula 12).

Com s'ha comentat a l'apartat d'objectius, cal recordar que en el cas dels abstencionistes tècnics, la seva abstenció pot ser voluntària o involuntària. Ens referim a la possibilitat que un abstencionista declarat tècnic pot tenir unes altres motivacions al darrere per no votar.

Taula 30: Tipus d'abstencionista creuat amb tipus de votant

	Total		
% Horitzontals		No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	145	62,4	37,6
Tècnic	65	80,0	20,0
Actiu	41	52,7	47,3
Passiu	38	41,8	58,2
No contesta	1	100,0	0,0

Font: elaboració pròpia

Si creuem els dos perfils, veiem que el 80% dels abstencionistes tècnics no ha votat 1 o més cops (això vol dir que sí que ha votat en algun moment), el que correspon a no votar per

estar fora del país o per algun problema extern a la seva voluntat. Entre l'altre 20% que diu no haver votat mai pot haver-hi una part de joves que estudien i resideixen fora que fa poc temps que poden votar i no han pogut fer-ho per aquesta raó. Entre actius i passius s'observa que entre els primers són més nombrosos (53%) els que diuen no haver votat un cop o més i, entre els segons, els que afirmen no haver votat mai (58%).

3.3.2. Factors que haurien motivat a acudir a les urnes

Taula 31: Quina raó o raons creu que l'haurien motivat a votar quan no ho va fer?

	Freqüències	Percentatges
Total	85	
Confiança en els polítics i que diguessin la veritat i complissin el que diuen	15	18,1
Gent nova, altres polítics	8	9,6
Canviar i millorar els programes electorals	7	8,4
Cap raó o motiu	7	7,8
Més motivació	5	6,4
Que els polítics mirin per la ciutadania	5	6,3
Que els polítics siguin més propers al poble i informin més	5	5,6
Que els polítics treballin més	3	4,0
No segueix la política, no l'interessa o està desencantat	3	3,8
Repartir millor les ajudes i igualtat social	3	3,7
No sabia quin partit votar o cap l'interessava	3	3,5
Que la política fos de veritat	2	2,6
No li agrada la política o el que fan els polítics	2	1,9
Votar per correu i facilitar tràmits per votar des de fora	2	2,6
Que tothom pogués participar més	2	2,4
Una oposició raonable	1	1,1
Altres	5	6,1
No ho sap	8	9,5

Font: elaboració pròpia.

Quan es demana als enquestats que s'han abstingut almenys en uns comicis, siguin generals o comunals, quina raó o raons els haurien motivat a votar, la resposta més freqüent és poder confiar més en els polítics, que diguessin la veritat i complissin les seves promeses en un 18% dels casos. En segon lloc, amb un 10%, els enquestats diuen que una renovació política els hauria motivat a votar. A continuació trobaríem que es canviessin i milloressin els programes electorals (8%), cap motiu i/o raó els hauria fet anar a votar (8%), més motivació simplement (6%), que els polítics miressin més per la ciutadania (6%) i que els polítics fossin

més propers a la ciutadania, tinguessin més relació i informessin més del que fan (6%). Després trobem un seguit de raons que se situen per sota el llindar de 5%. I per acabar gairebé 1 de cada 10 (9,5%) diu que no sap què el motivaria a anar a votar.

Poden veure's les raons creuades amb les variables sociodemogràfiques als annexos, taules 10 i 11.

3.4. Relacions entre perfils i variables

A continuació es creuaran els perfils –tipus de votant i d'abstencionista– amb diferents variables amb la intenció de donar explicació a les raons i motivacions que han fet que una part dels enquestats no hagi anat a votar. Aquest punt respon a l'objectiu 3 del treball.

3.4.1. Variables relacionades amb factors psicològics

En aquest apartat apareixen els creuaments amb les variables psicològiques (variables de caràcter més individualista i relacionades directament amb la persona).

Taula 32: Perfil de votant creuat amb l'interès per la política

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Molt	78	92,7	7,3	0,0
Bastant	259	84,0	12,3	3,7
Poc	270	78,4	13,6	8,0
Gens	145	61,5	18,7	19,8
No contesta	2	29,8	70,2	0,0

Font: elaboració pròpia.

Taula 33: Perfil d'abstencionista creuat amb l'interès per la política

	Total	Perfil		
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu
Total	146	44,1	27,7	27,3
Molt	4	86,6	13,4	0,0
Bastant	31	66,4	21,4	12,2
Poc	55	55,2	13,8	28,7
Gens	55	18,3	47,0	34,7
No contesta	1	0,0	0,0	100,0

Font: elaboració pròpia.

- Existeix una relació directa entre el grau d'interès dels ciutadans i el fet de votar sempre, mai o de manera ocasional.
- A mesura que baixa l'interès, també ho fa la freqüència amb què diuen que han votat sempre.
- A mesura que l'interès per la política baixa, s'incrementa el percentatge d'individus que no han votat 1 o més cops i que no han votat mai
- Un 61,5% dels individus que diuen que la política no els interessa gens, voten sempre. Responen al perfil de votant passiu. És a dir que segurament entenen el vot com una obligació.
- Els abstencionistes als quals els interessa molt la política són clarament de perfil tècnic. A mesura que baixa l'interès per la política, augmenta el perfil actiu i el passiu.

Taula 34: Perfil de votant creuat amb el grau de confiança en els polítics andorrans

	Total			
Freqüències		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	591	103	60
Mitjana	4,978	5,0	4,5	4,8
Desviació	2,219	2,1	2,5	2,5

Font: elaboració pròpia.

Taula 35: Perfil d'abstencionista creuat amb el grau de confiança en els polítics andorrans

	Total	Perfil			
Freqüències		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	65	41	40	1
Mitjana	4,524	5,3	3,3	4,5	1
Desviació típica	2,615	2,	2,9	2,6	0

Font: elaboració pròpia.

- La confiança global dels votants no arriba a un 5.
- Els abstencionistes actius (hi ha un discurs al darrere per justificar la seva abstenció i, per tant, tenen una actitud més crítica davant el sistema) desconfien molt més dels polítics andorrans que els passius o els tècnics.

Taula 36: Perfil de votant creuat amb ideologia

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Esquerra o extrema esquerra	148	75,5	14,7	9,9
Centreesquerra	91	82,3	15,4	2,3
Centre	165	81,7	14,8	3,6
Centredreta	63	87,5	8,4	4,0
Dreta o extrema dreta	56	91,5	3,3	5,2
Apolític	107	60,6	19,2	20,2
Ns/Nc	123	79,6	12,2	8,2

Font: elaboració pròpia.

Taula 37: Perfil d'abstencionista creuat amb ideologia

	Total	Perfil			
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	44,1	27,7	27,3	0,9
Esquerra o extrema esquerra	32	37,4	36,5	26,1	0,0
Centreesquerra	14	61,2	19,8	19,0	0,0
Centre	26	53,7	25,2	16,1	5,0
Centredreta	7	65,9	0,0	34,1	0,0
Dreta o extrema dreta	5	39,1	12,2	48,7	0,0
Apolític	39	31,2	35,9	32,9	0,0
Ns/Nc	24	49,1	21,0	30,0	0,0

Font: elaboració pròpia.

- Com més conservadors es defineixen els votants, més gran és el percentatge dels que afirmen que voten sempre.
- Un 60% dels individus que es defineixen apolítics afirma que ha votat sempre; responen així, en part, al perfil de votant passiu.
- Els abstencionistes d'esquerres són sensiblement més actius que els de dretes, és a dir, són més crítics amb la política quan no voten. Els perfils tècnic i passiu no tenen una relació clara amb l'escala ideològica esquerra-dreta.

Taula 42: Perfil de votant creuat amb confiança en diferents organitzacions i institucions

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Confiança en els sindicats				
Mitjana	3,9	3,8	4,5	4,0
Desviació	2,5	2,4	2,6	2,7
Confiança en la policia				
Mitjana	6,8	6,8	7,0	6,5
Desviació	2,2	2,1	2,2	2,4
Confiança en el Consell General				
Mitjana	5,7	5,7	5,8	5,5
Desviació	2,1	2,0	2,0	2,6
Confiança en el Govern				
Mitjana	5,3	5,3	5,2	5,5
Desviació	2,3	2,2	2,6	2,4
Confiança en els partits polítics				
Mitjana	4,8	4,9	4,4	4,5
Desviació	2,1	2,0	2,4	2,6
Confiança en els Coprínceps				
Mitjana	4,7	4,8	4,4	4,8
Desviació	2,8	2,8	2,6	3,1

Font: elaboració pròpia.

- De les diferents organitzacions i institucions, en la que més confien els ciutadans és en la policia.
- No hi ha una relació clara entre el fet de votar i la valoració d'aquestes institucions, tot i que les persones que no han votat 1 o més cops són una mica més crítiques que les que han votat sempre o les que no han votat mai.

Taula 43: Perfil d'abstencionista creuat amb confiança en diferents organitzacions i institucions

	Total	Perfil			
Freqüències		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	65	41	40	1
Confiança en els sindicats					
Mitjana	4,357	4,9	3,9	3,9	
Desviació	2,781	2,5	3,0	2,7	
Confiança en la policia					
Mitjana	6,955	7,3	6,8	6,4	9
Desviació	2,261	1,9	2,7	2,1	
Confiança en el Consell General					
Mitjana	5,668	6,2	4,9	5,2	5
Desviació	2,348	2,0	2,5	2,5	
Confiança en el Govern					
Mitjana	5,348	6,0	4,2	5,3	2
Desviació	2,697	2,6	2,9	2,2	0
Confiança en els partits polítics					
Mitjana	4,439	5,0	3,4	4,4	2
Desviació	2,587	2,6	2,4	2,4	0
Confiança en els Coprínceps					
Mitjana	4,651	5,3	3,6	4,4	5
Desviació	2,787	2,8	2,3	2,8	

Font: elaboració pròpia.

- La policia és la institució que rep un nivell de confiança més alt, tant dels votants com dels abstencionistes.
- Els sindicats i els partits polítics són els que menys confiança reben dels abstencionistes.
- Els abstencionistes passius diuen que confien més en totes les institucions polítiques i en els sindicats que els actius.

Taula 44: Perfil de votant creuat amb nivell d'integració al país

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Molt integrat	640	80,2	12,5	7,3
Bastant integrat	99	72,5	16,1	11,3
Poc o gens integrat	14	40,1	46,6	13,3
No contesta	1	40,0	60,0	0,0

Font: elaboració pròpia.

Taula 45: Perfil d'abstencionista creuat amb nivell d'integració al país

	Total	Perfil			
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	44,1	27,7	27,3	0,9
Molt integrat	114	42,2	25,6	31,0	1,1
Bastant integrat	24	56,1	31,1	12,8	0,0
Poc o gens integrat	7	28,2	53,1	18,7	0,0
No contesta	1	100,0	0,0	0,0	0,0

Font: elaboració pròpia.

- Existeix una relació directa entre el nivell d'integració al país i el fet de votar sempre, mai o de manera ocasional.
 - A mesura que el nivell d'integració baixa, també ho fa la freqüència amb la qual diuen que han votat sempre.
 - A mesura que el nivell d'integració baixa, s'incrementa el percentatge d'individus que no han votat 1 o més cops i que no han votat mai.

Taula 46: Perfil de votant creuat amb si participa o no en una organització o associació

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Sí	185	89,0	8,1	2,9
No	566	75,1	15,3	9,6
No contesta	2	29,8	70,2	0,0

Font: elaboració pròpia.

Taula 47: Perfil d'abstencionista creuat amb si participa o no en una organització o associació

	Total	Perfil			
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	44,1	27,7	27,3	0,9
Sí	12	66,4	22,9	10,7	0,0
No	133	42,6	27,4	29,0	1,0
No contesta	1	0,0	100,0	0,0	0,0

Font: elaboració pròpia.

- Existeix una relació directa entre participar en organitzacions o associacions i el fet de votar sempre, mai o de manera ocasional.

- Els ciutadans que diuen que participen en organitzacions o associacions afirmen que voten sempre 14 punts per sobre dels que diuen que no.
- Els altres dos col·lectius augmenten quan la resposta és que no hi participen.

Això pot ser causat perquè les persones més actives políticament també tenen més tendència a participar en associacions o organitzacions i, d'altra banda, el fet de pertànyer a aquests tipus de col·lectius proporciona multitud de relacions socials i converses que poden animar els ciutadans a anar a votar.

Taula 48: Perfil de votant creuat amb lloc de naixement. Sí va néixer a Andorra o No va néixer a Andorra

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Sí	492	78,1	13,4	8,5
No	260	79,3	13,7	7,0
No contesta	1	0,0	100,0	0,0

Font: elaboració pròpia.

Taula 49: Perfil d'abstencionista creuat amb lloc de naixement. Sí va néixer a Andorra o No va néixer a Andorra

	Total	Perfil			
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	44,1	27,7	27,3	0,9
Sí	103	44,0	30,5	24,2	1,3
No	42	45,8	21,8	32,4	0,0
No contesta	1	0,0	0,0	100,0	0,0

*El lloc de naixement correspon a una variable de naturalesa sociodemogràfica.

Font: elaboració pròpia.

- Els votants no nascuts a Andorra diuen que voten sempre lleugerament per sobre que els nascuts al país.
- Els abstencionistes nascuts a Andorra són més actius, i els nascuts fora, més passius.
- Els resultats d'aquest creuament coincideixen amb dades ofertes pel Departament d'Estadística de Govern a partir del cens de població i electoral.

3.4.2. Variables relacionades amb factors polítics

En aquest apartat trobem els creuaments tant del perfil de votant com d'abstencionista amb les variables sociodemogràfiques. (Factors que influeixen en les decisions i opinions dels individus però són externs a les seves accions)

Taula 50: Perfil de votant creuat amb l'opinió que tenen els enquestats de la situació política d'Andorra en general.

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Bona o molt bona	137	76,4	14,7	9,0
Ni bona ni dolenta	364	79,9	11,5	8,6
Dolenta o molt dolenta	235	76,9	17,4	5,7
No contesta	17	82,8	0,0	17,2

Font: elaboració pròpia.

Taula 51: Perfil d'abstencionista creuat amb l'opinió que tenen els enquestats de la situació política d'Andorra en general.

	Total	Perfil			
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	44,1	27,7	27,3	0,9
Bona o molt bona	29	67,4	11,5	21,1	0,0
Ni bona ni dolenta	62	46,1	20,5	33,3	0,0
Dolenta o molt dolenta	52	31,2	45,3	21,1	2,5
No contesta	3	0,0	29,7	70,3	0,0

Font: elaboració pròpia.

- Dels abstencionistes que diuen que la situació política d'Andorra és dolenta o molt dolenta, un 43% són actius. Que els abstencionistes actius siguin més crítics que els passius amb les institucions provoca que tinguin una pitjor impressió de la situació.

Taula 52: Perfil de votant creuat amb satisfacció amb el funcionament de la democràcia

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Molt o bastant satisfet	282	77,3	14,6	8,2
Ni satisfet ni insatisfet	165	81,9	10,6	7,5
Poc o gens satisfet	293	77,4	14,6	8,0
No contesta	12	82,7	10,3	7,0

Font: elaboració pròpia.

Taula 53: Perfil d'abstencionista creuat amb satisfacció amb el funcionament de la democràcia

	Total	Perfil			
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	44,1	27,7	27,3	0,9
Molt o bastant satisfet	58	58,1	13,3	28,6	0,0
Ni satisfet ni insatisfet	27	44,2	33,8	22,0	0,0
Poc o gens satisfet	61	29,6	39,4	28,9	2,1
No contesta	1	100,0	0,0	0,0	0,0

Font: elaboració pròpia.

- Els abstencionistes actius són més crítics davant les institucions i són els que menys satisfets estan amb el funcionament de la democràcia.

Taula 54: Perfil de votant creuat amb la importància que donen els individus al fet d'anar a votar

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Molt	465	87,1	9,8	3,3
Bastant	202	73,6	16,2	10,2
Poc	47	55,3	22,6	22,0
Gens	29	26,0	31,4	42,6
No contesta	10	38,8	48,5	12,7

Font: elaboració pròpia.

Taula 55: Perfil d'abstencionista creuat amb la importància que donen els individus al fet d'anar a votar

	Total	Perfil			
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	44,1	27,7	27,3	0,9
Molt	52	62,0	9,0	26,5	2,5
Bastant	48	42,5	27,4	30,1	0,0
Poc	20	28,0	37,5	34,5	0,0
Gens	20	31,3	58,4	10,3	0,0
No contesta	6	0,0	57,2	42,8	0,0

Font: elaboració pròpia.

- Existeix una relació directa entre la importància que donen els individus al fet d'anar a votar i el fet de votar sempre, mai o de manera ocasional.
 - A mesura que la importància donada al vot baixa, també ho fa la freqüència amb què diuen que han votat sempre.
 - A mesura que la importància donada al vot baixa, s'incrementa el percentatge d'individus que no han votat 1 o més cops i que no han votat mai.
- Els abstencionistes actius són els més crítics en relació amb la importància del vot. Són els mateixos que opinen negativament sobre el funcionament de la democràcia, per tant si el sistema no és just o democràtic, votar no és tan important ni decisiu.

4. ESTUDI QUALITATIU

4.1. Model d'anàlisi

Metodologia: tècniques utilitzades en l'obtenció i la producció d'informació

Un cop obtinguts els resultats preliminars en la fase quantitativa (enquesta), s'ha procedit al treball de camp i a l'elaboració d'entrevistes de tipus semiestructurat, realitzades sota un guió flexible, en què s'han tractat els temes que es pretenen cobrir per tal d'entendre la complexitat del fenomen de l'abstenció política.

L'entrevista és una tècnica orientada a recollir actituds en el context del discurs i permet analitzar el sentit que els actors donen a les seves pràctiques i a les seves interpretacions, i permet alhora una reconstrucció d'experiències i successos. A més, s'hi busca que la comunicació sigui oberta perquè l'entrevistat pugui expressar les seves opinions segons els seus criteris i fent servir el seu propi llenguatge. Totes han estat enregistrades i transcrites literalment. Les entrevistes que s'han fet per a la recopilació d'informació s'han elaborat a partir de preguntes que s'han organitzat sobre la base dels següents blocs/eixos temàtics per a l'anàlisi posterior:

1. Interès i vinculació amb la política

Sota aquest gran bloc es pretén estructurar la informació en funció de diverses subcategories com ara: seguiment dels resultats polítics, interès per la política i canals pels quals s'obté la informació. Aquestes categories ens han de permetre apropar-nos a l'interès per la política, que pot ser un indicador de referència important ja que ens permet aproximar-nos al grau d'implicació que pot presentar una persona en termes polítics.

2. L'acte de votar

Dins d'aquesta categoria es tracten aspectes com l'última votació en què va participar la persona entrevistada i els motius pels quals va deixar de votar. En aquest bloc d'anàlisi s'han inclòs tant les persones que no han votat mai com les que votaven anteriorment però que en algun moment han deixat de fer-ho. A més, s'han còpsat els motius pels quals els entrevistats no han acudit a les urnes i quins aspectes podrien despertar el seu interès per acudir a votar.

3. Política a Andorra

En aquest bloc d'anàlisi s'han recollit diferents opinions sobre el sistema electoral o determinades particularitats del sistema polític andorrà, així com els avantatges o els inconvenients que té Andorra en l'aspecte polític pel fet de ser un país de petites dimensions, entre altres que han anat sorgint en els discursos dels entrevistats.

4. Abstenció

Finalment, s'han plantejat preguntes més específiques sobre l'abstenció i la interpretació que en fan els entrevistats, així com la lectura dels agents polítics.

A efectes d'una presentació específica dels perfils sociodemogràfics entrevistats, es mostra a continuació el quadre tipològic que recull les variables de segmentació que s'han tingut en compte.

Taula 56: Quadre tipològic

Subjecte	Sexe	Edat	Nacionalitat pares	Nivell d'estudis	Ocupació	Tipus d'abstenció
A1	Home	20	Andorrans	Estudis universitaris	Població no activa	Abstenció activa
A2	Home	22	Andorrans	FP grau mitjà	Població no activa	Abstenció tècnica
A3	Dona	28	No andorrans	FP grau mitjà	Segment primari	Abstenció tècnica
A4	Home	24	Un dels pares andorrans	Estudis universitaris	Segment primari	Abstenció tècnica
A5	Dona	31	No andorrans	Estudis universitaris	Segment primari	Abstenció passiva
A6	Dona	48	No andorrans	Primaris no acabats	Segment secundari	Abstenció passiva
A7	Home	35	No andorrans	Estudis universitaris	Segment primari	Abstenció tècnica
A8	Home	25	No andorrans	Estudis universitaris	Segment primari	Abstenció activa
A9	Home	66	No andorrans	Sense estudis	Població no activa	Abstenció passiva
A10	Home	34	Un dels pares andorrans	Estudis universitaris	Segment primari	Abstenció activa
A11	Home	30	No andorrans	Estudis universitaris	Segment primari	Abstenció tècnica
A12	Home	23	No andorrans	Estudis universitaris	Població no activa	Abstenció tècnica
A13	Dona	41	Un dels pares andorrans	Primari o secundari bàsic	Segment secundari	Abstenció passiva
A14	Home	50	Un dels pares andorrans	Secundari	Segment primari	Abstenció activa
A15	Dona	27	No andorrans	Secundari superior	Segment primari	Abstenció passiva
A16	Home	28	No andorrans	FP grau mitjà	Segment primari	Abstenció passiva
A17	Home	44	Un dels pares andorrans	FP grau mitjà	Segment primari	Abstenció activa
A18	Home	72	No andorrans	Estudis universitaris	Població no activa	Abstenció activa
A19	Dona	34	No andorrans	Primari o secundari bàsic	Població no activa	Abstenció passiva
A20	Dona	58	No andorrans	Secundari superior	Població no activa	Abstenció tècnica
A21	Dona	21	No andorrans	Primari o secundari bàsic	Segment secundari	Abstenció passiva
A22	Dona	46	Andorrans	Primari o secundari bàsic	Segment primari	Abstenció activa
A23	Dona	65	No andorrans	Primari o secundari bàsic	Segment secundari	Abstenció activa
A24	Dona	28	No andorrans	Estudis universitaris	Segment primari	Abstenció tècnica
A25	Dona	34	Andorrans	Estudis universitaris	Segment primari	Abstenció tècnica
A26	Home	26	Andorrans	Estudis universitaris	Segment secundari	Abstenció activa
A27	Home	24	No andorrans	Estudis universitaris	Població no activa	Abstenció passiva
A28	Dona	31	No andorrans	Estudis universitaris	Segment secundari	Abstenció activa

Objectius de l'estudi

Per donar complexitat a les dades analitzades a l'estudi quantitatiu sobre l'abstenció (del qual resulten variables significatives per aproximar-nos a les possibles raons de l'abstenció), des del CRES s'ha considerat la necessitat d'establir un estudi qualitatiu que pugui complementar les dades quantitatives sobre l'abstenció a Andorra.

En aquesta part de l'estudi es pretén acabar d'entendre les causes i les raons que expliquen el comportament de l'abstenció electoral entre la societat andorrana, copsar si existeixen factors clau en aquest tipus de decisió, estereotips, o simplement elements intersubjectius en comú que expliquin el fenomen de l'abstenció. Per poder assolir aquest objectiu, s'han escollit els participants sobre la base d'unes variables sociodemogràfiques explicatives com ara el sexe, l'edat, l'origen social i el nivell d'estudis.

Els objectius d'aquest capítol, per tant, són:

1. Estudiar si el fenomen de l'abstenció és conjuntural (clima polític del moment) o més aviat estructural (sistema polític i electoral, sistema de partits) a Andorra.
2. Estudiar si existeix un perfil molt determinat d'abstencionista al Principat d'Andorra.
3. Copsar els principals motius del fenomen de l'abstenció i crear una tipologia d'abstenció per tal de descriure el fenomen.

Perfils d'abstencionistes

Existeixen una sèrie de perfils d'abstencionistes, i el factor comú de tots ells és el fet de no acudir a les urnes per dipositar el seu vot. La complexitat d'aquest perfil sorgeix quan estudiem les raons per les quals no han anat a votar.

En un primer moment ens trobem amb l'**abstenció tècnica**, que fa referència als obstacles que posa el sistema mateix a l'hora d'anar a votar; altrament dit, parlàriem de factors externs que impedeixen votar de forma voluntària. Identifiquem dues variants de l'abstenció tècnica. D'una banda, l'abstenció tècnica circumstancial, per la qual els electors es troben amb elements de força major per poder exercir el vot, sigui una malaltia o un error derivat del cens electoral. I, d'altra banda, l'abstenció tècnica estructural, és a dir, quan un votant no acudeix a les urnes perquè està fora del país, sigui per feina o per estudis, i sovint el cost del desplaçament suposa una dificultat afegida per efectuar el vot. El que cal matisar, però, és que sovint, entre els discursos de les persones que diuen que no van poder votar perquè estaven fora del país s'entreveuen altres justificacions de l'abstenció. En aquest cas farem referència a l'abstencionista tècnic estructural encobert.

Dins la categoria d'**abstencionista passiu** trobem una diversitat de perfils. Un d'ells és la persona que no té ni mostra cap interès per la política, i que no en fa un seguiment, i portaria com a etiqueta «perfil desinteressat». Un altre perfil correspon a l'anomenat abstencionista per desinformació i manca de coneixements, la persona que considera que està desinformada i que no té els coneixements suficients per exercir el dret a vot. En tots dos casos es detecta la reflexió que la situació actual que viuen és prou bona i que, per tant, la política no els influencia en la seva quotidianitat, les coses segueixen el seu curs i per això no cal interessar-s'hi, perquè tot va bé.

A l'hora de parlar de l'**abstencionista actiu** o de protesta, fem referència a aquelles persones que mostren i tenen cert interès per la política però manifesten un cert descontentament. També hi trobem les persones que diuen que han deixat de creure en el sistema polític o en la democràcia en general com a forma de canalitzar els interessos i les preocupacions respecte al poder polític. Dins dels abstencionistes actius també hi incloem els que han perdut la confiança en els polítics en general, o que consideren que no hi ha cap opció política que s'apropi a les seves idees o que els representi. Dins del perfil d'abstencionista desinformat trobem dos vessants: un de més passiu, que s'explica en l'apartat anterior, i un de més actiu, en què la falta d'informació dona lloc a l'anomenat *abstencionisme responsable*. És a dir, les persones que davant un desconeixement del funcionament del sistema polític o de les propostes dels diferents partits polítics, prefereixen no anar a votar, ja que consideren que estarien fent un vot irresponsable i poc objectiu. Finalment, hi ha els que han patit algunes decepcions en relació amb el que esperaven dels polítics i consideren que determinades coses al país no canvien (independentment del partit que es voti) i, per tant, prefereixen no votar ja que consideren que el seu vot és ineficaç per generar canvis reals.

Classificació dels perfils

En la fase quantitativa, i d'acord amb les respostes donades a la pregunta «quina o quines van ser les raons per les quals no va votar en alguna de les últimes eleccions?», s'ha establert una tipologia d'abstenció que comprèn tres perfils: tècnic, passiu i actiu, i que han estat el punt de partida per elaborar una segona tipologia d'abstenció. Aquesta tipologia pretén donar complexitat al fenomen de l'abstenció i anar més enllà de les raons per les quals no es va votar, entendre l'actitud dels abstencionistes i tenir una visió més holística del fenomen. Així s'ha elaborat una tipologia com a recurs analític amb la finalitat de trobar característiques similars o diferencials entre els perfils que puguin proporcionar elements per contrastar els casos. Els elements que ens han permès fixar aquests perfils tipus sorgeixen de l'interès o el

desinterès per la política i els motius, les últimes eleccions en què va votar, i els motius que justifiquen l'abstenció.

Taula 57: Tipologia d'abstenció

Abstenció tècnica	Abstenció involuntària	Tècnica circumstancial	Persones que són un votant potencial, però estan impossibilitades puntualment per poder exercir el seu dret a vot per causes externes a la seva voluntat que no han pogut solucionar. Per tant, són persones que normalment exerceixen el seu dret a vot, però excepcionalment han tingut algun impediment, com per exemple una malaltia, un error en la inscripció al cens o la pèrdua del passaport.
		Tècnica estructural	Persones que viuen a l'estranger per raons laborals o educatives i que estan impossibilitades per poder exercir el dret a vot a causa d'elements externs com ara la distància geogràfica o l'absència d'una ambaixada al país de residència, uns handicaps difícilment salvables.
		Tècnica passiva encoberta	Persones que estan impossibilitades per poder exercir el seu dret a vot però, tenint en compte altres motivacions que sorgeixen al llarg del discurs, mostren que tenien opcions per solucionar qualsevol problema extern i que són altres els motius reals de la seva abstenció. Per això molts podrien ser catalogats com a tècnics en primera instància, però no ho són. Només en un segon moment manifesten les raons «reals» de l'abstenció. En molts casos apareix com a estratègia discursiva el fet d'estar fora del país.
Abstenció passiva	Abstenció voluntària	Desinterès	No manifesten cap interès per la política. No senten la necessitat d'estar informats. No han exercit mai el dret a vot, amb alguna excepció que es matisarà a l'informe.
Abstenció activa. És fruit d'una actitud d'abstenció conscient i racional	Abstenció voluntària	Crítica i protesta, càstig als polítics actuals o al sistema	És un perfil que sosté una opinió molt crítica del sistema electoral i polític andorrà i en què l'abstenció no és vista com quelcom negatiu, sinó com una forma d'expressar el malestar. Així, hi ha certa antipatia envers el sistema electoral i els polítics que no compleixen el que proposen.
		Falta d'opcions / cap líder o partit els representa	No s'identifiquen amb els líders polítics o els programes, no els representen. Hi ha una pèrdua de confiança en els polítics i els partits. Són escèptics a una elecció en particular, ja que no veuen opcions reals de triar.
		Desencant	Han exercit el dret a vot de forma més o menys regular fins al moment en què el seu interès per la política ha anat decreixent a mesura que no han vist canvis reals propiciats pel seu vot. És a dir, consideren que el seu vot no generarà cap canvi o diferència, estan decebuts amb la dinàmica política i passarien d'un abstencionista actiu a un de més passiu, que s'explica per aquest sentiment de desencant, tot i que no són abstencionistes passius en tota regla, ja que mostren inquietuds polítiques.

4.2. Perfils d'abstencionista

A Andorra, la xifra d'abstencionisme en les darreres eleccions es va situar en un 34% en el cas de les generals i en un 39% en les comunals. Això ha despertat l'interès pel fenomen de l'abstenció. En les línies següents s'exposen els diferents perfils d'abstencionista a Andorra. Cal tenir en compte la complexitat del fenomen i els múltiples factors que hi poden intervenir; per això, no podem parlar de perfils purs d'abstencionista, sinó que s'han classificat pel principal motiu pel qual no van votar en unes determinades eleccions. És per aquesta raó que l'informe es divideix en una primera classificació per perfils i, en segon lloc, en la descripció de tots aquells factors anomenats conjunturals emergents en les entrevistes, que poden tenir influència sobre l'abstenció política a Andorra i que són elements que poden aparèixer en diversos perfils alhora.

Taula 58: Tipus d'abstencionista

	Freqüències	Percentatges
Total	146	100
Tècnic¹⁴	65	44,1
Actiu	41	27,7
Passiu	40	27,3
No contesta	1	0,9

Font: enquesta política CRES (2016).

Taula 59: Perfil d'abstencionista creuat amb l'interès per la política

	Total	Perfil		
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu
Total	146	44,1	27,7	27,3
Molt	4	86,6	13,4	0
Bastant	31	66,4	21,4	12,2
Poc	55	55,2	13,8	28,7
Gens	55	18,3	47	34,7
No contesta	1	0	0	100

Font: enquesta política CRES (2016).

4.2.1. Abstencionista tècnic

L'abstenció tècnica és la que trobem més sovint a Andorra (44%). Ara bé, com ja s'ha esmentat en la definició de perfils, l'abstenció tècnica inclou l'abstenció circumstancial i l'estructural. La

¹⁴ El perfil tècnic fa referència a l'abstenció circumstancial, estructural i passiva encoberta. Aquests tres perfils tècnics no es poden desglossar quantitativament per limitacions pròpies de l'enquesta.

primera fa referència a raons puntuals que són alienes al votant, com una malaltia sobrevinguda, o defectes o errors en la inscripció al cens parroquial, entre d'altres, que impossibiliten que l'individu pugui exercir el seu dret a vot. L'estructural és també aliena al votant, però fa referència a situacions que tenen un caràcter de permanència o almenys de certa durabilitat en el temps, com el fet que l'elector resideixi a l'estranger per raons d'estudi o de feina, o qualsevol altra raó que faci que sistemàticament trobi moltes dificultats afegides a l'hora de poder exercir el dret a vot, o que li sigui molt costós. Tot i així, com s'ha agrupat en el quadre de perfils, cal tenir en compte que hi pot haver una abstenció tècnica estructural (o fins i tot circumstancial) declarada que sigui més aviat una abstenció passiva encoberta, en aquells casos en què vèncer l'obstacle que hom té per anar a votar a Andorra no és gaire difícil (per exemple, si qui resideix a l'estranger ho fa en localitats relativament properes, o que tot i venir sovint a Andorra, no ho fa el dia de les eleccions).

Considerem que el fragment següent d'un perfil d'abstencionista tècnic circumstancial reflecteix de forma molt clara l'exposició que hem fet en línies anteriors:

"Aquesta hi volia anar-hi aquí a Sant Julià com fos, com fos, però és que no hi vaig poder [...] Jo porto quatre anys i mig feta pols."

(A20, dona, 58 anys, estudis secundaris superiors)

En segon lloc trobaríem l'abstencionista tècnic passiu encobert. Aquest perfil sorgeix a través dels discursos en què, en un primer moment, semblaria que la principal raó de l'abstenció està justificada per un motiu tècnic real (o circumstancial o estructural), però a mesura que el discurs avança apareixen les veritables raons de la seva abstenció, que s'allunyen de l'abstencionista tècnic. Les diferents raons i motivacions d'aquest perfil, però, les desenvoluparem més endavant. Aquest perfil d'abstencionista el trobem sovint en alguns joves que en el moment de les últimes eleccions estaven cursant els seus estudis fora d'Andorra. També trobem aquest perfil tècnic en algunes persones que en el moment de les eleccions residien o treballaven a l'estranger. En aquests casos, votar el dia de les eleccions suposava un cost afegit: el desplaçament. Tot i que en ambdós casos es podia haver votat per correu, més endavant desenvolupem els discursos en què es posen de manifest les raons per les quals no van arribar a exercir aquesta modalitat de vot.

Com en el cas anterior, el fragment següent reflecteix aquest perfil, ja que la persona considera al llarg del discurs que tenia opcions i possibilitats per anar votar.

"[...] ni interessat ni motivat ja et dic, jo estava lluny, podia haver fet l'esforç de votar i tot això perquè una persona que ho vol, pot."

(A11, home, 30 anys, estudis universitaris)

Dins del perfil d'abstencionista passiu encobert hi ha discursos de falta d'interès per la política. Aquest desinterès té relació amb els motius que justifiquen l'abstenció, que com hem comentat, no són només motius pròpiament tècnics. D'una banda, l'interès per la política s'ha vist reduït pel fet d'estar estudiant i treballant fora, cosa que fa que la implicació en la política estigui afectada i eclipsada per la política del país en el qual s'està estudiant. És a dir, la influència de l'entorn i la desconexió amb Andorra fan que estiguin menys al corrent de la política del país.

"La política en general m'interessa però no sé, crec que en part, el fet que estic cursant estudis universitaris a Espanya va fer que quan em comencés a interessar la política estigués a Espanya i també com que els medis, els medis que jo segueixo parlen... són sobretot espanyols i per tant, parlen de política espanyola, fa que pràcticament senti més proper a la política espanyola o formi més part del meu dia a dia la política espanyola que l'andorrana."

(A4, home, 24 anys, estudis universitaris)

"La veritat és que no faig cap seguiment absolutament de res [...] Perquè és aquí on treballaré després. [...] Llavors no em toca tant a prop, o sigui estic com una mica, clar ho veig tot des d'una altra perspectiva perquè ara ja no estic al país [...] potser aquest desinterès em ve del fet que em sento com molt lluny, saps? Ara mateix. No ho sé. [...] O sigui, incumbeix als meus pares, incumbeix a... clar que sí. O sigui, vull dir als amics i tot, però a mi directament ara mateix, no. Clar si tornés a Andorra i tal pues sí en un futur sí que em pot... sí que em pot... eh..."

(A24, dona, 27 anys, estudis universitaris)

Així, es parla de la facilitat amb la qual poden obtenir informació (sigui buscada o no) de la política d'altres països i de la facilitat per diferenciar els diferents partits i les seves ideologies, mentre que consideren que a Andorra això és més complex. Cal dir en aquest sentit que els mitjans de comunicació (ja siguin canals convencionals com la televisió, la ràdio o la premsa, o canals com les xarxes socials) tenen un gran poder d'atracció i són el nexa entre la política i el ciutadà i, per tant, la informació que aporten pot ser l'única referència que tenen sobre política i, a partir de certs continguts, el ciutadà es crea una opinió.

"Quan estava aquí, quan estava aquí sí que seguia. Ara que estic [treballant] fora, no. Ho veig a través de l'informatiu, de la informació que puc trobar a Internet o pel Facebook que el Facebook avui dia és un mitjà per on me n'assabento de tot lo que passa a Andorra, més pel Facebook."

(A7, home, 35 anys, estudis universitaris)

"Tampoc... s'esforcen molt en divulgar-se per la red...o sigui lo que veig. [...] Per les xarxes socials tampoc hi veig molt interès, no sé, m'apareixen poques coses o en algun grup els hi tinc donat el *like* i comenten d'això però poques coses i no..."

(A2, home, 22 anys, FP grau mitjà)

Fins i tot hi ha discursos en què s'argumenta que aquesta falta d'accessibilitat o d'informació a la política està relacionada amb la poca repercussió que té Andorra com a país, ja que qualsevol decisió política internacional té efectes globals, mentre que Andorra és molt local. També s'atribueix la falta d'interès a la mateixa complexitat de la política, ja que molt sovint és poc transparent i això fa que es perdi l'interès a intentar entendre'n tots els elements. Creiem que aquesta percepció dels processos polítics com a poc accessibles o amb poc atractiu per la seva complexitat pot donar forma a certes actituds que es mantinguin en el temps i, per tant, en les eleccions posteriors, i que tinguin un impacte negatiu en la política.

“El problema que tinc amb la política d'Andorra és que ha arribat un punt, bueno ara mateix no sabria com... com posar-me... és a dir, així com a baix com a la política espanyola m'és molt fàcil d'identificar quina alineació, quines idees té cada partit... més de dreta o esquerra, més social o menys... a Andorra no sé massa d'on treure aquesta informació i això també em fa que sigui molt aspre d'entrar.”

(A4, home, 24 anys, estudis universitaris)

“No hi ha tota la transparència del món i hi ha molts interessos ocults i bueno perds molt interès perquè és com si la política fos un joc on no poguessis saber quants jugadors hi ha, és com si estàs mirant una partida d'escacs i no et diuen quines peces han sigut eliminades del joc, quines peces hi ha al joc ni res [...] la política es torna molt confusa, molt obscura incluso y es algo que no tendría que ser oscura ni... no tindria que ser ni confusa obscura ni res de res però al final ho acaba sent.”

(A12, home, 23 anys, estudis universitaris)

Tal com hem esmentat, la desmotivació per una falta de coneixement i desinformació és un element a destacar. És per aquesta raó que ens hem trobat discursos en els quals la motivació per anar a votar està relacionada amb la possibilitat d'accedir a la informació amb més facilitat o amb la creació de noves vies perquè la gent jove pugui estar informada i tenir un pensament crític sobre la política del país, ja que es considera que, altrament, la política pot quedar reservada a un determinat tipus de persones i no arribar a tots els ciutadans.

“[...] el que falta molt a Andorra és un lloc que es digui àgora, bueno que es digui una àgora no, que faci les funcions d'una àgora [...] I bueno si no tens l'àgora, si la única funció que tens per fer d'àgora són los bars pues, què vols que et digui, algo estem fent malament. No... no... no... no pots tenir aquest... aquestes idees externes que es creuen, que es creen. És a dir, necessites així... punts de reunions entre gent... gent intel·lectual, gent que pensi, gent amb idees però si no... si no tens aquests sitios, si no tens aquests llocs de reunió, la política s'estanca, com està aquí a Andorra, estancada, reservada quasi que per una elit.”

(A12, home, 23 anys, estudis universitaris)

“Em motivaria si realment em pogués posar allò una miqueta al dia i saber... només que fos capaç d’entendre o de posar-me a saber quin partit defensa què, i una miqueta d’història dels tres primers de la llista, jo crec que ja em veuria amb ànims per votar de forma responsable, és a dir, en realitat tampoc... tampoc necessito tant i lo que m’agradaria conèixer... és a dir, més que conèixer la informació d’aquests partits per haver entrat a la seva web o... un pamflet o el que sigui, conèixer una miqueta... treure més pot ser dels diaris, de coses, de lo que han fet i l’opinió que en té la gent, per poder contrastar una miqueta amb la meua que no lo que em puguin dir ells, perquè evidentment, ells em diran el que ells vulguin i lo maco, i lo que volen vendre; és part de la seva feina.”

(A4, home, 24 anys, estudis universitaris)

L’abstencionista passiu encobert és un perfil que exposa primerament un motiu tècnic per no haver anat a votar, com estar fora del país, però a mesura que el discurs avança apareixen altres motius que justifiquen l’abstenció. Són raons que comparteixen tant el perfil d’abstencionista actiu com sobretot i principalment l’abstencionista passiu. Hi ha entrevistats que consideren que el fet de votar no implica cap canvi en la seva quotidianitat, és a dir, que senten que la política no té cap impacte directe en les seves vides i donen poca importància al fet de votar; això implica que en alguns casos es delegui el vot a les persones que o bé tenen més coneixement sobre política o bé que el vot pot repercutir en les seves vides de manera més directa.

“[...] jo m’inclueixo dintre d’aquest grup, però bueno és lo que dic i a part de que... al menys jo, guanyi un o un altre partit, no sé, no noto cap diferència, jo segueixo vivint Andorra, segueixo fent la meua vida i no noto aquí a Andorra cap diferència[...] a lo millor es construeixi una rotonda més o una rotonda menys, una més una menys dona igual, en el fet de la meua... de lo que m’afecti a mi.”

(A2, home, 22 anys, FP grau mitjà)

També apareix el fenomen del vot responsable. Molts joves consideren que no poden votar en segons quines circumstàncies, ja que estarien votant per votar, i tenen la convicció que aquest vot seria poc objectiu si abans no s’han assabentat dels programes i les actuacions dels partits polítics que es presenten. Aquestes circumstàncies es produeixen per haver estat un període de temps fora del país, la qual cosa pot haver propiciat la desconexió amb la política andorrana.

“La gent que votarà serà la que realment sàpiga com... o lo que ha de votar [...] amb el mateix coneixement que tinc jo ara, no seria, crec, molt bo que anem a votar nosaltres que no tenim coneixement...”

(A2, home, 22 anys, FP grau mitjà)

“Bueno, perquè com vivia a l’estranger tampoc vaig tenir el temps de llegir-me ningun, ningun programa electoral i tampoc tenia ganes de fer-ho. I bàsicament no, no votaré... [...] jo crec que es té com a mínim que llegir tots els programes electorals, si no ho he fet,

no votaré i com que no ho vaig fer no vaig votar perquè pensava que era... no era honest. Ni honest, ni correcte.”

(A12, home, 23 anys, estudis universitaris)

“Vaig considerar, no estava prou informat com per votar amb conseqüència i per votar en blanc o per votar algú que realment no sé què estic votant pues vaig preferir no anar a votar, crec que va ser això [...] amb el meu cas l’abstenció neix únicament de la falta de coneixement i en aquest cas de les últimes de la distància, *bueno* i com que... si realment hagués seguit molt la política o hagués estat posat pues sí que fas l’esforç de votar.”

(A4, home, 24 anys, estudis universitaris)

Aquest fenomen del vot responsable s’allunya d’un perfil de votant que es va detectar en l’enquesta. En els resultats de l’enquesta política a Andorra, una de les qüestions que es demanava a la població era el seu interès per la política. Es va detectar un perfil que diu que vota sempre però, en canvi, manifesta que no té cap o molt poc interès per la política. Sorgeix la hipòtesi que es tracta d’un perfil que vota perquè veu el vot com una obligació moral més que com una oportunitat per expressar els seus interessos o votar la ideologia que s’apropa més al seu pensament. En aquest cas, parlem d’un vot que s’allunya del vot responsable, ja que no hi ha prou interès ni informació per desenvolupar un pensament crític i exercir el vot, però s’exerceix igualment, com per inèrcia.

[...] Aquí no... no sabia dir-te ni tres partits polítics d’aquí d’Andorra [...] No, vaig votar un cop però vaig votar pff... per votar.

(A27, home, 24 anys, estudis universitaris)

S’han trobat també arguments més crítics, dins del perfil d’abstencionista tècnic, al marge del vot responsable i la falta de coneixement provocada per la desconexió amb Andorra i la influència del país en el qual es resideix. Així, l’abstenció acaba justificant-se també per la falta de propostes importants en els programes electorals o pel seu incompliment flagrant, com també per la idea que existeixen determinats favoritismes.

“[...] voten els andorrans i la majoria dels andorrans, la major part dels andorrans són de famílies andorranes, de famílies andorranes amb... Que hi ha moltes generacions que estan aquí i que voten per un interès comú.”

(A7, home, 35 anys, estudis universitaris)

També, en una línia més crítica, hi ha altres factors que poden arribar a desmotivar la participació, com la percepció que falten líders més carismàtics o creïbles al país i partits polítics que promoguin més accions relacionades amb els drets socials. Aquests factors s’afegeixen al fet d’estar estudiant o treballant fora del país, però no es limiten a la falta de coneixement o a la desinformació, sinó que van més enllà a l’hora de justificar l’abstenció.

"No voto, perquè, perquè no hi ha cap partit ni cap líder amb un carisma, amb unes polítiques socials, i amb unes polítiques progressistes perquè lo que fa falta aquí és progressar, és obrir-se, és avançar cap endavant, no, no utilitzar polítiques conservadores i estancar-se."

(A11, home, 30 anys, estudis universitaris)

Motivacions del perfil tècnic passiu encobert per votar en unes futures eleccions

A continuació només s'exposen les motivacions d'aquest perfil, atès que tant el tècnic estructural com el circumstancial votarien si poguessin, per tant la motivació d'entrada ja existeix, però un element de força major els va impedir fer-ho puntualment en el moment de les eleccions. Per contra, el perfil passiu encobert sí que manifesta una sèrie de motivacions ja que, tal com s'ha esmentat, les raons per les quals no van votar no es limiten només a raons estructurals o circumstancials. La majoria dels entrevistats, indistintament de la seva edat, consideren que una motivació per anar a votar, a banda de les ja esmentades, seria la presència de gent més jove dins la política, però alguns discursos també posen de manifest la necessitat de renovar la figura política, ja que tenen la percepció que sempre són els mateixos els qui arriben a la política i a governar (es parla de la política reservada a les elits i famílies), i que Andorra és un país on la política queda reservada a molt poques persones. Això inhibeix els canvis i fa que a les institucions repeteixin sempre les mateixes persones. També pensen que la seva eventual participació en les eleccions tindrà molt poca influència individual sobre els resultats finals, ja que predomina aquesta percepció de continuïtat i reproducció sistemàtica del sistema.

"Crec que... hauria de ser més gent jove aquí a Andorra, perquè lo que veig és molta gent ja, lo que dic molta gent a l'antiga, o sigui molta gent ja major, que no desperten cap interès."

(A2, home, 22 anys, FP grau mitjà)

"Tinc la impressió que tot és repetitiu i que no hi ha canvis... radicals, diguéssim [...] potser a poc a poc, si els joves ens involucréssem més, llavors sí que participaria i em motivaria i m'interessaria."

(A3, dona, 28 anys, estudis universitaris)

"Si hi hagués una major implicació política a nivell nacional per la part de tothom segurament sí, hi hauria més agents externs, però des del moment que la política sembla algo reservat a un percentatge ínfim de la població, no. És a dir, sembla molt repetitiu."

(A12, home, 23 anys, estudis universitaris)

Tal com hem exposat a l'inici d'aquest apartat, l'abstencionista passiu encobert justifica en primera instància el fet de no votar per raons circumstancials o estructurals que li ho impedeixen o li ho dificulten, però en el transcurs del discurs van apareixent altres motius, ja que la seva abstenció no queda prou justificada de forma tècnica en poder haver votat per

altres vies com per exemple la Batllia o el vot per correu. Pel que fa al vot a la Batllia, en alguns casos s'hi afegeix la dificultat de poder desplaçar-se a Andorra, ja que treballen o estudien a l'estranger, i el desplaçament representa un cost elevat per a alguns entrevistats que estan a molts quilòmetres de distància. Quant al vot per correu, sovint la falta d'informació sobre aquest sistema, la novetat,¹⁵ i el procés burocràtic que cal seguir en fan una via difícil de triar per exercir el vot, ja que requereix invertir-hi un esforç i un temps que es considera que no val la pena, ja que es concep que el seu vot (o un vot) no canviarà res.

"No... no ho sabia no. [...] Sí, bueno m'imagino que existeix, però tampoc m'he mira't on s'ha d'anar ni això, ni tampoc m'he informat."

(A2, home, 22 anys, FP grau mitjà)

"I el vot per correu, per *vago* pues no em vaig informar, no ho vaig fer. Sempre m'ha quedat un ressentiment... un sentiment de culpa, eh? de no haver votat; jo crec que és important votar, sempre ho he pensat."

(A7, home, 35 anys, estudis universitaris)

"Tampoc sé com de fàcil o difícil és votar per correu a Andorra, però ja et dic, tampoc ho vaig intentar."

(A4, home, 24 anys, estudis universitaris)

"Perquè això de que uns dies abans i tal puguem votar, sí, però això de lo del correu jo no en tenia ni idea, la veritat és que tampoc s'ha fet molta... [...] No, no s'ha fet potser prou publicitat o no s'ha fet arribar bé, no ho sé."

(A24, dona, 27 anys, estudis universitaris)

"No vaig votar a les últimes eleccions però sí a les anteriors. [...] Perquè la política d'Andorra té molt poc impacte en el meu dia a dia, i el fet de votar per correu demana un esforç massa gran respecte als pocs efectes que té per a mi"

(A25, dona, 34 anys, estudis universitaris)

4.2.2. Abstencionista passiu

El perfil d'abstencionista passiu, com ja s'ha dit, correspon a la persona que no és políticament activa i, per tant, no vota gairebé mai ni fa un seguiment de la vida política perquè no hi té interès. Aquesta manca d'interès pot venir potenciada per la manca de coneixements, però és un cercle viciós en què un cop s'hi entra és difícil canviar la dinàmica, atès que la desinformació presenta uns nivells tan alts que genera molta reticència a l'hora d'interessar-se i recuperar el fil de l'actualitat política. L'absència de motivació per anar a votar està lligada principalment, doncs, a la manca d'interès per la política en general, però alhora hi ha moltes altres raons i

¹⁵ El vot per correu es va posar en marxa en les eleccions de l'any 2015.

motivacions que expliquen el fenomen entre aquest perfil. A l'enquesta política realitzada pel CRES es destacava que, del total de la població enquestada, un 27% pertanyien al perfil d'abstencionista passiu. Entre aquest perfil, més de la meitat, 58%, declarava no haver votat mai, mentre que un 42% no havia votat un cop o més. Cal afegir que, tenint en compte que en el perfil d'abstencionista tècnic s'hi camufla un abstencionista passiu encobert, el percentatge d'abstencionista passiu seria més alt, ja que part dels que declaren raons per no votar que els ubiquen en el perfil tècnic, en realitat pertanyen al perfil passiu. Així, entre les persones que cataloguem com a abstencionistes passives destaca en un primer moment que no voten mai a excepció d'alguna ocasió esporàdica.

"Nunca he votado. [...] No, es que ya te digo, no voy a votar porque realmente no creo en que vaya a cambiar nada. Entonces no es en plan reivindicalista en plan de que: que vean que no voy a votar [...] es más decepción... eh... pocas ganas, no... no creo en la política."

(A15, dona, 27 anys, estudis secundaris superiors)

"Mai, zero."

(A16, home, 28 anys, formació professional)

"Pues mira, he votat dos legislatures, dos nacionals i una parroquial, la resta no he votat mai."

(A6, dona, 48 anys, primaris no acabats)

"Sí, he votat 2 vegades."

(A19, dona, 34 anys, estudis primaris i secundaris bàsics)

A més de no votar, declaren que no tenen gens d'interès per la política andorrana i, per tant, no en fan un seguiment, ni de la política en general ni dels resultats de les eleccions. Tot i que en alguns casos estan al corrent només d'alguns polítics que han ocupat algun càrrec, no és la tendència general. Així, pocs casos fan un seguiment de la televisió andorrana o dels mitjans de comunicació andorrans en general. A més d'aquest desinterès, que correspondria al motiu pel qual no van votar, s'hi afegeix la consideració que el sistema polític actual no funciona, en el sentit que indistintament de quin partit polític es voti, el resultat serà el mateix.

"Bueno, interés la verdad... poco, poco interés, en realidad no tengo nada de interés porque lo que sé, lo poco que sé, y de lo que me he dado cuenta es de que no... no funciona, no funciona, da igual a quien votes, lo que hagas, blanco, nulo, para uno, para otro, para mí todo es igual [...] Siempre dicen que tu voto cuenta, tu voto cuenta pero ¿para qué? Pero da igual para lo que cuente si todo es lo mismo, es que me da igual. Me da exactamente igual, de verdad, quien salga, porque va a ser una... [...] Va a ser un desastre, sí, va a ser un desastre esté quien esté, lo único que hacen es pensar por ellos, no piensan para nada en el ciudadano."

(A15, dona, 27 anys, estudis secundaris superiors)

"Sí, sí que hi he tingut interès en certs moments, no ho vaig fer en aquell moment per X o per B, pel que fos, però ja les altres vegades que hi ha hagut més eleccions i tenia l'opció

de votar ja no hi he anat perquè veig que les coses no canvien ni canviaran. Al menos mentre segueixin funcionant com funcionen. O és lo que jo crec al menos.”

(A16, home, 28 anys, FP grau mitjà)

“Mmm... perquè... bueno, perquè realment mai m’ha agradat la política, és com que... no sé, que quan vas al col·legi i hi ha varies assignatures i n’hi ha unes que t’agraden i d’altres que no, no? Doncs la política per mi és com... no sé... no és lo meu. No m’agrada.”

(A19, dona, 34 anys, estudis primaris i secundaris bàsics)

“Jo, tot sobren comentaris [riuen] és difícil de canviar, és difícil d’arreglar les coses i canviar-les tindria que canvia una mica la mentalitat de la gent i fer que puguem entendre lo que ens falta per entendre i, però *bueno*, és que als que estan a dalt els interessa mantenir els pobles sense cultura, i que això els hi va molt bé.”

(A9, home, 66 anys, sense estudis)

“Potser als dos moments que sí que he tingut una mica d’interès polític ha sigut quan vaig treballar al comerç (...) i sí que és cert que per culpa de les condicions... vull dir, et replantesques queixar-te, no? Vull dir... Amb el vot també és un altaveu d’una queixa o d’una opinió que tu vols donar... en aquest sentit sí. En aquella època sí, i la segona època quan van néixer els d’AD800, que sí que em va semblar... no una formació política, però sí una plataforma nova... social que *Bueno* que tenia idees una mica pars a les meves, i llavors sí que em va interessar.”

(A5, dona, 31 anys, estudis universitaris)

Aquest comportament vinculat al poc interès per la política es destacava ja en els resultats de l’estudi quantitatiu. Si desglossem els graus d’interès, es constata que més d’un terç (35%) manifestava tenir gens d’interès, seguit d’un 29% que en té poc i un 12%, bastant.

En canvi, dins aquest perfil, alguns entrevistats sí que fan un seguiment relatiu de la política, però en aquest cas de la política espanyola, que és la que tenen més a l’abast, ja que la majoria de mitjans de comunicació i canals de televisió que segueixen divulguen informació d’àmbit espanyol. Malgrat el seguiment, els entrevistats etiqueten la situació espanyola de caòtica, destaquen els casos de corrupció, que el sistema polític no arriba a posar-se en marxa, i consegüentment, se li atorguen una sèrie de connotacions negatives. Aquesta percepció sobre la situació espanyola s’equipara automàticament amb la situació d’Andorra, quasi per efecte contagi o per relació de contigüïtat, extrapolació que al seu torn segurament tampoc no és aliena a la crisi de la política i a la progressiva deslegitimació del sistema que es viu darrerament en diverses societats occidentals. Això propicia directament una imatge i una visió negativa de la situació andorrana, i no es busca entendre com funciona el model polític andorrà, o si es donen dinàmiques diferents de les dels països veïns.

“Puede ser que conozca un poquito más de la... política española, y pues también me haya hecho no hacer caso a ninguna. O sea lo poco que conozco de política, conozco de España y me parece un horror, entonces como que se me habrá quedado la misma etiqueta para todo. [...] A nivel andorrano no me he interesado absolutamente para nada, como que he

visto que en España no funciona, en ninguno de los sentidos para ninguno de los lados [...] no hacen nada de lo que dicen, porque... son siempre engaños, siempre es lo mismo, porque luego... a la que crees en uno siempre te acaban decepcionando [...] todos son iguales.”

(A15, dona, 27 anys, estudis secundaris superiors)

”És que... a veure, mai he estat implicada ni... ni he escoltat res de la política ni res. Escolto la d'Espanya i com que la d'Espanya és un caos... Que, a veure, Andorra no sé ni com va ni si és lo mateix o no és lo mateix, però bueno votar no m'ha donat mai. (...)”

(A13, dona, 41 anys, estudis primaris o secundaris bàsic)

“Vale. Per la política exterior tinc més tendència a llegir diaris de fora, o sigui *El País* o *Le Monde*, cosa que faig tots els dies, i els d'Andorra mai m'interessa la política... Andorra cap, no segueixo l'actualitat política en cap sentit.”

(A5, dona, 31 anys, estudis universitaris)

D'altra banda també trobem persones que no tenen interès per la política perquè no l'entenen i perquè els falta informació. Veuen la política com quelcom difícil d'entendre si no se'n fa un seguiment regular; a més, consideren que no tenen ple accés a la informació de caràcter polític i, per tant, creuen que no estan prou informats per poder exercir el vot, perquè no saben què votar.

”Jo crec que no. La informació te la pots buscar tu si vols, però no tens una plataforma on... o no hi ha un intercanvi entre lo que és la política i la gent de a peu [...] Com que no en sé, de política, i no m'implico gaire, tampoc sabia què votar ni què deixar de votar; sí, òbviament saps el que és l'esquerra i el que és la dreta, però si no et llegeixes un... un programa electoral no pots votar, pots votar perquè aquest m'agrada més com parla o aquest és més guapo o més lleig, però si no et llegeixes un programa no... no té cap sentit votar. Que sí que en tindrà, però per mi no en té. Vull dir, no sé què votar, no voto. Si estigués molt cremat i tal doncs potser podria votar en blanc o... que no voto perquè no en tinc ni idea, *vamos*”

(A16, home, 28 anys, FP grau mitjà)

“Bueno la veritat és que no m'interesso gaire per la política, llavors no puc opinar gaire perquè no... no m'informo suficient per poder opinar [...] perquè no m'agrada, i després perquè no hi he posat suficient interès i llavors clar, opinar d'algo que no sé... és millor no opinar, no?”

(A19, dona, 34 anys, estudis primaris i secundaris bàsics)

L'abstencionisme, o si més no el fet de no implicar-se políticament, va sovint lligat a la situació socioeconòmica de cada individu. És a dir, existeix una certa relació entre situacions econòmiques precàries o adverses i l'orientació del vot (Lavezzolo, 2006). Tot i aquesta relació, determinar fins a quin punt això influeix en l'acte del vot (votar o no votar) resulta molt més complex. No sempre és fàcil esbrinar si certs problemes econòmics poden mobilitzar o, per contra, desmobilitzar la ciutadania. D'una banda, i a través de les dades quantitatives, es posa de manifest que a Andorra es compleix la teoria de l'abandonament i dels recursos (Buendia i Somuano, 2000), que postula que si una persona ha de fer front a determinats problemes

econòmics, no tindrà ni el temps ni la iniciativa d'acudir a les urnes, o bé no confiarà en què per mitjà de la política li arribin solucions personals. Aquest és un fenomen que s'ha pogut copsar en la part quantitativa: les persones que tenen la percepció de viure una situació econòmica i laboral més precària, voten menys.

Malgrat això, a la part qualitativa es destaca que hi ha un segment indeterminat d'andorrans que només voten quan la seva situació socioeconòmica personal els fa sentir la necessitat d'implicar-se políticament, per tal de treure'n rèdits a canvi en forma de solucions als seus problemes. Dels discursos dels entrevistats, doncs, es desprèn que si la vida de les persones i la seva quotidianitat segueixen un curs més o menys estable, i per tant hi ha un grau de conformisme amb la seva situació, la implicació en l'esfera política és molt inferior que si la seva situació econòmica o laboral fos subjectivament precària o es veiés alterada negativament en un moment determinat, cosa que donaria pas a la «hipòtesi de la mobilització», que sosté que una situació en què es presentin dificultats econòmiques, farà que la gent tingui més iniciativa per anar a votar (Lavezzolo, 2006).

Així, determinats entrevistats recalquen que el seu interès per la política i la seva intenció de participar-hi estan directament vinculats a la repercussió palpable sobre les seves vides, sobretot en l'àmbit econòmic i laboral.

“Bueno, òbviament, suposo que si visquéssim pitjor del que visquem, que no ens podem queixar de com vivim, pues potser sí que m'implicaria més, no? Però haurien de canviar certes coses perquè la cosa canviés, perquè no estàs content; jo, com que visc bé i considero que visc bé, tampoc m'implico gaire, perquè ja m'estan bé les coses com estan, tot i que hi ha coses que no m'agraden de la política [...] Sé qui és el cap de Govern, el... ministre d'Economia, no? I no sé res més, no en tinc ni idea, la veritat és que no en tinc ni idea [...] no m'implico, doncs tampoc puc dir que... Sí que m'interessa saber lo bàsic, però no m'implico doncs... i no voto.”

(A16, home, 28 anys, FP grau mitjà)

“[...] no tinc ara mateix cap preocupació enorme com per anar a votar, vull dir, sí que puc anar a votar a un partit polític perquè el bus em sembla molt car... o necessitem més ajudes socials... però com que no és el meu cas, no tinc aquesta lluita diària ni aquesta necessitat, no vaig a votar... i potser les persones que voten és perquè sí que tenen aquestes necessitats de canvi actual perquè la seva situació potser és molt diferent a la meva.”

(A5, dona, 31 anys, estudis universitaris)

La lectura que fan de la política i de l'exercici de vot alguns entrevistats deixa entreveure que per a ells només té una finalitat instrumental, que sorgeix quan les coses van malament. Altrament dit, el cost que comporta anar a votar (informar-se dels partits i programes polítics...) no s'equipara al benefici que genera el fet d'anar a votar.

En aquesta línia, entre alguns dels entrevistats que es consideren desinteressats de la política, es destaca que en algun moment concret de les seves vides hi ha hagut un punt d'inflexió en què han decidit acudir a les urnes i han exercit el seu dret a vot, atès que es trobaven en situacions laborals delicades. És aleshores que hi ha un acostament a la política. Aquest acte es justifica al·legant que només el vot pot produir un canvi d'aquestes dimensions.

"[...] El motiu que abans no votava és perquè passava de tot, o perquè pensava que el país... Pues és lo que era i estava bé, perquè una persona és més jove... I a lo millor no li dóna tanta importància, i quan et vas fent gran pues veus realment els problemes que hi ha... [...] a nivell personal sí, a nivell personal meu i o gent que conec o [...] sí, al quedar-me sense feina. [...] gent que ha patit molt o que també s'han quedat sense feina, que veus els problemes que hi ha, és quan comences a veure els problemes reals [...] Que canviés una mica tot això [...] vaig votar pues perquè vull que això canviï una mica."

(A6, dona, 48 anys, estudis primaris no acabats)

Així mateix, dins aquest perfil destaca la lògica d'exercir el vot a canvi d'obtenir alguna classe de recompensa o de favor en l'àmbit laboral o l'econòmic. S'entreu que per a ells el vot té una finalitat molt tangible: aconseguir una millora, sobretot en l'àmbit sociolaboral. En aquest sentit es podria dir que la lectura que es fa de la política és «donar per rebre», és a dir, es veu la política i l'acte de votar com un intercanvi. I precisament aquest argument és el que justifica el fet d'abstenir-se, i en la seva situació no han votat perquè no se'ls ha assignat una feina, o no se'ls ha donat un avantatge social, laboral o econòmic. Parlaríem doncs, d'una perspectiva instrumental o fins i tot directament clientelista, d'interès immediat. És a dir, es busca que el vot produeixi un benefici directe. Parlaríem d'un votant interessat.

"Home clar, per exemple, jo quan estava sense treball, tenint el passaport andorrà perfectament m'haguessin pogut ficar en un puesto de treball [...] mai, mai m'han dit aquesta feina o el que sigui... mai. Que també aquestes coses pues... et tiren una mica enrere; clar; per votar. [...] Per què és... a mi quan em vénen a picar és lo que dic: i què em doneu vosaltres a canvi? Sí o no? Tu vols el meu vot? I que em dones a canvi, jo no et pido diners, que tampoc els acceptaria, dóna'm un puesto de treball."

(A13, dona, 41 anys, estudis primaris o secundaris bàsic)

Aquest fet és justament un punt de crítica negativa i deslegitimadora per als que consideren que existeix aquest amiguisme en el sistema polític andorrà. Des del moment que el vot es veu com un intercanvi de favors, s'accentuen les crítiques a les relacions que es perceben d'amiguisme o favoritisme. Aquesta crítica s'aguditzava normalment en les persones que viuen una situació laboral o econòmica poc favorable, i en les que pensen que la política i els polítics han d'estar al servei de la població amb més problemes, i especialment entre les persones que perceben certes injustícies que afavoreixen a qui menys ho necessita.

“Aquí hi ha una llei per cada un, no és una llei... Si jo robo un Chupa-chups i tu robes un Chupa-chups, depèn de qui siguis tu, aniràs a la presó i depèn de qui sigui jo, no aniré a la presó. Això funciona així. I això ho he vist jo, sé del que estic parlant; aquí hi ha una llei per cada un, no és una llei global.”

(A13, dona, 41 anys, estudis primaris o secundaris bàsics)

En contrapartida sorgeix la hipòtesi de l'abandonament. Destaca algun discurs d'entrevistats amb una situació socioeconòmica problemàtica que entenen que haurien de rebre més atenció i solucions per part del sistema en general. Davant la percepció que aquest no els ha ajudat a millorar la seva situació i que han estat ells mateixos els que han hagut de solucionar-se els problemes, se senten desprotegits i oblidats, ni deuen res al sistema, ni tampoc creuen que aquest els pugui ser útils, ja que a l'hora de la veritat, els ha abandonat. És per això que es parla de la teoria de l'abandonament com a causa que acaba donant lloc a l'abstenció.

“En general no, porque no hacen nada por los del país, entonces no me interesa porque yo trabajo, yo me pago mis cosas y ellos no me pagan nada, o sea no me interesa, no me interesa porque ellos no son los que me dan de comer, yo no trabajo cada día para yo poder comer, no hacen nada beneficioso para mí, pues entonces no me interesa, no me interesa.”

(A21, dona, 21 anys, estudis primaris secundaris acabats)

Una altra particularitat, tot i que no és un patró repetit entre totes les persones d'aquest perfil, és la dinàmica de no exercir mai el vot fins a un moment precís en el qual alguna persona del seu voltant els demana el vot per algú en concret. Són un perfil de persones que estan sensiblement més condicionades a la pressió externa. És a dir, en alguns casos la persona ha votat un partit o un líder polític perquè prèviament un conegut d'aquest últim li ha fet la demanda explícita. També hi ha entrevistats que afirmen que els mateixos partits o agents polítics fan demandes explícites que algunes vegades es compleixen, és a dir, hi ha un punt en què es fa una demanda del vot, sovint vinculada a un intercanvi de favors, en què es va a buscar l'elector amb una proposta molt concreta que el podria afavorir, i aquest, finalment, accedeix a votar. Val a dir que sovint el seu desinterès no genera un pensament polític ni una ideologia, i per tant estan més oberts a escoltar opinions externes.

“Bueno, una vez va ser perquè una amiga meva que m'estimo molt pues em va dir «vinga va, vota a aquest home i tal que em sembla que està molt bé» i així, i com que aquesta amiga l'estimava molt i confio en ella, vaig pensar pos vinga va, aniré a votar.”

(A19, dona, 34 anys, estudis primaris i secundaris bàsics)

“Pues trabajo en hostelería, y bueno es que no voto, no voy a votar no, y este año porque tenía unos clientes aquí [...] y bueno me hicieron una propuesta para, y bueno como echan

veneno a los perros en el pipican y esto entonces me hicieron una propuesta de si tú me votas nosotros haremos esta ley para que hayan cámaras para que..., bueno, entonces yo fui a votar.”

(A21, dona, 21 anys, estudis primaris/secundaris acabats)

Motivacions per anar a votar de l'abstencionista passiu

Una altra raó per la qual el perfil que hem anomenat passiu no va a votar, i que si es corregís seria una motivació per fer-ho, és la falta de renovació de la classe política, o la falta de partits amb els quals poder identificar-se. Aquest és un aspecte que s'ha esmentat sovint. I és que alguns entrevistats consideren que caldria aportar cares noves a la política, idees i partits diferents dels actuals, que promoguin programes més socials i determinats canvis en relació amb els drets dels ciutadans. Sobre aquest últim aspecte, s'argumenta que els polítics no s'ajusten a la mateixa ideologia del partit, cosa que crea certa reticència a anar a votar. Ens referim al fet que existeix la idea que un partit i una ideologia en concret han de complir certes expectatives dins de l'imaginari ideològic de la persona, i quan aquestes expectatives no s'assoleixen per la manca d'aplicació de polítiques, per exemple, en l'àmbit social, es crea una reticència per part del ciutadà, que no se sent identificat amb els partits i les seves propostes. També es considera que el seu vot té poca rellevància, ja que no es produiran els canvis pertinents o desitjats.

“Hombre si, si fuera gente... normal, actual, joven, que quiera aportar ideas nuevas y tal, supongo que sí a lo mejor me interesaría a nivel de... bueno de información, luego ya vería [...] Me gustaría que... bueno, que los jóvenes que se están poniendo... para... mejorar un poquito las cosas, que se les hiciera un poquito más de caso, pero igualmente pienso que si saliera la gente más innovadora, más joven, acabarían siendo igual que los que están ahora. Entonces...”

(A15, dona, 27 anys, estudis secundaris superiors)

“Perquè no tenia... perquè no tinc interès, vull dir els programes polítics que presenten no m'atreuen, això d'un... no em sento identificada [...] que també vivim en una societat molt retrògrada, vull dir en el sentit que no podem avortar, els gais no ens podem casar... no sé, em sento... no em sento identificada amb res d'això, llavors trobo que el meu vot no té utilitat.”

(A5, dona, 31 anys, estudis universitaris)

Una altra opinió que es repeteix és la falta de compliment dels programes electorals. Els entrevistats reclamen imperativament aquest compromís polític i esmenten que si es duguessin a terme els projectes presentats, i els canvis fossin palpables, això seria una motivació per anar a votar. Així doncs, aquesta situació propicia una desconfiança envers els polítics, ja que es reproduïx l'imaginari que els programes i els discursos polítics existeixen amb l'única finalitat de captar vots.

“Pues d’entrada que durant un temps més o menys llarg algun polític complís lo que diu [...] Igual si ara em vénen quatre polítics a la porta de casa, em piquen, mira et volíem explicar que volem canviar les coses, tal, tal... de primeres no me’ls creuria, em diria: m’estan intentando vender la moto, és lo que pensaria directament [...] Necessitaria que hi hagués un canvi durant un, dos tres anys i diria las cosas están cambiando pues ara sí, veniu a explicar-me a la porta de casa i doncs potser els creuria però... Però com ja crec que sé com funcionen les coses, vénen a casa per guanyar el meu vot i punto, no vénen a casa per fer-me un favor. Saps? És una manera de dir-ho, però vendria a ser això. Crec jo.”

(A16, home, 28 anys, FP grau mitjà)

“¿Qué me motivaría? que si dijeran las cosas y las hicieran, yo iría, es que no voy a perder mi tiempo por personas que ni se comprometen [...] te dicen, bueno te dicen una cosa y después hacen otra o a lo mejor no la hacen, por eso, más que nada por eso, porque dicen, dicen, dicen y después a la hora de la verdad no ves nada, que “he votao pá qué” tú decías esto y al final ni es esto ni lo otro, sabes, no.”

(A21, dona, 21 anys, estudis primaris/secundaris acabats)

“Van vindre a casa eh? A... els del Comú d’Encamp i van dir que si ficarien un bus als Cortals, si els forfets d’esquí [...] no vaig votar, però per exemple haguessin ficat un bus de... per les persones grans que hi ha als Cortals, o haguessin dit “mira, aquest any el forfet d’esquí per als d’Encamp a meitat de preu”, no dic que sigui gratuït però a meitat de preu, pos haguessi pensat “ostres, pos mira, lo que m’han dit sí que és veritat” llavors això hagués sigut una iniciativa perquè jo l’any que ve votessi.”

(A13, dona, 41 anys, estudis primaris o secundaris bàsics)

De fet, si ens aturem a mirar les dades de l’enquesta política, veiem que entre la població de nacionalitat andorrana i abstencionista passiva, gairebé la meitat (48%) manifestava que el programa electoral, els projectes i les idees eren un dels factors més importants a l’hora de decidir el vot. Per tant, la millora del compliment de programes i de compromís és un dels factors que podrien incentivar el vot entre part dels abstencionistes. També els candidats i les persones que es presenten són, segons aquest perfil, un aspecte a millorar en un 14% dels casos.

Un altre factor que cal tenir en compte són els elements esmentats respecte a les millores en la política andorrana. Destaquen la regeneració política (16% dels enquestats passius), més transparència (10%), mirar més pel poble i menys pels interessos personals (7%), i apropar-se al poble (6%). Aquesta sèrie de millores coincideixen amb els arguments principals dels nostres entrevistats a l’hora de justificar i explicar les raons per les quals no voten.

D’altra banda, un 5% d’aquest perfil declara que no hi hauria cap factor que pogués fer-los decidir-se per votar, cosa que il·lustra clarament el grau de desinterès i menfotisme per la política que es desprèn entre algunes persones d’aquest col·lectiu. En els altres tipus d’abstencionisme, no trobem cap segment equiparable.

4.2.3. Abstencionista actiu

L'abstencionista actiu és aquell que justifica l'abstenció com una expressió de descontentament o desmotivació respecte als governants o al sistema polític. En termes generals podem dir que aquest tipus d'abstencionista es caracteritza per un rebuig a la legitimitat del sistema, o de vegades als grups de persones establerts en el sistema i que el gestionen. Però no podem incloure una única categoria dins d'aquest perfil i els hem desglossat d'acord amb la raó principal per la qual van abstenir-se en el moment de les eleccions. Cal recordar que les dades de l'estudi quantitatiu sobre l'abstenció indiquen que un 28% dels enquestats entra dins d'aquest perfil. L'enquesta ja va posar en relleu que es tracta del perfil més crític d'abstencionista, i són els que tenen una visió més crítica del panorama polític a Andorra i estan menys satisfets amb les institucions en general. Hi trobem diferents graus, que desenvolupem en les línies següents.

Per als perfils més crítics, l'abstenció es justifica perquè la forma de gestionar la política o el disseny del mateix sistema polític no són els més adients i, per tant, amb l'abstenció es transmet un missatge de protesta i de càstig cap a aquestes formes de gestió o cap al sistema polític i la llei electoral. Els discursos giren entorn de la necessitat de fer un canvi en el sistema electoral, ja que el vot a les diferents parròquies no representa una democràcia real. Així doncs, la raó principal d'aquest perfil d'abstencionista no és el rebuig a un partit o a les propostes polítiques, sinó un rebuig al sistema polític que tenim actualment. L'abstenció representa una forma de discrepar, i impera la necessitat d'un canvi que porti a una bona praxi política.

"Es prostitueix massa la democràcia [...] Jo el sistema electoral el trobo molt poc proporcionat, és a dir, els habitants d'Andorra la Vella i Escaldes, és a dir, realment tenim molt poca força en aquest país. Qualsevol persona que viu en una parròquia alta té molt... molta més representació a nivell de tot."

(A14, home, 50 anys, estudis secundaris)

"No representatiu, no és representatiu, perquè si una persona a Canillo surt elegida amb 25 vots i Andorra la Vella necessita 1.000, 1.500, i tindre el mateix pes aquell vot que el d'Andorra la Vella llavors és una democràcia molt diluïda [...] és que el sistema electoral no ens funciona, és obsolet, però sembla que no hi ha interès en canviar-lo per cap."

(A18, home, 72 anys, estudis universitaris)

"Sí, aleshores clar lo que no trobo normal és que per exemple una parròquia petita tingui tants consellers generals per exemple com una de més gran on hi ha molts més vots, això ho hauríem de canviar, Andorra ha de continuar evolucionant. Està molt bé que ja tinguem Constitució des de fa uns quants anys, però hem de continuar evolucionant. [...] Clar, clar, perquè és que Sant Julià no pot tenir el mateix pes que Andorra la Vella. Jo crec que no [riu]."

(A22, dona, 46 anys, estudis primaris o secundaris bàsics)

En altres casos, la percepció d'una mala gestió política porta a triar l'opció d'abstenir-se en unes determinades eleccions, potser en espera que aquesta abstenció sigui un missatge de descontentament envers els polítics que faci que en un futur arribin els canvis pertinents.

"A les últimes eleccions comunals no, no vaig votar [...] Cap dels dos, jo trobo que són bons per la parròquia [...] Jo això no ho trobo normal, la prepotència dels organismes a vegades a mi m'ha marcat, perquè jo sóc el Comú i faré lo que voldré, perquè jo sóc tal, estic a Govern i faré lo que voldré, no, no. Tots tenim uns drets i unes obligacions, això és lo que no m'agrada."

(A22, dona, 46 anys, estudis primaris o secundaris bàsics)

"[...] lo que és gestió de la mediocritat ehm... no sé si és per favors personals o lo que sigui però... a l'hora de donar càrrecs no hi ha problemes. Llavors potser és d'aquesta decepció per la que jo dic que el meu rol actiu en la política de moment serà a través de l'activisme, no del vot..."

(A26, home, 26 anys, estudis universitaris)

Entre els discursos d'aquest perfil d'abstencionista més actiu trobem també els relacionats amb una falta d'opcions dins del ventall de partits polítics o candidats que es presenten i que es vinculen a un rebuig manifest a les candidatures actuals. Trobem discursos, doncs, en què encara es manté cert interès per la política, però en què els partits o candidats no convencen. També es critiquen les formes dels candidats, les seves actuacions o les formes d'expressar les seves propostes, que no arriben a la persona i per tant decideix abstenir-se per una falta de convicció dels polítics que fa que els electors es replantegin si volen que els partits i candidats que es presenten siguin els seus representants.

"M'interessa, la segueixo sobretot perquè justament, a nivell professional i en els cercles a on em moc, doncs m'interessa anar seguint una mica la política [...] vaig seguir els debats de televisió i sí que tenia una idea prefixada, però tot el que és tema oratori i tal no, la veritat és que no em va convèncer cap, sobretot perquè va haver-hi punts que a lo millor podien guanyar més un partit que un altre i lo que s'han dedicat és a barallar-se."

(A8, home, 25 anys, estudis universitaris)

Finalment, hi ha el perfil d'abstencionista actiu desencantat, que fa vot intermitent o, després d'haver estat votant en diferents eleccions, ha deixat de fer-ho. En els discursos es detecta un interès per la política que ha anat decreixent i una desmotivació que ve provocada per la percepció de l'absència de canvis. Aquest perfil seria probablement el que es troba a cavall entre l'actiu i el passiu, però el que marca la diferència és que el desencantat manifesta una sèrie d'inquietuds envers la política, a diferència del passiu, que té un complet desinterès.

Així mateix ens ho mostren les dades quantitatives, on justament aquest perfil d'abstencionista actiu declarava en un 13% que la confiança era un dels factors més importants a l'hora de decidir el vot.

“Es una buena pregunta, el por qué no, esto no, quizá por eso ¿no? por... por ver que uno ya tiene una edad, no es que sea un abuelo, pero tengo un poco más de margen de observar y a lo mejor veo que el resultado no es bueno [...] usas tu razón y razones, y no tienes por qué estar en la más adecuada, pero mi razonamiento y mi sentir no va para que tenga ganas de ir a votar.”

(A10, home, 34 anys, estudis universitaris)

“Al final no canviará res i, o sigui, que fa vint anys que anava a votar des dels 18, 25, i al final no veig cap canvi.”

(A17, home, 44 anys, FP grau mitjà)

“Bueno sóc bastant apolítica, la veritat. [...] No. Per què? Perquè així com va passant la vida, els anys, quan ets jove normalment et declares d'esquerreres o de dretes, en el meu cas era d'esquerreres. Però així com va passant el temps et vas adonant del que és exactament la política, al final et decep, et dones compte de que el treballador sempre té que continuar treballant, amb una miqueta de millora depenent del partit, però no gaire més. Arriba un moment que ja no creus en la política i ja penses que és un negoci com un altre i ja en passes i clar pues... abstenció.”

(A23, dona, 65 anys, estudis primaris o secundaris bàsics)

En aquest perfil d'abstencionista actiu hi ha diferents discursos sobre les motivacions que els haurien portat a votar quan no ho van fer. Hi trobem, per exemple, la necessitat de comptar amb líders més preparats i amb més carisma per poder representar la societat i que els missatges que volen transmetre realment arribin a la gent. També es fa referència al compliment de les propostes, és a dir, que allò que presenten com a proposta no sigui només una carta de presentació per cridar l'atenció de la gent i que els votin, sinó quelcom que es tradueixi en canvis reals durant la legislatura. Un altre aspecte és la formació dels candidats polítics, i és que en algun moment es posa de manifest la manca de preparació tècnica per als àmbits que sovint els toca gestionar.

“Es que me tendría que encontrar personas con unas ciertas capacidades a los que yo creo que deben tener estas capacidades en mi concepto de gente que vela por el pueblo, gente tiene que ser gente muy ilustrada, pero en muchos ámbitos.”

(A10, home, 34 anys, estudis universitaris)

“Amb actes [...] que dius: pues sí, aquest home ha lluitat per això i ho ha aconseguit, i ho ha aconseguit pel bé del país, del poble o del ciutadà.”

(A23, dona, 65 anys, estudis primaris o secundaris bàsics)

“[...] que el programa fos més realista i hi hagués persones al capdavant amb molt més poder d’oratòria i amb més carisma.”

(A8, home, 25 anys, estudis universitaris)

“Pues clarament que quan passin les campanyes es compleixi el que diuen perquè al final molt parlar i tots es tiren pedres uns als altres i al final no fan res interessant [...] no fan res del que diuen, fan quatre coses per callar boques i poc.”

(A17, home, 44 anys, FP grau mitjà)

“[...] uns... en el seu programa electoral i vegis que després no els compleixen, que això també és un altre tema, tindríem que... si veiéssim que després compleixen els d’això sí, això sí que seria una motivació per anar a votar, perquè veus que no es compleixen.”

(A18. home, 72 anys, estudis universitaris)

“[...] i després inconvenient crec que la gent... els candidats i tot això, crec que estan poc preparats, o sigui el fet que hi hagi poca gent doncs tenim uns polítics que potser no, no servirien d’un estat de més població, per exemple.”

(A1, home, 20 anys, estudis universitaris)

“ [...] perquè el sistema electoral tal com està ara per partits el que realment fa és que votis una llista d’una sèrie de candidats que potser no tenen res a veure amb tu o amb les teves idees, que tenen una sèrie de promeses i un ideari que està tancat dintre de les idees del partit, però si realment el que hem de votar són persones que puguin gestionar de manera capaç el país, potser el millor seria votar persones individualment, o currículums.”

(A26, home, 26 anys, estudis universitaris)

4.3. Factors conjunturals i aspectes actitudinals i psicològics

A banda d’aquests perfils d’abstencionista, existeixen una sèrie d’aspectes conjunturals que poden condicionar el vot i la relació amb la política andorrana, i també el comportament de l’individu davant uns comicis electorals.

La diferència entre eleccions comunals i generals, i diferències entre vot blanc, vot nul i abstenció

Les dades quantitatives reflecteixen algunes tendències que es produeixen a Andorra entre les eleccions comunals i les eleccions generals. S’observa que la participació a les eleccions comunals tendeix a ser menys nombrosa que a les generals, tot i que de l’any 2011 al 2015 les eleccions generals van patir una davallada de 8 punts mentre que en el mateix període, en les comunals va ser de 4 punts. Aquest nivell de participació va propiciar la pregunta als entrevistats sobre si feien alguna distinció entre les eleccions en què havien participat i les que no. Dins de la varietat de perfils que s’han desglossat a partir de la raó principal que justifica l’abstenció, hi ha discursos en què els electors han posat de manifest el seu vot intermitent, és

a dir, persones que han votat en unes eleccions però en altres no. No totes les persones que s'abstenen ho fan en totes les eleccions.

“No, no vaig votar [...] Jo crec que des de fa dues legislatures”.

(A14, home, 50 anys, abstenció activa)

“Hi ha eleccions que voto i hi ha eleccions que no voto i amb això estic dintre del perfil dels abstencionistes”.

(A18, home, 72 anys, abstenció activa)

“Només he votat una vegada a les generals”.

(A23, dona, 65 anys, abstenció activa)

“A las ultimas comunales no [...] a las generales sí, sí”.

(A10, home, 34 anys, abstenció activa)

Tot i així, cal dir que no podem definir clarament el perfil d'abstencionista que no va a votar mai perquè la major part dels entrevistats s'han abtingut en alguna de les eleccions, però han votat alguna vegada (algun any concret, o diferenciant entre comunals i generals). Les causes de l'abstenció es poden explicar per un desencant en veure que no es produeixen canvis significatius per al país, per desinterès, o com a càstig per la gestió de la política, és a dir, per elements majorment conjunturals i selectius. En resum, és difícil, a partir de l'estudi qualitatiu i dels discursos i les opinions recollits, poder parlar d'abstencionistes que s'hagin abtingut sempre, cosa que fa que el perfil d'abstencionista o votant sigui poc definit, ja que varia en funció de les circumstàncies polítiques del moment i del caràcter i les perspectives individuals de l'elector. Durant l'estudi, però, sí que s'ha pogut entreveure un abstencionista que no ha votat mai i que correspon a un perfil de jove que només ha tingut una ocasió d'efectuar el vot per qüestió d'edat, i per tant, no podem fer referència estrictament al perfil d'abstencionista habitual, ja que caldrà veure si en unes futures eleccions el seu comportament electoral serà el mateix. No obstant això, si ens fixem en l'enquesta d'abstenció al Principat d'Andorra, les dades destaquen que un 8% dels electors són abstencionistes habituals, és a dir, no voten i no ho han fet mai. I per la seva banda, l'anàlisi del cens electoral posa de manifest aquest perfil, normalment per raons estructurals relacionades amb estudiar a l'estranger o amb haver emigrat d'Andorra.

L'elecció de fer un vot intermitent pot dependre també de factors com ara donar més importància a unes eleccions que a altres, o del context polític. Per tant, és una abstenció més aviat conjuntural i selectiva. Hi ha casos d'abstenció habitual que s'expliquen per fenòmens socials com ara el fet de ser antisistema (abstenció activa), o estar fora del sistema i viure en unes condicions de vida precàries (exclusió social). Així doncs, ens trobem davant d'una

dicotomia abstencionista, tant activa com passiva, que són complementàries i que explicarien part d'aquesta tendència en molts països d'Europa.

La decisió de votar pot estar relacionada amb les eleccions amb les quals el ciutadà se senti més identificat, o que es considerin més importants a escala nacional o internacional. En aquest sentit, molts entrevistats s'abstenen en alguna de les eleccions generals però no a les comunals, ja que consideren que la votació està relacionada amb un sentiment de proximitat amb la parròquia i amb els diferents partits que s'hi presenten. Aquesta proximitat pot ser un factor que fomenti la participació, ja que se senten més vinculats i més identificats amb el que passa a la seva parròquia i, per tant, amb els canvis i millores que s'hi poden fer. Fins i tot troben que el sistema del porta a porta que es duu a terme prèviament, tant a les eleccions comunals com a les generals, és un bon sistema per apropar-se al ciutadà, ja que es pot mantenir una conversa més informativa amb els candidats sobre els canvis i les propostes que ofereixen. També es parla de l'incompliment de certs programes electorals, que provoquen decepcions als electors, cosa que porta a abstenir-se, sobretot a les eleccions comunals següents, ja que consideren que poden tenir més «control» sobre les promeses i programes que es compleixen i els que no.

“M’interessa sobretot lo que és la política comunal perquè potser és la que tinc més pròxima... Andorra és un país petit, conec personalment els candidats o a gent que es presenta i això fa que em sigui més interessant, més propera podríem dir [...] m’és prou propera per dir: *bueno*, això ho van prometre i ho estan complint i això no ho estan portant bé, això m’agrada, això no m’agrada, i com que en aquest sentit considero que estic més informat, m’és més fàcil decidir-me per anar a votar.”

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Potser trobo que les comunals són més properes, però perquè en el meu cas veig dirigents polítics que vénen a casa que s’interessen pel que tu vols. En canvi, les generals les trobo com molt més fredes... no tan properes a lo que necessito [...] vénen a casa, vull dir que vénen una mica a buscar el teu vot, no? Demanen què poden millorar la parròquia... què t’interessaria a tu que fossin els canvis, llavors aquesta manera d’apropar-se trobo que és molt més atractiva. Et demanem i els demanes el seu programa polític, si tens preguntes te les contesten ells! No un *panfleto*! Vull dir, que els tens davant, no sé... és proper...”

(A5, dona, 31 anys, abstenció passiva)

Per contra, trobem discursos de persones que donen més importància al vot a les eleccions generals i consideren que són realment les importants, ja que d'aquestes eleccions sortirà la persona que ens pugui representar en l'àmbit internacional, fora del país. També s'han trobat discursos en què es considera que els programes que presenten els partits polítics en les eleccions comunals d'algunes parròquies no tracten temes en profunditat, sinó que es limiten

a tractar temes superficials sense indagar en aspectes o canvis realment importants per a la parròquia.

“Que piensas... ¿no? piensas más a nivel del país ¿no? Bastante pequeños somos ya como para pensar uy, yo soy de Escaldes más que de allá o de..., no lo sé, porque mira son generales y parece que el que va salir de ahí es el que va a representar ¿no? Y, en varios aspectos, pues bueno, en el exterior”

(A10, home, 34 anys, abstenció activa)

“No. Sé... sé que les generals són més importants, per exemple, em vaig llegir les eleccions comunals de la Massana, ara farà uns anys i... i vaig veure que entre les... hi havia crec que era unes 120 propostes, vaig veure que una proposta era per mantenir els carrers més [...] més nets, eh... per fer un altre parc i no sé... que vale, que està bé, però... és a dir, quan ja tens les teves... a la llista de lo que faràs que vas a fer un parc ja ho estàs ridiculitzant a un punt tremendo, per a mi [...] la política és algo més seriós que això, es mani... no sé, és a dir, fes un parc si vols, però no diguis que faràs un parc perquè és que és totalment irrellevant que facis un parc o no facis un parc.”

(A12, home, 23 anys, abstenció tècnica encoberta)

Tot i així, també trobem discursos que consideren que les eleccions generals i les comunals tenen una importància similar i poden tenir la mateixa influència i repercussió en la seva vida quotidiana i, per tant, no fan cap distinció entre unes o altres a l'hora de votar.

“Les dues són equivalents i decisives. No obstant, trobo que les eleccions comunals estan fetes a mida i no es basen en programes polítics. Vull dir que les persones voten més per un candidat que no pas pel programa polític. Per a mi el programa és una qüestió menys important que la persona que el posa en marxa a nivell comunal.”

(A25, dona, 34 anys, abstenció tècnica encoberta)

La tria de l'abstenció enfront del vot blanc o nul

Davant altres possibilitats diferents de l'abstenció, es va demanar sobre els motius pels quals havien triat abstenir-se a qualsevol altra opció. Molts discursos fan la diferència entre el vot en blanc, el vot nul i l'abstenció. D'una banda es considera que el vot en blanc acaba per afavorir el partit més votat encara que el missatge que es vulgui transmetre és de no sentir-se representat per cap dels partits que es presenten. Es considera, per tant, que el vot en blanc no és la millor via per manifestar un descontentament.

“Si hi ha abstenció és que la gent no creu en la política, però per exemple jo no voto per això, perquè no m'arriben, perquè no crec que... no que no facin accions sinó que realment creguin en les accions que fan i... per això normalment no voto en blanc, perquè realment jo vull que arribi un missatge [...] perquè si jo voto en blanc és com deixar-me emportar.”

(A28, dona, 31 anys, abstenció activa)

En els perfils més crítics també trobem discursos en què es posa en relleu la idea que el vot en blanc és una forma de legitimar el sistema que hi ha actualment (amb el qual discrepen) i de legitimar el poder, així que l'opció que es tria és la de l'abstenció com a forma preferent de protesta. Cal dir que en aquest estudi no s'ha recollit aquell perfil d'electors que ha decidit votar en blanc o nul, atès que ens hem centrat exclusivament en el fenomen de l'abstenció, per tant considerem que per analitzar aquestes altres formes de protesta caldria endinsar-nos en un altre estudi per recopilar les raons d'aquesta decisió.

"El vot en blanc i no anar a votar és... diferent, o sigui no compta... o sigui el vot blanc compta de certa manera... i abstenir-se no."

(A2, home, 22 anys, abstenció tècnica encoberta).

"El vot blanc en teoria serveix per dir: no estic d'acord amb cap dels candidats, però a la pràctica es tradueix en... doncs són vots que afavoreixen al partit més votat, per tant tampoc em sembla just."

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

"Per això m'abstinc, perquè si el meu vot se'n va al partit més votat i no perquè jo no he votat aquell partit, he votat en blanc i ja està, ja està, es així."

(A11, home, 30 anys, abstenció tècnica encoberta)

"El vot, el vot en blanc em sembla un vistiplau al poder, em sembla i llavors això no, no m'agrada, eh? considero que l'abstenció és un dret que tenim que a més ho diu la nostra Constitució, a diferència de la Constitució de Bèlgica, on votar és una obligació, aquí votar és un dret i un dret es pot exercir o no eh?, o no, i de fet estaria bé al meu entendre que el vot en blanc es reflectís amb el d'escons, en el d'això... i que allà posés un rètol que aquest escó correspon a... el vot en blanc."

(A18, home, 72 anys, abstenció activa)

"Que beneficia al final a donar més escons al guanyador... i en tot cas legitima la democràcia, o sigui el fet de participar-hi és com una legitimació del sistema, per tant és per això que no vull votar [...] El vot nul és una *tonteria*... també legitima, perquè també estàs participant, llavors jo no puc fer res que no sigui... que sigui participar-hi..."

(A1, home, 20 anys, abstenció activa)

"Si a veure, sé que l'opció del vot blanc és allà, lo que passa és que si mires quina és la cosa positiva del vot blanc, realment sí, els partits petits se'n beneficien una miqueta més, però és suficient per fer un canvi real pels partits petits? No."

(A26, home, 26 anys, abstenció activa)

En altres casos, el vot en blanc i l'abstenció es consideren similars. No es fa cap diferència entre un o altre i es prefereix l'abstenció per comoditat, és a dir, partint de la idea que tots dos són el mateix o que el vot en blanc tampoc no els proporcionarà cap solució, es prefereix no haver de desplaçar-se que anar a dipositar el vot. També hi ha qui interpreta el vot en blanc

com a útil en termes de participació o per manifestar un missatge de descontentament o decepció, però aquesta mateixa decepció provoca que hi hagi una pèrdua d'interès i de ganes de desplaçar-se a votar.

“Perquè és que tampoc... el vot en blanc no serveix de res, aleshores perquè haver-me de desplaçar si el resultat és el mateix.”

(A22, dona, 46 anys, abstenció activa)

“Sí, bueno potser possiblement el vot en blanc també és molt útil i demostres que has anat i que vols participar, però jo crec que el moment de... de... de... decepció és tan enorme que, que ja hasta em fa mandra anar a desplaçar-me.”

(A14, home, 50 anys, abstenció activa)

4.3.1. Importància del vot

Funció del vot

Un altre aspecte que cal posar de manifest és la funció que té el vot segons els nostres entrevistats. Els discursos analitzats mostren diverses posicions, però a grans trets el que tenen en comú és que el vot no representa els interessos dels ciutadans. A continuació desglossarem un a un els arguments que s'exposen respecte a la funció del vot. Per començar ens topem amb una sèrie de discursos que critiquen que el vot no arriba a canalitzar el que la població andorrana desitja o necessita perquè no la representa, atès que la majoria dels residents no tenen dret a vot.

“Hauria de ser així. Hauria de ser una representació del que la població andorrana vol, el problema és això, és que és tan reduït, que no és representatiu, la població andorrana hi ha una gran part que no pot votar.”

(A7, home, 35 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Bueno és la manera de... com dir-ho... Una manera de... de... com es diu?, de apoyar [...] de donar suport, bueno, a les idees que... o a les iniciatives que certs polítics volen emprendre i no d'altres, és la manera de dir una mica la teva. [...] Bueno, jo crec que s'intenta, però potser, potser no s'arriba a... a... a rebre tot el que realment la gent vol i la gent desitja.”

(A24, dona, 28 anys, abstenció tècnica encoberta)

Altres discursos defensen que el vot no canalitza l'interès del ciutadà perquè hi ha un incompliment dels programes electorals; tot el que els polítics han promès no transcendeix, per tant no s'arriba a posar en pràctica el projecte que han presentat.

“No, no. És a dir, de què serveix... simplement, és a dir, un programa electoral és... és a dir, a Andorra no sé com passa, però sé que passa a l'internacional, és a dir els programes electorals és quasi utòpic que es compleixin, és a dir, és la carta de presentació. Tu... tu realment el que votes o el que hauries de votar és el que et prometen en un programa

electoral, quan no es respecta, pues... bàsicament no estàs canalitzant res i... com ja portem molts anys veient que... entre la promesa i el fet no hi ha una relació de sinònim, pues no. Així que no.”

(A12, home, 23 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Qué va, qué va . Qué va, eso no es verdad, eso no es verdad. Llegarán cosas, o aquí que es como un pueblo, ¿no?, te llegan como mensajes de ah, pues havien dit que millorarien aquesta zona i la farien verda, y tú miras y sí, vale, está bien. Claro que algunas cosas sí llegan, pero bueno ¿no? Luego hay otras que se las manejan o no informan o no... No, no, se mira por... si no es una democracia real. Es que es imposible que sea una democracia real lo que tenemos en la actualidad, es así.”

(A10, home, 34 anys, abstenció activa)

Alguns entrevistats també diuen que els projectes de la classe política responen exclusivament a uns determinats interessos econòmics, sempre de minories privilegiades. És per això que es realça que el vot individual de cada ciutadà és irrellevant, perquè no es respondrà a la seva necessitat, ni a cap necessitat real de la ciutadania o del conjunt del país.

“És que no sé, això sí que no ho sé. Però jo... penso... per molt que jo voti, per mi el meu vot no serviria per res, perquè igualment ells farien lo que tenen en ment.”

(A13, dona, 41 anys, abstenció passiva)

“Que no ho canalitzen. Actualment, eh? Des de fa uns anys, des de al menos des de que jo tinc uso de razón para... Suposo que abans, quan van començar les democràcies i aquestes coses, o quan la gent vivia pitjor, sí que hi va haver canvis que... que el poble necessitava o que s’impulsaven des del poble, però des de fa molt temps crec que la política ha deixat una mica de costat el poble i està més per l’economia o les grans empreses o altres coses o els interessos polítics que pel poble, pròpiament dit.”

(A16, home, 28 anys, abstenció passiva)

En aquesta línia també s’esmenta que el vot no és una eina per canalitzar els interessos particulars dels ciutadans, sinó que és simplement un mitjà per fer que un determinat candidat sigui el representant del poble, remarcant la importància de la persona que estigui al capdavant del país. Es pensa que només en funció de qui sigui el polític elegit, i de la seva voluntat, es pot arribar a una situació en què es defensin més o menys les necessitats dels ciutadans.

“Jo crec que a través del vot es canalitza el suport, les simpaties dels ciutadans. No sé exactament com funciona aquí a Andorra, és a dir, no sé si... no sé com funciona la llei i qui... quants vots fan falta per treure un conseller, però... les demandes no ho sé, depèn, depèn. Aquí crec que depèn més aviat de la bona voluntat del polític elegit que... jo crec que el vot serveix per dir a qui volem, després que aquesta persona ens faci més cas o menys, bueno depèn... depèn de la por que tingui, de la por que tingui al vot de càstig i del cas que hi vulgui fer.”

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Jo crec que a través del vot es canalitza, o sigui la voluntat del poble s’ha de fer a través de la votació, jo crec que el problema almenys més real és el què votem. Jo ja t’he dit, la meua proposta seria votar currículums.”

(A26, home, 26 anys, abstenció tècnica)

Quant a la funció i a la utilitat del vot, hi ha discursos que manifesten que el vot no és eficaç si es vota un partit petit, perquè difícilment obtindrà representació al parlament pel requisit de tenir un mínim de vots per aconseguir un escó. Això va directament lligat a la llei electoral i a la creació de les circumscripcions electorals (parroquials i nacionals), que combinen criteris de representació majoritaris i criteris proporcionals. Es considera que la llei perjudica els partits petits en un sistema que escull els partits de manera majoritària.

“[...] Una alternativa útil de dir, bueno pues si no estic d’acord ni amb un ni amb un altre ni amb un altre...i realment vull que el vot sigui útil... Perquè de vegades penso: ostres!, votaré un partit, però de vegades hi ha aquesta sensació que si voto un partit massa petit, és com si no votés, perquè si ni tan sols aconseguix una mínima representació al parlament, és com si no hagués votat.”

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

“[...] moltes persones consideren que el panorama en política està tan malament que cap partit mereix el vot, per tant penso que abstenir-se és democràtic, és desinteressat i responsable; l’abstenció no existeix en el recompte, però si aquesta fos reflectida en seients buits, veuríem un desert al Consell General. Tanmateix s’ha de dir que els abstencionistes hem votat algun cop.”

(A18, home, 72 anys, abstenció activa)

Altres discursos consideren directament que el vot no té cap utilitat, no és eficient i no representa la ciutadania. Així, el missatge és que aquesta manca de representativitat que hom veu en les eleccions fa que es posi en dubte la seva finalitat en un sistema democràtic.

“Bueno que es que... como que es un derecho, bueno pues que está muy bien, no me meto. Pero que es inútil.”

(A15, dona, 27 anys, abstenció passiva)

Exercici del vot

La percepció de molts entrevistats sobre el vot és que és de summa importància, ja que és una eina i un fi en si mateix. D’una banda és la màxima expressió de la participació política i, de l’altra, és el mecanisme per donar legitimitat al poder polític. Entre els discursos d’alguns entrevistats s’entreveu aquesta importància, malgrat que en un primer moment declarin que el vot no canalitza els interessos.

“La importància? Pues molta, un vot és important per intentar fer el canvi pues és important.”

(A6, dona, 48 anys, abstenció passiva)

“Sí, sí. Vull dir, el vot és... el teu altaveu de poder, no? Vull dir, tu quan tens un vot tens poder, poder de decidir el que tu vols, i quan l'entregues vull dir, estàs fent confiança a algú. Donar un vot és *algo* superíntim, donar un vot a una formació política és donar-li tota la teva confiança, la teva vida.”

(A5, dona, 31 anys, abstenció passiva)

“Bueno jo crec que és important perquè pot ser un benefici per a la gent que viu a Andorra o pot ser *algo* que perjudiqui la gent, no? Llavors jo crec que sí que es tindria que tenir en compte perquè no és una tonteria, no? Són les persones que... que s'ocupen de que Andorra pues avanci i que vagin millor les coses, no?”

(A19, dona, 34 anys, abstenció passiva)

“Home, molta. Molta, perquè pot fer canviar les coses, jo penso que sí. [...] Clar, perquè si tu vols algo i molts volen algo, pues si tu vas a votar, té que sortir, clar, però si només va a votar un 60% o lo que sigui, els altres es queden que no hi van, que és lo que deia el meu marit: és que tenies que haver-te forçat a anar-hi encara que hagués sigut amb el bastó, clar tu vols algo, pues vés-hi, *claro* perquè un vot *menos* és un vot *menos, claro*.”

(A20, dona, 58 anys, abstenció tècnica pura)

Aquesta situació resulta paradoxal, atès que alguns entrevistats no han exercit el dret a vot però alhora declaren que són conscients de la importància d'un acte com aquest, cosa que es tradueix en alguns casos en un estat d'avergonyiment per no haver votat tot i saber el que representa. Podríem dir, doncs, que el vot porta implícites una càrrega moral i una obligació social palpable, amb què part de la ciutadania se sent identificada, i en el moment que no s'executa aquesta «obligació» es genera una situació d'incomoditat per la por de l'estigma de ser considerat, en certa manera, un ciutadà que no es responsabilitza d'un dels seus deures cívics per excel·lència.

“A nivell personal de no haver anat a votar? Pues em fa vergonya, és clar, perquè sé la importància que té, bueno, la import... sí que és important, però tampoc canviarà gran cosa, però si tots fem com jo... és clar....”

(A3, dona, 28 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Home, és una llàstima, és una llàstima no votar perquè, a veure, abans hem parlat sobre història, i això, molta gent ha mort perquè avui puguem votar, i jo crec que és una falta de respecte. Jo reconec que faig malament de no votar, que és una falta de respecte a totes aquestes persones que han lluitat per la llibertat, per la democràcia, però és cert que també hi ha raons que pesen bastant.”

(A11, home, 30 anys, abstenció tècnica encoberta)

No obstant això, altres discursos, tot i reconèixer la importància que té el vot, consideren que perd la seva eficàcia per la inexistència d'una renovació de la classe política i de noves propostes de nous partits polítics amb idees renovades i diferents de les que hi ha actualment al país.

“El dret de votar? A veure, és important però és com sempre, si no tenim opcions clares i millors, per molt que anem a votar...”

(A22, dona, 46 anys, abstenció activa)

“Hombre para el que cree en estas cosas, pues, pues muy bueno, porque realmente se sienten como que... bueno que el derecho a votar es muy importante. Antes no había derecho a votar y... bueno, más cosas. Pero el problema es que no funciona, para la gente que se lo crea pues es importante porque das tu voto para lo que tú crees que va a ir bien para tu país y para tu forma de vivir, pero como que no funciona...”

(A15, dona, 27 anys, abstenció passiva)

Altrament emergeixen discursos en què es manifesta que el vot dóna legitimitat a la queixa. Es considera que si el ciutadà no vota, després no té legitimitat social per queixar-se de les decisions polítiques que es prenguin.

“Home, està clar que si tothom que té l'accés al vot votés, després aniríem millor, perquè al final tampoc et pots queixar, després no et pots queixar si no has anat a votar, i jo en aquestes comunals, per exemple, ara no em queixaré qui ha sortit ni tal, perquè és el que hi ha i jo no he votat i per tant jo crec que no tinc dret a queixar-me, i crec que tothom hauria de votar, sobretot a les eleccions generals perquè al final sí que en part les eleccions generals poden ser un reflex de les comunals, o les comunals són un reflex de les generals, saps?”

(A8, home, 25 anys, abstenció activa)

Al marge que el vot sigui un dret, a una part dels entrevistats no els semblaria bé que el vot fos obligatori com ho és en països com Luxemburg o Xipre, on l'Estat sanciona econòmicament els ciutadans que no es presenten als comicis electorals. Aquesta mesura rep moltes crítiques, ja que es considera que el vot és un dret però no un deure jurídic (en tot cas, moral), i per tant no es pot obligar el ciutadà a votar. Tanmateix, en part d'aquests discursos es diu que el vot obligatori no contribuiria a disminuir la taxa d'abstenció, ja que es traduiria en un vot en blanc.

“Bueno pues tant se me'n dóna perquè pots votar en blanc i ja està, total és un acte social que has de fer, si ells ho volen així, que el 100% de la població voti, per tindre més, segur al fer l'escrutini i tal. Resultats més fiables?, no ho sé fins on poden ser fiables perquè la persona que no... que s'absté, votarà en blanc. Jo penso que el que ja ho té clar que no té ganes de votar, anirà a votar, d'acord, però votarà en blanc.”

(A23, dona, 65 anys, abstenció activa)

“Es que me hace reír, no, no, es que no lo creo que se, es que vamos es que no entra en mi cabeza obligar a las personas a ir a votar. Vamos... no, no estamos acostumbrados.

Claro que estamos acostumbrados a escuchar índices de no votantes altísimos, pues treinta, cuarenta por cientos, cincuenta que se pierden por ahí. ¿Cambiaría algo que este 50% hubiera ido? ¿O al final no... no reflejaría lo mismo pero repartiendo estos números? Es difícil de ver eso, y tampoco vamos a decir a la gente, venga obligatorio, si da igual, si me obligas a... la gente hará un *rum* raro o boicoteará el papel y no le valdrá y saldrán muchos y no valdrán, a la gente no hay que ponerles mucho esto no se puede hacer o... es delicado, esto hay que hacerlo es delicado.”

(A10, home, 34 anys, abstenció activa)

En canvi, a d'altres entrevistats la idea d'instaurar el vot obligatori no els sembla tan desgavellada, sempre que es fomenti més la participació ciutadana i comporti un esforç més gran de les institucions per informar la població. Consideren que augmentaria la cultura política de tots els ciutadans, i ells mateixos podrien implicar-s'hi més i podrien decidir de manera més responsable. A més, el vot obligatori aniria lligat al concepte de «dret obligatori» i a la potestat de queixar-se i de criticar el Govern sempre que s'executés el vot.

“Em sembla molt bé, sempre i quan vingui acompanyat d'informació de... de... de ganes de que la gent s'impliqui amb el Govern i que des del país que t'estan obligant a votar també et donin les... les... eines per fer-ho. Cosa que aquí crec que no les tenim, sí que tenim eines com saps quan és la votació, saps que et pots llegir un programa electoral i tens les urnes per anar a votar, però crec que no... que no... els polítics no fan que la gent s'impliqui des de petits o que tinguin una emoció.”

(A16, home, 28 anys, abstenció passiva)

“Considero que no només és una obligació sinó que hauria de ser obligatori, el vot.[...] Sí, totalment. Perquè és com t'assabentes de com està la població, del que pensa, i segurament moltes vegades les opinions que tenim són dintre de la ignorància, i jo m'incloc aquí, perquè segurament m'equivoco en moltes coses que dic, segurament es poden refutar la majoria de les coses que dic, però no sé... Andorra t'està donant un servei com a població encara que hagis de lluitar i de treballar i de construir la teva vida, en contrapartida hauries de donar la teva opinió de la mateixa manera.”

(A7, home, 35 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Bona, jo crec que és un dret que tothom té i que s'ha de gaudir encara que jo personalment no sóc la persona més adequada per parlar perquè ja et dic que no he votat a les últimes eleccions, però jo crec que tothom té dret i ha de votar.”

(A11, home, 30 anys, abstenció tècnica encoberta)

Entre donar suport o no al vot obligatori hi ha un tercer punt de vista, el que manifesta que el vot és un dret i per tant no es pot obligar la ciutadania a exercir-lo, però sí que seria convenient per a la societat que tothom votés. Així, algunes persones entrevistades proposen que perquè la ciutadania es mobilitzés el dia dels comicis caldria oferir la possibilitat de votar una llista en blanc per als que no saben a qui votar o simplement no volen donar suport a cap

dels candidats, de manera que aquesta llista s'inclogués en el repartiment d'escons i mostrés el vot de protesta deixant desocupats els escons aconseguits.

"Per un costat ho trobo bé, perquè t'assegures que tothom vota i tothom dona la seva opinió. Per l'altre, el vot és un dret i, si t'obliguen a complir un dret, no sé fins a quin punt es pot seguir considerant un dret, no? Tinc una miqueta aquesta dicotomia que... no sé... clar, l'ideal seria que tothom votés per pròpia voluntat, però això és bastant utòpic. Lo que trobo és que falta trobar una manera... de dir no estic d'acord amb cap dels candidats que no sigui donant suport a la llista més votada, que és el que passa amb el vot en blanc. Jo crec que si es trobés una manera de fer això, hi hauria molta més gent que votaria, però clar el problema és una cosa és lo que vol dir i una altra lo que a la pràctica és."

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

4.3.2. Democràcia i participació

El sistema democràtic instaurat a Andorra és també una font de crítica. Es considera que no representa prou els interessos de la ciutadania. En alguns discursos s'entreveu la necessitat de fer canvis perquè la població sigui particip d'una manera més regular i directa, i que s'obrin nous canals com ara les consultes populars o els referèndums. En els discursos següents es posen de manifest les crítiques i les possibles alternatives al sistema actual, incloent aspectes que puguin complementar el sistema de vot vigent al país. Destaca la reivindicació d'una major participació de la ciutadania, no puntual sinó al llarg de la legislatura, perquè durant els quatre anys de mandat hi hagi una interacció constant entre la classe governant i el poble i no es consulti el poble únicament el dia dels comicis.

"No, al vot va cap al partit més votat, guanya i ja està. Els ciutadans són protagonistes un dia a l'any, un dia a l'any per donar... un dia cada quatre anys, que és el dia de les eleccions, a partir d'allí, els ciutadans passen a un segon pla, és trist. O sigui l'any té 365 dies, si el multipliques per quatre, et farà un *mogollon* de dies i és trist lo que en aquest *mogollon* de dies, que no conec pas la suma, el ciutadà, el poble sigui protagonista una vegada, això és lo més trist i això s'ha de canviar una mica."

(A11, home, 30 anys, abstenció tècnica encoberta)

"Falta d'informació i falta d'activació i de... de moure la cosa. I lo que no pots fer és demanar el vot un cop cada quatre anys i després anar fent, *bueno* anar fent vull dir, després fer la teva feina sense demanar res més a la gent, al final sense implicar tot lo que estan decidint al Consell, i tot lo que estan parlant. Ens implica a tots per tan... em semblen molt bé les eleccions, però tu durant l'any has d'anar fent certes coses, una de les coses suposo que són les enquestes i tal, que suposo que serviran per encaminar una mica, però molta més presència activa de la gent, o sigui dels polítics de cara a la gent."

(A8, home, 25 anys, abstenció activa)

Es fa, doncs, una demanda implícita d'introduir fórmules de participació ciutadana com els referèndums vinculants a meitat de legislatura, per tal de consultar l'opinió del poble i poder

valorar la feina duta a terme pels governants. O bé una consulta regular de l'opinió pública, de manera similar al que passa en el sistema polític de Suïssa.

“Estaria bé, algo que m’agradaria bastant és... però per això necessites una... una major implicació del poble en la política, és com... que el poble en si valorés cada X temps, no dir sis mesos, no, perquè és poc; però si per exemple, si un mandat dura quatre anys, a la meitat o a l’any o als dos anys fer com un referèndum per veure si aquest, aquest... si la persona votada ha sigut conseqüent amb lo dit, perquè aunque sigui impossible de... per exemple si algú et promet algo, vota i una vegada està, té el poder és a dir, es dóna compte que lo que ha promès no pot, no es pot realitzar aunque no sigui per la seva culpa, bueno, però aquesta persona té que dimitir perquè solament està allà pel que ha promès, si lo que ha promès no es pot aplicar, aquella persona no té ninguna raó de ser al poder. Per això jo... jo crec que estaria bé que cada any o cada dos anys, a meitat del mandat, pues es fes això.”

(A12, home, 23 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Més que el vot... a veure, el vot és l'únic sistema que tenim per veure si la gent vol això o vol allò, però també hi hauria d'haver, no sé, una espècie de... demanar directament al poble, a la gent.”

(A23, dona, 65 anys, abstenció activa)

“Que la gent hauria de votar, si; però ser una obligació, és que si tu demanes que tothom voti obligadament tu també, doncs has de ser molt més flexible com a partit. Deixar, govern per exemple programes, ser més... Fer més com es diu, no esperar-se a les eleccions sinó anar fent més referèndums, anar fent coses, vull dir, tu si obligues has de... qualsevol cosa que es vagi a dur a terme, si tu has votat un programa i després fiques una nova clàusula un nou punt, tu has de fer un referèndum i demanar a la ciutadania, que és qui t’ha escollit, si això veritablement ho volen o no ho volen.”

(A8, home, 25 anys, abstenció activa)

Sigui com sigui, es demana que s’obrin nous canals de participació en què els ciutadans puguin expressar-se de manera oberta i directa amb el partit governant.

“[...] potser s’hauria d’agilitzar d’alguna manera, potser ara amb els medis, internet i tot això, potser donar la teva opinió hauria de ser una pàgina oficial de Govern en la qual puguis pues donar la teva opinió, o sigui voluntàriament, com associacions com s’han creat, com AD800 quan es va crear la iniciativa era això la que es conegué i que hi hagués un registre de l’opinió andorrana general incloent les persones que són residents i les persones que són andorranes de passaport andorrà i andorrans de família andorrana.”

(A7, home, 35 anys, abstenció tècnica encoberta)

“[...] o sigui si realment la gent pogués dir la seva, no seria un govern d’un caràcter més assembleari o que tingués un poder més directe per a la gent? O sigui aquesta nova política de que la gent s’involucri més i que d’això. [...] Perquè sinó ens quedem encallats en lo que deia Mussolini de que les eleccions són dictadures de quatre anys, llavors clar és un... tu votes i bueno igual et surt bé la jugada o igual no”

(A26, home, 26 anys, abstenció activa)

Aquests discursos ens permeten veure que entre la ciutadania hi ha un sentiment de preocupació pel que fa a la democràcia i el sistema actual, i demostren ser conscients que calen noves vies de participació per tal de canalitzar les seves necessitats i els seus interessos. Això podria presentar-se com una possible solució per potenciar la participació electoral i per tant minvar l'elevat percentatge d'abstenció. En definitiva, podem dir que a banda del comportament individual dels electors, també cal fer èmfasi en els esforços i les estratègies que desenvolupen els polítics per fomentar altres vies de participació per conscienciar la ciutadania de la seva importància, però sobretot, per poder brindar l'oportunitat que els ciutadans trobin més formes d'implicació en els diferents aspectes polítics.

Les dades quantitatives de l'enquesta reforcen aquest fenomen. Quan es demanava als enquestats quin era el seu grau de satisfacció amb el funcionament de la democràcia a Andorra es destacava que entre aquells que mai havien votat, un 39% n'estava poc o gens satisfet, mentre que els que s'havien abstingut una o més vegades ho manifestaven en un 42%.

4.3.3. Sistema polític i electoral

Diversos entrevistats fan referència al sistema electoral i al sistema polític andorrà en general i apunten algunes crítiques. Una d'aquestes crítiques és que dins del sistema de partits no hi ha cabuda per a les persones nouvingudes o no nascudes al Principat. Alguns parlen d'una elit política que es caracteritza per provenir de famílies andorranes que sempre han tingut poder econòmic i polític. Es diu, doncs, que falta introduir en la classe política els nacionals d'origen immigrant, i que hi hagi representada tota la ciutadania. Alguns entrevistats manifesten la necessitat de donar dret de vot als immigrants que fa un temps que viuen i treballen al país.

"[...] aquí molta gent no està implicada directament perquè no és del país, no? I tu vius al voltant i la relació social amb aquesta gent i tota aquesta gent passa i tu tampoc veus lo que està passant realment. Si no veus les notícies, si no llegeixes la premsa, si no ets d'una família andorrana de tota la vida que té negocis i coses, tu no veus el que està passant a la política andorrana."

(A16, home, 28 anys, abstenció passiva)

"No ho he pensat mai això, lo que sí que no veig clar és que no puguin votar la gent de fora, perquè a més els hi porta contradiccions, si aquí no poden votar la gent de fora, la gent que... la joventut d'aquí que emigra no la deixaran votar allà, ni li deixaran tenir els drets que necessita Europa..."

(A9, home, 66 anys, abstenció passiva)

"Sobretot perquè crec que no és representatiu, les eleccions ara mateix perquè, perquè estem parlant d'un percentatge molt baix de gent que pot votar en referència a tota la

població andorrana. Jo no tinc els percentatges, però recordo que era una cosa així, i a més a més estem parlant que aquest percentatge és molt petit ja, a més hi ha un percentatge molt alt d'abstenció. Per tant, al final els polítics que acaben sortint escollits no són representatius de la població que diuen ells. Jo crec que s'hauria d'obrir a gent que porta residint aquí a Andorra, no parlo de temporers i tal, perquè jo crec que has de tenir una consciència de quin lloc et mous i tal, però al final acaba sortint un resultat coherent [...] és gent que no té la residència andorrana, o sigui, no té la nacionalitat andorrana, que és gent que ha vingut a Andorra treballar i s'ha quedat i que per tant la seva realitat és molt diferent de la realitat que tenim la gent que ha nascut aquí a Andorra.”

(A8, home, 25 anys, abstenció activa)

“Absolutament, i ho argumentaré. Si el senyor Toni Martí va sortir elegit amb 5.000 vots a Andorra, només voten de les 75.000 persones només tenen dret a vot 25.000, que realment anessin a votar, van anar a votar 15.000, i d'aquests 15.000 només en la tercera part de vots obtingué la majoria, llavors estem fent alguna cosa malament, llavors puc dir lo que dic en aquesta reflexió, dic si tenim en compte que el nostre cap de govern, no, si, si tenim en compte que el nostre cap de Govern va ser elegit amb només 5.000 vots, penso que la nostra llei electoral no convida a la participació, i això ho confirmo amb una certa rotunditat perquè em sembla que és així.”

(A18, home, 72 anys, abstenció activa)

Un altre element criticat i directament vinculat al sistema electoral és la llei electoral. Alguns entrevistats esmenten que no és proporcional ni representativa, de tal manera que el resultat deixa de ser legítim perquè no representa adequadament ni la totalitat de la població ni els electors.

“Bueno, el sistema electoral jo crec que seria molt millorable, com els de l'entorn, però això no és un consol que els altres ho tinguin malament igual que nosaltres, jo crec que per exemple tindria que ser proporcional, ara és majoritari. En les eleccions comunals, per no anar més lluny, ens trobem que la candidatura guanyadora pot haver guanyat per un vot i emportar-se quasi bé tot els escons, i llavors l'oposició només té dos seients testimonials que són de convidats de pedra que van allà a dir si *bueno* i no *bueno*, i llavors això no em sembla democràtic [...]”

(A18, home, 72 anys, abstenció activa)

“Sí, aleshores clar lo que no trobo normal és que per exemple una parròquia petita tingui tants consellers generals per exemple una de més gran on hi ha molts més vots, això ho hauríem de canviar, Andorra ha de continuar evolucionant. Està molt bé que ja tinguem Constitució des de fa uns quants anys, però hem de continuar evolucionant. [...] Clar, clar, perquè és que Sant Julià no pot tenir el mateix pes que Andorra la Vella. Jo crec que no.”

(A22, dona, 46 anys, estudis primaris o secundaris bàsics)

“S'hauria també de reestructurar el mètode de votació [...] no és normal que un vot a Andorra valgui o 10 vots valguin igual que un vot de Canillo.”

(A17, home, 44 anys, abstenció activa)

4.3.4. La política andorrana i les seves particularitats

En aquest bloc sobre la política andorrana es pretén parlar d'aquells elements que donen una singularitat al país i que d'alguna manera ens poden apropar a la visió que se'n té en termes polítics. Així, partint de les dimensions que té Andorra, es demanava als entrevistats quines eren les característiques que la definien i, alhora, els seus avantatges i desavantatges.

Avantatges i desavantatges

Un element que es destaca en els discursos en relació amb la política del país és l'avantatge de sentir els polítics més propers, ja que ens els podem trobar o contactar amb ells directament, cosa més difícil als països veïns, de dimensions molt més grans, com Espanya o França.

“Por el sentimiento de decir de proximidad aquí es mucho mayor que en otros lugares donde no pueden acercarse a un jefe de estado o no conocen a la familia o es más difícil, aquí es todo más, más posible en este tipo de relaciones.”

(A10, home, 34 anys, abstenció activa)

“[...] te sientes, bueno, como que lo tienes más cerca, como que es más como tú, no lo ves tan ahí arriba tan haciendo la suya y que lo único que ves es por la tele y yo creo que realmente por lo que he visto, que es que lo que veo o lo que me cuentan aquí es muchísimo más cercano.”

(A15, dona, 27 anys, abstenció passiva)

“És fàcil, l'accés als polítics de primer ordre... o sigui pots acabar parlant perfectament amb el ministre de qualsevol àmbit... per solucionar alguna cosa... com a simple ciutadà, vull dir, això sí que és un dels avantatges.”

(A1, home, 20 anys, abstenció activa)

Tot i així, el que sembla un avantatge per a algunes persones, per a d'altres no ho és. En aquest sentit hi ha qui argumenta que una política propera, on tothom es coneix, és un desavantatge, ja que es té la percepció que pot afavorir els amiguismes i les influències. Es destaca sovint que aquest és un problema que ve d'anys enrere, perquè a Andorra sempre manen les mateixes persones i es fan favors a canvi de vots. Aquesta imatge de la política andorrana sorgeix perquè es considera que els electors no voten un partit o una ideologia concreta, sinó la persona en funció de si se la coneix personalment o si se n'espera algun intercanvi personal (favor). També en alguns discursos es destaca que és un sistema polític en què governen algunes famílies i que les relacions que es busquen són per afavorir algunes persones. Així, no es percep un sistema on prevalgui cobrir o atendre els interessos dels ciutadans, sinó una política que va adreçada a afavorir els interessos d'uns quants i a excloure'n d'altres, cosa que reforça el caràcter clientelista del sistema, basat abans en la defensa d'interessos particulars que no en la procura i defensa del bé comú.

“[...] hi ha molt *enxufe* en aquest poder, es podria dir que hi ha molta gent *enxufada* que no tenen gaires coneixements... coneixements adequats per fer les tasques... això és lo que sempre a Andorra s’ha *sapigut*...”

(A2, home, 22 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Hi ha favoritismes per tot arreu, hi ha situacions de... la gent que està al poder s’aprofita de les situacions i no hauria de ser així, penso que no hauria de ser així justament pensant que tenim un país petit i que hauríem de poder aprofitar d’aquesta escala de país per poder portar tot això a un nivell més... més organitzat [...] són famílies arraigades a Andorra, que tenen poders, que si aquesta família té poder pues ajuda altres famílies també de poders d’Andorra i és com un cercle viciós, és com una màfia, jo ho veig així, ho veig com una màfia.”

(A7, home, 35 anys, abstenció tècnica encoberta)

“No és real, és a dir, no votes un programa o una persona per la feina que ha fet ell, sinó per la relació que tens amb ell. Llavors no és... no sé com dir-ho... no és ètic, no, no és real [...] Andorra és una gran família, o tres grans famílies o quatre grans famílies.”

(A23, dona, 65 anys, abstenció activa)

“El desavantatge que veig és que és un país tan petit que afavoreix molt els amiguismes i les influències directes i coses d’aquestes, no? I que... és el costat negatiu, no?”

(A14, home, 50 anys, abstenció activa)

“Desconfio molt dels programes, desconfio molt dels programes perquè... és una mica «más de lo mismo», perquè no s’ha solucionat, no? Últimament estan: que si que el treball no se què, les pensions... vale, però... si continua estant igual! Llavors, potser sí que és difícil arribar a un acord [...] hi ha un interès econòmic molt gran, que ho prioritza tot, i llavors no em convencen per això, perquè veig un interès econòmic i d’estatus i llavors, em costa molt.”

(A28, dona, 31 anys, abstenció activa)

“[...] o sigui jo m’he trobat en dos situacions, una que m’afecta directament i una de manera indirecta però molt directa en què he vist com el Govern o les persones dirigents apostaven per la mediocritat pel fet dels tractes personals, que no pas per la qualitat del servei o bueno alguna característica que aspirés més al benefici personal.”

(A26, home, 26 anys, abstenció activa)

També destaquen discursos en què es considera que un dels desavantatges d’Andorra és que no hi hagi renovació política, que sempre la dirigeixin les mateixes persones. Precisament la renovació política s’ha esmentat com una de les motivacions, entre el perfil tècnic i passiu, per anar a votar en unes futures eleccions. Aquesta demanda es fa palesa al llarg dels discursos, indistintament del perfil; és, doncs, una preocupació latent entre la ciutadania andorrana. S’apunta com un desavantatge per a Andorra, ja que es percep que si la gent no canvia tampoc no ho fan les idees, i tot això porta a un estancament del país. Aquesta percepció també inclou els polítics que canvien d’un partit a un altre, fet que tampoc afavoreix que es puguin aportar solucions noves o canvis reals, ja que continuen sent els mateixos però dins d’un altre partit.

Això, diuen, és poc útil per a Andorra, que el que necessita és una renovació real perquè els canvis siguin efectius. També es percep que si no hi ha renovació és més probable que es produeixin «mals vicis», pel dilatat temps en què hom està ocupant càrrecs.

“[...] que al ser un país tan petit, la taxa de renovació és baixa, és a dir, i parlo entre cometes perquè no segueixo la política, però dóna la sensació que sempre són els mateixos noms; encara que puguin canviar de partit, encara que puguin canviar el nom del partit, sempre sembla que siguin les mateixes persones i d’alguna manera és com... si no m’agradaves a l’altre partit, no m’agrades en aquest, per tant... que si després si mires altres països la taxa de renovació tampoc és que sigui tan alta, però sí que de tant en tant va sortint algun nom nou i aquí sembla com que costa més.”

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

“El fet que hi hagi aquestes relacions i aquesta influència suposo que... que no fa potser que les coses avancin i no canviïn, trobo que clar, justament, fa que tot segueixi sempre de la mateixa línia o les mateixes persones i que llavors no hi ha canvis.”

(A3, dona, 28 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Molts dels polítics que tenim fa massa anys que hi són, hi ha d’haver un relleu, és com tot, per molt bé que estiguem fent la nostra feina, si portem vint anys fent la mateixa feina, tenim vicis.”

(A22, dona, 46 anys, abstenció activa)

Abundant en la idea de la nocivitat del transfuguisme de polítics d’un partit a un altre, aquesta situació genera en la ciutadania una confusió quant a les ideologies i als partits als quals representen.

“[...] bueno he vist molt molts moviments rars entre polítics entre partit i partit, “ara jo aquí... ara jo allà jo estic captat però ara hi ha gent de l’altre partit en el meu, vull dir, saps?, una barreja que al final [...] crec que és totalment poc productiu per qualsevol parròquia.”

(A8, home, 25 anys, abstenció activa)

“No, perquè molts dels polítics que tenim fa massa anys que hi són, hi ha d’haver un relleu és com tot, per molt bé que estiguem fent la nostra feina, si portem 20 anys fent la mateixa feina tenim vicis.”

(A22, dona, 46 anys, abstenció activa)

“Aquí la veritat és que és una opinió de tercers, és a dir, aquí... i això són coses que gent o familiars que sí que segueixen la política andorrana bastant al dia, sents que comenten que *fulanito i menganito* que abans estaven a on fos... i m’han traspasat aquesta sensació, aquesta... no és una sensació és... aquesta visió, que hi ha polítics que canvien, que canvien de partit o gent que ha canviat de partit o coses que ostres! però tu estaves a l’altre costat del... d’abans, o estaves en un altre partit i ara estàs aquí amb la competència

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

El porta a porta

Una altra particularitat que es destaca de la política a Andorra és el sistema del porta a porta, que pot ser un element per ajudar a la mobilització dels electors a l'hora d'exercir o no el vot. Alguns mecanismes duts a terme per la classe política per conscienciar els electors sobre la necessitat i la importància de votar poden arribar a animar més l'electorat i disminuir l'abstenció (Rosenstone i Hansen, 1993).

Pel que fa a un mecanisme mobilitzador com el porta a porta, alguns entrevistats diuen que mai han tingut l'ocasió de parlar amb els candidats a través d'aquest sistema, ja que mai no els han fet un porta a porta. Tot i així, si algun dia s'hi troben, no descarten escoltar les propostes dels candidats. També hi ha la idea que està més estès a les parròquies altes, on es concentra menys nombre d'electors i on la falta d'un vot pot marcar una diferència significativa.

“Nunca me ha venido nadie a mí a picar por ejemplo [...] Han venido aquí y no se... y yo, pues mira, yo bien que no estaba, pues ¿qué haría? Lo qué haría es una buena pregunta. Los acogería y los escucharía y ya está. Que opino del puerta a puerta, bueno, no está mal, tengo que decir que no está mal, tampoco lo veo mal, tampoco lo veo algo... llegan y si quieres escuchar, escuchas como cualquiera que te pueda picar a una casa.”

(A10, home, 34 anys, abstenció activa)

“Sí, el porta a porta suposo que ho fan a les parròquies altes, que allà els hi va d'un vot; a Andorra no, no va de tant.”

(A17, home, 44 anys, abstenció activa)

El porta a porta es veu sovint com una ocasió en què la política (i els polítics) poden apropar-se a la ciutadania. Fa una funció informativa sobre els programes electorals que es presenten, tot i que en alguns casos també apareix alguna reticència ja que, a banda de la informació, es té la percepció que els candidats poden venir amb altres intencions com ara la «compra» dels vots o a persuadir la persona perquè els voti, i això genera certa desconfiança en la finalitat d'aquest sistema.

“No és dolenta, no trobo pas dolent que els partits vagin a presentar els seus programes perquè, a més, així el ciutadà en podrà tenir una idea més detallada, no? [...] si hagués vingut un partit amb unes propostes que m'haguessin interessat pues sí; ara, si vénen un munt de partits a casa i no hi ha ningú que em proposi res que jo digui que valgui la pena, doncs *ahí* no, però potser m'hagués motivat anar a votar encara que havers sigut un vot nul, per exemple.”

(A11, home, 30 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Trobo que és una iniciativa genial [...] penso que és *algo* que hauríem de continuar mantenint, al igual que penso que votar hauria de ser obligatori, penso que el partits polítics hauria de ser obligatori també aquest contacte.”

(A7, home, 35 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Això està molt bé [...] Sí jo entenc que sí, no? Perquè tens informació directa, pots demanar, no sol llegir-te un programa, sinó fer preguntes, això està molt bé [...] Però clar com que no me’n fio tampoc sé si el dia que em vinguin en porta a porta, m’estan venent la moto o... o ho fan perquè jo tingui més ganes de votar, saps lo que et vull dir? [...] jo crec que quan fan el porta a porta ho estan fent per guanyar vots, no per canviar les coses.”

(A16, home, 28 anys, abstenció passiva)

Contràriament als entrevistats que consideren que el porta a porta té un funció positiva, ja que informa la ciutadania d’una forma més propera, hi ha discursos que manifesten obertament un rebuig a aquesta tradició. D’una banda trobem aquells que consideren que el porta a porta ja està obsolet i que s’hauria de buscar altres mecanismes per apropar-se a la gent a través d’altres canals menys agressius. A més, es posa de manifest que el sistema del porta a porta no té influència en la decisió del vot, per tant el veuen poc útil, ja que poden informar-se o aclarir dubtes per altres canals.

“El porta a porta en aquest moment jo considero que ja està desfasat, que ja és una cosa del passat que la tindriem que deixar enrere [...] no, a mi jo ara parlo estrictament, personalment a mi que hagin vingut allà no m’afecta canviar el meu sentit de vot.”

(A18, home, 72 anys, abstenció activa)

“Jo crec que cada cop es va dissipant més [...] les generacions posteriors pugen més lliures, a mi de fet no m’agrada. Ni que em vinguin a veure a casa, ni que em truquin. Jo sóc prou gran si tinc un dubte del programa electoral pues a la reunió vaig i puc demanar.”

(A22, dona, 46 anys, abstenció activa)

“Em sembla una mica abusiu, el tema de que vinguin moltes vegades a fer el porta a porta i tot això... em sembla una mica abusiu a vegades... vénen molts, i de cada partit es com si vinguessin a contar la seva historieta... i ve un altre... hi hagut dies que vindrien... que van vendre bastants... *Hòstia*, dóna una mica de... cansa això, tampoc crec que el fet de... vendre a fer el porta a porta i intentar *convenç*’t «vota’m a mi» canvi molta idea a la gent... la majoria de la gent ja sap, crec, lo que votar i no crec que aquest fet canvi el vot de cada un, crec jo.”

(A2, home, 22 anys, abstenció tècnica encoberta)

Altres discursos prenen un to més crític en argumentar que el porta a porta és una forma de coacció i pressió a les persones que no hauria d’estar permesa. En aquest sentit destaquen que no només els polítics tenen una intenció al darrere, sinó que la gent també pot esperar quelcom a canvi si els vota. Es té alhora la percepció que el porta a porta busca només poder influenciar aquells electors que potser no tenen clar què votaran, i que acaba esdevenint una coacció per a la persona que els escolta. Alguns entrevistats exposen també la idea que, depèn del discurs que vingui a fer un candidat o un altre, pot influir en la decisió, ja que sovint es

relaciona el vot amb la persona (amb el seu caràcter o en la forma com parla) i no realment amb les propostes del programa electoral d'un partit.

"El porta a porta no deixar de ser una pressió pel polític a la persona i la persona moltes vegades ho fa servir per... per a demanar favors personals no per... no. No ho fa servir per demanar interessos també perquè som tots iguals les persones, no? Ho fan servir per demanar favors personals."

(A14, home, 50 anys, abstenció activa)

"Em sembla aberrant perquè influeixes en les persones [...] El porta a porta em sembla la teatralització absoluta de la política, això lo primer i lo segon és la cosa de que clar influeixes en el vot."

(A12, home, 23 anys, abstenció tècnica encoberta)

"Pues no, no m'agrada gens [...] Perquè és anar a obligar-te a demanar, bueno a obligar-te casi bé a que els votis, perquè clar quan t'he marxen penses, ai mira és bon noi, pobre noi, sí, sí, s'ha esforçat en explicar, després quan ja s'ha... dius: és que, és que, és que mira tu, fora."

(A23, dona, 65 anys, abstenció activa)

Aquest intent de coacció i pressió que es plantejava en els discursos anteriors pot fer que el rebuig al sistema del porta a porta arribi fins al punt que la persona decideixi no votar aquells partits que hagin anat a casa seva. Es torna a posar de manifest entre alguns entrevistats que hi ha altres vies per informar la ciutadania preferibles a un sistema que es considera invasiu i fins i tot «intrusiu» de l'esfera personal. A més d'un mecanisme de compra del vot, es percep com un sistema que denota una inseguretat del partit polític, ja que sembla una mesura «desesperada» per tal d'obtenir vots.

"Això ho trobo... ho trobo molt malament, a mi no m'agrada gens [...] que vinguin a casa meva a mi em molesta, a mi personalment em molesta per què ho trobo pràcticament un intrusió [...] el partit, els partits que vinguessin amb el porta a porta a casa meva, perdrien punts perquè els votés."

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

"[...] han vingut cada any. Els he rebut i els hi he obert i els hi he dit «no necessito que m'expliqueu res perquè ja tinc el programa i ja he decidit a qui vull votar» [...] considero que si es fa lo de la bústia no cal fer lo *del porta a porta* i el fet lo *del porta a porta* em sembla que es una cosa que abans vale, però ara amb tota la informació que tenim, potser abans podria entendre perquè era com més, era més difícil informar-te, però ara tens mitjans de comunicació convencional, mitjans de comunicació *on line*, tens xarxes socials, tens un munt de maneres de comunicar-te [...] no necessito que em vinguin a molestar a casa, perquè de fet per a mi, el partit que ho fa, ho veig com un acte molt desesperat i no m'agrada. O sigui per a mi perd punts aquell partit que em ve a veure a casa."

(A8, home, 25 anys, abstenció activa)

Vot a la Batllia

Encara una altra particularitat del sistema polític andorrà és el vot per dipòsit judicial a la Batllia. Una part dels nostres entrevistats han declarat que alguna de les vegades que havien votat, ho havien fet a la Batllia per evitar creuar-se amb els candidats polítics presents als col·legis electorals el dia dels comicis. Si mirem les dades estadístiques veiem que el percentatge dels vots judicials era d'un 35,6% del total de vots emesos en les eleccions generals i un 35,5% en les comunals del 2015.

Alguns entrevistats declaren que el fet que els polítics estiguin al col·legi saludant és una forma de coacció als electors. No obstant això, una part de les persones que acudeixen a la Batllia per votar ho fan per qüestions logístiques, ja que el dia de la celebració dels comicis estan fora del país.

"Això no sé fins a quin punt això és constitucional perquè és una espècie de coacció que et fan allà en el col·legi electoral amb un somriure amb una aprestada de mans o lo que sigui, o amb el llenguatge no verbal però, ho estan fent i la majoria de gent que van a votar a la Batllia no fan perquè marxin no, d'Andorra, la majoria ho fan per no veure els polítics i veure's més lliures i gens coaccionats a l'hora d'anar a votar."

(A18. home, 72 anys, abstenció activa)

"Tot bé. Les vegades que he anat a votar a dos comunals, les dos a la batllia per cert, clar no sé si és lo mateix. Jo les dos vaig anar a la batllia perquè... per evitar-me aquesta versió de trobar-me els candidats per *allí pul-lulant*... quan vaig anar a la batllia, no sé si és el mateix, però la gent de la Batllia, almenys, tots molt amables. La primera vegada que vaig anar estava super nerviós i em vaig equivocar tranquil no hi ha problemes, molt amables i cap queixa. [...] Sí. Si sabés del cert que no hi ha ningú de cap dels partits que es presentin, ja no cal que siguin els candidats, però que jo puc anar a votar sense que m'hagin de demanar el vot a última hora o que em demanin o que vinguin a fer-me la pilota just abans o just després... jo no tinc cap problema a anar a votar al col·legi, de fet, m'és més fàcil perquè no he d'anar allà, no he de fer cues a la batllia. Si estic a Andorra en aquell moment, no tinc cap problema en anar al col·legi."

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

Opinió sobre els polítics d'Andorra

Prenent com a referència els resultats de l'enquesta política, la puntuació mitjana pel que fa a la confiança que mereixen els polítics d'Andorra es queda a la frontera de l'aprovat pelat (5,02). Si observem els resultats de l'estudi qualitatiu, en què es va demanar l'opinió general sobre els polítics andorrans, trobem diferents discursos segons el perfil d'abstencionista.

Els entrevistats inclosos en el perfil abstencionista passiu, com que d'entrada la política no els desperta gaire interès, no tenen una opinió clara sobre què estan fent els polítics o com ho estan fent. Aquest desconeixement es vincula sobretot al perfil d'abstencionista desinteressat.

“Tampoc sé què opinar perquè no sé realment lo que estan fent, no puc dir una cosa si realment no sé... no ho sé, no puc parlar d'això.”

(A13, dona, 41 anys, abstenció passiva)

“Com que no sé qui són, per començar, no tinc una opinió gaire ferma de res i suposo que faran coses bones i coses dolentes.”

(A16, home, 28 anys, abstenció passiva)

“Uhm... bueno no sé què dir-te perquè... no sé per exemple... hi ha d'alguns que es parla bé, d'altres que no i és que no, no estic molt informada per poder opinar, eh també. Per poder dir bé o malament, no? Perquè no m'informo lo suficient.”

(A19, dona, 34 anys, abstenció passiva)

Tot i així, dins d'aquest perfil també hi ha qui percep els polítics com a persones poc transparents o que no donen tota la informació que creuen que mereix la ciutadania, però sense diferenciar cap polític, sinó englobant-los tots en un mateix sac amb la idea que tots actuen sota un mateix patró. Per tant, la valoració atorgada als polítics és en aquest cas negativa.

“Yo creo que son corruptos [...] es que al fin y al cabo son todos, realmente al fin y al cabo son todos aquí puedes decir de esto, es que lo yo a veces bueno a ver a veces es que no te digo que no pero es un poco de esconden las cosas y luego no pasa nada y no...”

(A21, dona, 21 anys, abstenció passiva)

“[...] No me fio para nada de ellos, por supuesto que no [...] porque roban, mienten, no se preocupan, se preocupan por ellos, no se preocupan realmente por el ciudadano, te intentan camelar con palabras, pero luego los hechos...”

(A15, dona, 27 anys, abstenció passiva)

“Són polítics, ho sento però aquí o allà em semblen polítics, sempre em semblaran persones que no acaben de ser transparents... persones que no compliran ni un 30% del seu programa polític.”

(A5, dona, 31 anys, abstenció passiva)

Pel que fa a la resta de perfils (actius i tècnics), podem agrupar els diferents discursos en tres categories diferents. Hi ha els que pensen que els polítics només miren pels seus propis interessos i que no actuen realment pel que necessita la ciutadania. A més, també es té la idea que són molt poc transparents a l'hora d'informar la ciutadania i això crea força reticència respecte a les seves funcions.

“Sempre... primaran els seus propis interessos... després si de cas en els dels ciutadans, però primer els seus propis.... més o menys lògics... més o menys... perquè en el punt de

vista del polític pensa primer amb ell mateix... en el seus propis beneficis... i després ja pensarà amb els ciutadans...”

(A2, home, 22 anys, abstenció tècnica encoberta)

“No, transparència com t’he dit abans de lo que hi ha darrere de lo que la gent no coneix, és a dir, de totes aquestes coses, per això és complicat... aquestes coses que tindriem que saber, però no podem saber per alguna raó o una altra, d’aquesta transparència parlo.”

(A12, home, 23 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Bah, jo crec que tots són iguals ja. Amb petits matisos però al final tots estan representant un sistema que... que està monopolitzat pels interessos. I que a més és molt complicat que siguin diferents perquè els interessos aquests tenen molta força, no?”

(A14, home, 50 anys, abstenció activa)

“Poden [...] tots no, però *bueno* hi ha una part que sí que al final i es fica per interessos personals, que no pensen tant en la població [...]”

(A17, home, 44 anys, abstenció activa)

Tot i que es parla de la poca transparència en general dels polítics, en alguns casos s’esmenten fets concrets i molt específics que han tingut lloc els darrers anys i que han tingut una repercussió molt gran dins d’Andorra i a l’exterior, dels quals es considera que s’ha intentat ocultar informació als ciutadans, com ara el cas BPA, els papers de Panamà o el cas Pujol. Tot i que no podem afirmar que aquests esdeveniments tinguin una relació directa amb l’augment de l’abstenció, sí que es pot plantejar la hipòtesi que poden generar un sentiment més gran de desconfiança, ni que sigui per un possible efecte contagi. Tanmateix caldria analitzar més profundament quina influència tenen aquests tipus de fets en la participació electoral, ja que d’alguns discursos se’n pot deduir que han pogut malmetre la imatge d’Andorra.

“Han mantingut a la població completament ignorant a lo que estava passant perquè no han *sapigut* mai la realitat de BPA ni de, el ministre actual en totes aquestes històries que estan passant, tampoc nosaltres com a ciutadans no poden dir: és veritat que no tenim tampoc les proves, però penso que a nivell informatiu el govern ho ha esta fent de la pitjor manera que hi ha, és el meu pensament és la meua opinió eh? Però trobo que es vergonyós lo que esta passant ara mateix al país. Que hi hauria de haver una informació molt més detallada, no se, semblen que hi ha coses.”

(A7, home, 35 anys, abstenció tècnica encoberta)

“[...] sortir de la llista i treure’ns la fama de paradís fiscal, encara hi ha molta feina per fer [...]el fet de que estigui part del Govern esquitxat amb temes de papers de Panamà, diamants de sang i coses així un mica tèrboles són coses que trobo bastant millorables i això potser tot lo que puc dir al respecte.”

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Això és un punt negatiu després el *bueno* a fet molt de mal molt els polítics a andorrans han fet molt, molt de mal i mes a l’última legislatura [...] amb el sentit de BPA, Pujol i tot això es han fet molt, molt de mal.”

(A11, home, 30 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Corruptes no sé, i transparents... no del tot, al final quan hi ha alguna sortida fora de to, doncs ho volen tapar també, el tema dels comptes de Panamà i tot això i gent que està col·locada aquí a Andorra també.”

(A17, home, 44 anys, abstenció activa)

També hi ha discursos en què s’exposa la idea que no es poden englobar tots els polítics en un mateix patró, sinó que es considera que n’hi ha molts que s’esforcen per defensar els drets i interessos de la ciutadania per sobre dels interessos propis. Però també es considera que aquests es veuen eclipsats per tots els altres que estan presumptament implicats en casos tèrbols. És per aquesta raó que es proposen altres vies a l’hora de triar els candidats, com ara les llistes obertes.

“Hi han polítics que treballen de forma altruista i dedicant un temps molt important de la seva vida i molts esforços i sí, i lluiten, i lluiten molt però els, els que ho fan malament i els corruptes són els que ho empastifen tot i llavors pagant aquí justos per pecadors i llavors la política ens dóna la impressió de que es tot és un terreny continuu però això tindria una solució no màgica però que en lloc de llistes tancades fossin llistes obertes, a l’hora d’elegir.

(A18, home, 72 anys, abstenció activa)

També es considera que els representats dels partits polítics a Andorra no estan prou preparats per governar el país. És a dir, es té la percepció que molts polítics prenen mesures sense tenir criteris nítids ni una idea clara del que vol la ciutadania o del que seria més favorable per a Andorra. Alguns entrevistats creuen no n’hi ha prou de ser propers, que els polítics haurien d’estar més preparats i capacitats per afrontar els problemes i dur a terme la seva feina.

“Jo crec que no tenen... no tenen clara la direcció, val? [...] el turisme no l’hem cultivat perquè atenció al turisme no en sabem donar. No hem, no hem educat aquest sector tampoc, perquè tu si vas a comprar algo vas a comprar-lo perquè et fa falta no perquè t’atenguin bé, aleshores què farem? Què farem d’aquí a cinc anys? La neu? La neu cada cop neva menys, canvi climàtic. Cap a on anirem?”

(A22, dona, 46 anys, abstenció activa)

“[...] els hi falta, bueno pues sabiduria, experiència, camí, és tot molt nou.”

(A23, dona, 65 anys, abstenció activa)

“Jo crec que molt d’anar per casa, o sigui que això pot ser positiu perquè són molt més propers però al final si tu estàs defensant un programa has de ser creïble i jo crec que un percentatge força alt no és creïble.”

(A8, home, 25 anys, abstenció activa)

Opinió i interpretació de l’abstenció

L’abstenció és un bon indicador per mesurar l’opinió pública respecte al vincle entre ciutadans i classe política, i per copsar l’estat de salut del sistema democràtic. El nivell d’abstenció ens pot explicar, doncs, la possible desafecció política en un país determinat.

Dels discursos dels nostres entrevistats sobre la interpretació de l’abstenció en surten diferents opinions. Una primera raó, segons ells, és el desinterès per la política entre el col·lectiu de joves. Argumenten que el percentatge d’abstenció assoleix aquestes xifres perquè a la majoria dels joves no els interessa la política i per tant no acudeixen a les urnes.

“Sempre... crec que sempre, *tatxen* als altres de vagància. En comptes de veure que no hi ha... que no es genera interès per algun motiu. Perquè podien pensar, en tot cas una mica més amb la gent, de que la gent jove perdo, de que... tots aquests motius, d’impostos i tot això com que no tenim la nostra casa i tot això, pues... no interessa i per això és el motiu de que no votem, si no... tenen que pensar, ja votaran més endavant, però de moment normal que no votin, sempre hi haurà aquest 40%, no m’equivocaria si digues que en aquest 40% el percentatge de gent que no ha votat són gent jove sobretot. I la gent que ha votat seria entre 40 i fins a 80 anys i de 20 a... o sigui de 18 fins a 25 crec que és el que menys han votat segurament.”

(A2, home, 22 anys, abstenció tècnica encoberta)

“També hi ha aquesta nova cultura de que la gent jove no s’interessa i això està clar que... [...] ho he vist perquè ho he comentat i sé de molta gent que són andorrans de no famílies andorranes i no van a votar, no els hi interessa [...] perquè no tenen interès en la política però estem parlant de joves d’una classe, d’una edat bastant jove. Suposo que a partir d’punt i que ja comences a ser més responsable amb la teva implicació a nivell polític i ja votes.”

(A7, home, 35 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Suposo que hi han... la majoria són joves m’imagino, que encara no han trobat o... o... que se senten totalment o que no tenen cap mena d’interès o que no l’han trobat encara o que no creuen directament en els polítics.”

(A24, dona, 28 anys, abstenció tècnica encoberta)

“No sé m’imagino que els que acaben de complir 18 anys no sé, potser no els veig votant. Després hi ha molts joves que estan estudiant fora, vull dir que tampoc estan aquí a l’actualitat del dia a dia o quan estan votant ni tants sols estan aquí jo diria que tira més cap la secció jovent... jovent sí.”

(A5, dona, 31 anys, abstenció passiva)

Aquest desinterès també sorgeix entre els altres col·lectius de la societat, al marge de l'edat. Es considera que a Andorra hi ha una manca d'educació i cultura política i això genera un distanciament fins al punt que la política és inaccessible a segons quins col·lectius.

“Una elevada abstenció és fruit d'un desinterès nacional per a la política, és a dir, si la gent no s'interessa per la política, pues és... segurament és perquè és avorrida i si és avorrida la política o... si és avorrida... una cosa pot ser avorrida perquè és complicada d'entendre o perquè es veu com a innecessària. Si la política és complicada d'entendre això és que algo falla i si la gent pensa que la política no és necessària, és que algo també falla. Llavors algo falla [...] Primer cal una educació política des de petits, explicar bé, lo que és la política, per a què serveix, per què es fa una vegada fet el daixonses, que hi hagués més transparència política, que la gent no... pugues-hi entendre el com funcionen les coses i després lo que ja he comentat abans, que hi hagués llocs de reunió política, saps? On la gent pugues-hi tractar aquestes qüestions.”

(A12, home, 23 anys, abstenció tècnica encoberta)

Altrament es diu que una part de la població no acudeix a votar perquè ja s'anticipen els resultats abans que es notifiqui qui seran els governants. Deixen entreveure que els candidats guanyadors són sempre els mateixos, i això fa que les dinàmiques polítiques siguin idèntiques i que, finalment, exercir el dret a vot no serveixi per canviar la situació. Aquesta interpretació de l'abstenció va molt lligada a la funció que té el vot, i és que, com s'ha esmentat, hi ha una part dels entrevistats que consideren que el vot no és eficient.

“Yo creo que es negativo, es negativo que haya poca gente, pero si es lo que buscan, es lo que van... cada uno piensa a su manera, cada uno tiene su opinión, pero es lo que están buscando. En el día de mañana no va a votar nadie, es porque hay gente que ya se cansa de siempre ir a buscar la misma persona ¿para qué? Al fin y al cabo no haga nada, es que te he dicho que son unos ladrones y no me interesa.”

(A21, dona, 21 anys, abstenció passiva)

A més, un dels problemes que s'identifiquen en altres discursos és l'equiparació de la situació política espanyola a l'andorrana. Obtenir informació i notícies vinculades al país veí és fàcil, atès que molts dels mitjans de comunicació presents a Andorra són espanyols. La imatge negativa del context espanyol es reproduïx en l'imaginari de la ciutadania andorrana. Aquesta situació crea reticència a l'hora de seguir la política andorrana, i això explicaria part del fenomen de l'abstenció a Andorra.

“Amb un país com Andorra jo crec que... jo crec que per l'entorn que he vist jo, hi ha molta gent que li passa una cosa similar a mi, amb el sentit de què som més properes a seguir les... la política d'altres països d'Espanya o França que l'andorrana, i jo crec que això ve molt pels medis, no? perquè si que *bueno* si, si... a la premsa escrita potser no tant però si obres la televisió la majoria de cadenes són estrangeres per tant és lògic que

representi la seva política i si cada dia que obres la televisió, o inclòs internet, et parlen d'uns polítics que encara que no siguin els teu, al final com que te'ls fas teus, i doncs acabes... és com quasi com una sèrie acabes seguin aquella sèrie enlloc de lo que t'ha d'agradar, encara que no tingui sentit, no? perquè lo seu seria seguir els d'aquí al *menos* per saber què estan fent o què es planeja fer, ja que t'afecta directament. Jo ho interpreto així. i que no es voti...*puf!* Jo crec que també hi ha un sensació general de desil·lusió amb la política, no? potser jo això ho he notat mes a baix que aquí, però aquí també una miqueta de votar *pa qué?* si després acaben sent els mateixos, acaben fent una miqueta el que volen..."

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

Una altra interpretació de l'abstenció és la del desencant i la desil·lusió que suscita el sistema i el model polític, tant andorrà com en general. Alguns pensen que aquest desencant ve dibuixat per la creixent desconfiança que tenen els pobles d'arreu de les societats occidentals en la classe política. També es manifesta l'absència de canvi en les maneres de governar i en el resultat obtingut. Una altra qüestió recurrent entre els entrevistats és el desinterès i com aquest genera l'actitud de no acudir a les urnes.

"Perquè la gent no confia amb els polítics en general no confia en lo que estan fent i això del IRPF ha fet molt de mal o sigui tu has d'anar de cara sempre no pots anar dient una cosa i després fent un altre això es lo que dic que no s'han fet bé les coses, en temps de bonança no passa res però saps que hi ha hagut una mica de crisi o deixen de recaptar diners doncs han de recaptar de qualsevol manera i això lo que no potser és que es ficar el IRPF i a més sense res a canvi."

(A17, home, 44 anys, abstenció activa)

"Pues justament de lo que estem parlant, quan hi ha una elevada abstenció és que la gent... dos opcions, o viuen molt bé, molt bé, molt bé i ja els hi està bé tot com està, que suposo que no és el cas de la gent d'Andorra o la gent d'Espanya ara mateix, o és que no es fien... no, es que no es fien sinó que saben que no hi ha res a fer perquè saben que les coses ja no funcionen..."

(A16, home, 28 anys, abstenció passiva)

"Jo crec que és com que com jo pensaran moltes veus així, que la democràcia eh... i... aquí a Andorra no... no hi ha hagut grans casos públicament de corrupció, però, però d'alguna manera fent una regla de 3 si pensem molt en la política espanyola amb la democràcia espanyola jo crec que hi ha un acumulament de decepció amb la democràcia. O la canvien o això anirà a més, l'abstenció anirà a més. I... i els polítics han, han d'avançar-se, han de ser proactius i avançar-se a aquest problema perquè crec que això anirà a més i si no es fa la democràcia molt més participativa on realment es diferencien molt els... els lobbys dels polítics... on tot això, la gent al final deixarà de votar, perquè ja... no sé..."

(A14, home, 50 anys, abstenció activa)

És que hi ha un problema hi ha un problema que s'ha d'analitzar a veure què passa [...] pues que la gent no esta motivada per la política i a part d'això esperat a les properes eleccions a veure que passa, perquè amb lo que ha passat amb aquesta legislatura, cas

Pujol, BPA, i lo de la policia, i lo de, de la policia el [...] és que la gent encara esta més cremada.”

(A11, home, 30 anys, abstenció tècnica encoberta)

“Penso que és una tendència molt europea, no passa solament a Andorra. Per a que els electors es moguin, cal proposar polítiques més innovadores, més modernes que donin ganes de desplaçar-se i mobilitzar-se.”

(A25, dona, 34 anys, abstenció tècnica)

Una altra hipòtesi formulada pels mateixos entrevistats és que l’abstenció s’explicaria perquè una part de l’electorat que ha adquirit la nacionalitat andorrana no se sent identificat o integrat al país, i és per aquest motiu que no voten. No obstant això, cal puntualitzar que a través de l’enquesta quantitativa s’ha mostrat justament el contrari, i és que aquells votants no nascuts a Andorra manifesten que han votat sempre en una proporció superior que els que van néixer al país, mentre que la prevalença d’abstencionistes que diuen que no han votat mai entre aquests darrers és superior (8,5% davant un 7%).

“Claro y luego también hay muchísima, seguro que habrá muchísima gente tendrá el pasaporte andorrano pero que no tengan sus raíces aquí o lo que sea y que... a lo mejor no les interese ¿no?”

(A15, dona, 27 anys, abstenció passiva)

“Home, segurament que els que s’han abtingut, s’han abtingut, seran tot gent andorrana dic jo, eh, penso jo, eh, gent andorrana no de primera generació. Els nou vinguts, que no s’acaben d’identificar prou amb la problemàtica del país, llavors pues...”

(A23, dona, 65 anys, abstenció activa)

A més d’això, com hem anat veient al llarg d’aquesta anàlisi, l’abstenció s’associa sovint a una forma de protesta.

“Bueno, jo m’imagino que és com a protesta no? De dir sempre està sortint lo mateix, sempre estem amb lo mateix i cada dia va més malament, perquè quan estàs amb una situació com aquesta com el meu marit que ha estat quatre mesos al servei d’ocupació, parles amb d’altres, tots estan igual, per l’edat que tinc és que ja ni em truquen, mira què és lo que fan? No estan fent res, perquè? Pues per això, jo algun que també és andorrà m’ha dit «es que jo ja no penso anar a votar mai més», i per què? Perquè sempre estan sortint els mateixos i cada vegada anem pitjor, pues no! Per això, no de dir-li no home no, que tenim que anar a votar, que volem un canvi o lo que sigui no? Que hem de fer-ho, no?, però per què? Si total sortiran els mateixos igual, claro.”

(A20, dona, 58 anys, abstenció tècnica pura)

“Que és molt significatiu que hauria d’haver donat molt de què pensar, perquè jo per exemple, molta gent deia «bua, jo per votar a qui hi ha, doncs no hi vaig», és lo que parlàvem abans, abstenció o el vot en blanc. Si total és lo mateix per què m’he de

desplaçar? Claro que podries deixar un missatge molt concís, no? Amb una butlleta, però.... Vaja no és bona l'abstenció, l'abstenció és que algo no va bé."

(A22, dona, 46 anys, abstenció activa)

"Doncs a veure per mi o sigui és una mica el ser irreverent una mica a lo CUP, saps? Del fet de desobediència, o sigui he d'anar a votar, no sé què no sé cuantos, si no vaig a votar estic donant aquesta visió de que no legitimo el govern que surti elegit."

(A26, home, 26 anys, abstenció activa)

El que sí que comparteixen la majoria dels entrevistats abstencionistes és la visió que l'abstenció és negativa per a la salut democràtica, que si la societat continua en aquesta via no s'assolirà cap benefici per a ningú. Es tracta d'un discurs que entra en contradicció amb el sentiment que es manifesta a l'hora de parlar de la importància d'exercir el vot i de la relativa obligatorietat que hauria de tenir, sobretot moral. Aquesta contradicció apareix inclús entre els abstencionistes que manifestaven que s'hauria de votar sempre, ja que és una forma d'exercir un dret i de summa importància, prenent com a referència que el vot és la via per elegir els futurs representats del país. Tot i així, cal tenir presents els diferents motius pels quals alguns electors han preferit l'abstenció a qualsevol altra via, i per tant, tot i que l'abstenció pugui veure's com quelcom negatiu per a un país, cal entendre que les seves motivacions i raons per no votar predominen per damunt d'aquesta visió.

"És que és negativa! Jo penso que si que s'hi ha de anar, es com li comentava en aquest, es que hi tenim que anar, jo mira jo no hi he pogut anar però, però es que tu no hi has anat perquè no has volgut, i això és fer el *tonto*, és donar raó a la resta que a lo millor votaran a la contra de lo que tu voldries que sortís, es donar la raó en aquets, si ha d'anar! Sí."

(A20, dona, 58 anys, abstenció tècnica pura)

"A veure trobo que és una mica greu encara que jo sigui participi d'aquest acte, trobo que no és gens normal no sé a quan estan els països veïns a nivell del percentatge, si hi ha molta diferència o no, però trobo que és un... [...] Trobo que és greu perquè fa que el resultat no sigui el que en teoria... el resultat no seria el que és."

(A3, dona, 28 anys, abstenció tècnica encoberta)

"Preocupant sí perquè decideixen molt pocs realment per tots."

(A24, dona, 28 anys, abstenció tècnica encoberta)

"Home, quan és tan important, és negatiu. Un 30 i pico...[...] És molt, eh? És molt. Al moment de decidir, qui té que portar el país, és molt. Vol dir que hi ha una part de la població, que no se sent prou integrada o ben definida amb els partits polítics. Per què serà? Bueno potser per això que no es senten prou integrats al país com per tindre un polític o una... o una idea política del país."

(A23, dona, 65 anys, abstenció activa)

“Molt negatiu pel país [...] en tot en el sentit de tot... de que continuarem sempre en el mateix arranca, arranca i arranca i no ... sempre estem igual sempre estem igual.”

(A6, dona 48 anys, abstenció passiva)

“Negativa, jo l’abstenció... la faig eh? Però és negativa, molt negativa. Per mi l’abstenció és una manera de plegar, de dir no m’importa gens, no crec en ningú, no em convenç cap polític ni crec en les vostres propostes... [...] per això ho faig, perquè és un missatge molt clar [...] és un avís.” *(A28, dona, 31 anys, abstenció activa)*

Cal dir, però, que en alguns casos també s’ha recollit la consideració que l’abstenció és una opció política legítima. És a dir, no s’associa l’abstenció a quelcom negatiu, sinó a una forma d’expressar malestar. En aquest cas, els entrevistats trien l’abstenció perquè qualsevol altra via (vot en blanc o nul) la perceben com a menys útil, en el sentit que consideren l’abstenció una forma de protesta, i fins i tot alguns tenen l’esperança que hi hagi una reacció per part dels polítics per revertir la situació.

“[...] els abstencionistes no som persones poc preparades, desinformatos o estúpids, com podrien pensar alguns, això sí, immunes a les campanyes per anar a votar, perquè és un es un carnaval, és un carnaval, i es parla de coses irrelevantes lo més important es deixa, es deixa sota.”

(A18, home, 72 anys, abstenció activa)

“Positiva pels meus interessos...i és perquè canviï alguna cosa. [...] o sigui jo crec que el fet que... que hagi abstenció al contrari del que digui la gent que normalment només la relacioni amb coses de desinterès general o a la política o això... jo crec que realment hi ha molta altre gent que pensa com jo [...] el meu descontent amb el sistema...”

(A1, home, 20 anys, abstenció activa)

“Ho veig positiu segons els meus interessos perquè realment mostra que el Govern està legitimat però per molt poc i és dolent fins a quin punt aquesta gent que no va a votar és perquè no s’informa o no està involucrada o realment no li surt dels ous anar a votar. Llavors per això et dic que és una àrea gris perquè a nivell personal està en la meua visió, però no sé si els interessos personals de les altres persones són compartits o si realment els i és igual.”

(A26, home, 26 anys, abstenció activa)

Percepcions sobre la lectura que fan els polítics de l’abstenció

Una vegada considerades les percepcions sobre per què part de l’electorat no vota, es va demanar als entrevistats com creuen que els polítics interpreten l’abstenció a Andorra. D’una banda es fa la lectura que els partits polítics se senten preocupats per l’elevada abstenció i que

probablement no sàpiguen com motivar la ciutadania a l'hora d'anar a votar. Aquesta situació genera, per tant, un menfotisme entre la població que no fa l'esforç d'anar a votar.

"Jo crec de derrota. Perquè no han sapigut motivar prou a la població. La seva, el seu programa o les seves conferències no han enganxat prou per motivar la gent a participar. Jo crec que sí, té que ser frustrant veure que el país passa olímpicament de qui és, de qui guanyarà. Clar, jo penso que és molt important. [...] Jo no estic gens dins de la política com per sapiguer, *bueno*, ells mateixos fan els seus recontres i els seus tants per cent i veuen quines possibilitats hi ha i quines no, *bueno* jo això no en tinc ni idea, però jo penso que un polític que hi ha tanta abstenció es té que sentir frustrat."

(A23, dona, 65 anys, abstenció activa)

"És que no sé si es paren un moment... òbviament són polítics i es paren a pensar l'abstenció és: més, menos important? Suposo que el que interpretaran és que la gent està desgana i que les coses no funcionen, és el que interpretaran. Ara, que li donin importància i ho intentin canviar o que ja els hi estigui bé perquè ells ja estan on estan és una altra història. Saps el que et vull dir?"

(A16, home, 28 anys, abstenció passiva)

"Home, jo no sé què pensen però espero que pensin que és greu i que tenen que esforçar-se a trobar la manera d'arribar amb aquest jovent, o amb aquest sector... que no els està escoltant o no els hi està fent cas, o lo que sigui. Jo em preocuparia com a polític, perquè vull dir, perquè si pots arribar a amb aquest joves... són molts vots que pots tenir. Igualment cal involucrar al jovent amb la actualitat política... el jovent és el futur, si és realment és la part que no està votant... És encara més greu perquè la actualitat quan el jovent participa en un sentit a la societat no? Perquè serà el futur si no comences a formar-los políticament... en la actualitat."

(A5, dona, 31 anys, abstenció passiva)

D'altra banda, la concepció que els polítics ometen el problema i es despreocupen de l'elevada abstenció és una de les opinions més repetides en els discursos. Aquesta actitud es justifica dient que els polítics estan tranquils veient que una part de l'electorat ja es mobilitza i que no els cal més per poder governar, i per tant no ho veuen com un obstacle a la seva activitat política. És per aquesta raó que alguns entrevistats fan èmfasi en el fet que l'abstenció els beneficia.

"Ni idea, és a dir, normalment penso que un polític tindria que... que dir-se que quan hi ha abstenció hi ha un problema, que una abstenció de quasi 40% hi ha un problema molt greu, això es com penso que tindria que ser les coses, però jo penso que si jo fossi polític i hi ha un 40% d'abstenció però jo igualment he guanyat les eleccions se'm bufaria. És a dir, em seria totalment irrellevant."

(A12, home, 23 anys, abstenció tècnica encoberta)

"Mira un polític li dona igual, un polític es preocupa pel poble quan hi ha les eleccions després ja se'n oblida. És que com quan un polític fa les promeses electorals no? Però

quan esta al poder se'n oblida m'entens, i jo crec que un polític mentre estigui al poder mentre estigui manant se'n oblida."

(A11, home, 30 anys, abstenció tècnica encoberta)

"Jo crec que no volen saber si, jo crec que volen fer la vista gorda saps? *Bueno* hi hauran partits que òbviament si no han sortit o se'n vist més afectats pues estaran allí parlant de coses com he parlat jo, no? De que s'obri la, el vot a altres nacionalitats i que els controlï per la residència *bueno* i diferents arguments, jo crec que al final el que ha sortit que es el que esta ara mateix li va be perquè ha sortit i amb part li és una mica igual, igual..."

(A8, home, 25 anys, abstenció activa)

Però també hi ha alguns posicionaments força més minoritaris sobre la lectura que fan els polítics de l'abstenció de la ciutadania. Són percepcions més ambivalents, que apunten a una major complexitat del fenomen i que no manifesten una tendència clara, ja que consideren que en un sentit l'abstenció els beneficia, però que en un altre sentit també pot ser que els preocupi.

"No sé, no t'ho sabria dir. Suposo que hi han polítics que els beneficia perquè suposo que passa com a baix, no? hi ha votants de certs partits que són bastant assidus i sempre o generalment voten al mateix partit i d'altres que suposo que als que li afecten perquè creuen que podrien guanyar votants és preocupen més i els altres suposo que es poden preocupar més de cara a la galeria de: «ah, d'acord, *ah Bueno* s'ha de fomentar el vot, que voti tothom» *bueno ja et dic*, depèn una miqueta com els hi afecti es preocuparen més o *menos*. Jo suposo això."

(A4, home, 24 anys, abstenció tècnica encoberta)

"En un principi es deuen preocupar però també després d'un temps ja no hi pensen ja estan allà al poder i ja fan de les seves (riuen). Si els interessés una mica pues igual farien algo però al final per tant per cent del vots que tiren tot endavant tot el sistema i que ells doncs el que surt tira endavant per governar pues no tampoc em sembla molt ètic."

(A17, home, 44 anys, abstenció activa)

5. CONCLUSIONS GENERALS

A l'hora d'analitzar la participació electoral dels darrers anys, primerament hem de centrar el nostre interès en quina relació ha pogut tenir amb una de les característiques més importants del sistema polític andorrà com ha estat l'increment del nombre d'electors: els últims 35 anys ha passat de ser de 3.648 persones amb dret a vot l'any 1981 a 24.512 el 2015. Les eleccions generals prèvies a la Constitució recollien uns nivells de participació superiors al 80%, que reflectien un interès de la ciutadania per la política força elevat. Les primeres eleccions, un cop aprovada la Constitució, també van registrar un percentatge elevat de participació, que va arribar al 81%, i el percentatge va ser similar en les del 1997. Els anys 2001 i 2005, el percentatge de participació encara arribava al 80%, però l'any 2009 es registren les primeres dades que anuncien la davallada de participació, que baixa a un 74% el 2011 i a un 66% en les generals del 2015. Pel que fa a les eleccions comunals, la primera davallada de participació es registra l'any 2007, torna a caure a les eleccions del 2011 (any en què coincideixen generals i comunals), i el 2015 se situa en un 61%. Podem dir, doncs, que l'augment de l'abstenció es registra els últims 10 anys.

Així, observant l'evolució de la participació electoral queda palès que l'augment del cens electoral va acompanyat de participacions electorals elevades fins a l'any 2005, quan es produeix un punt d'inflexió, ja que a partir d'aleshores el cens continua augmentant però la participació inicia una corba descendent fins a l'actualitat. El fet que aquest canvi no s'iniciï fins a partir de l'any 2007, després de créixer de manera considerable el cens electoral els anys anteriors, fa pensar **que no hi ha una relació directa entre l'augment del cens electoral i l'augment de l'abstenció.**

El context de l'abstenció

Cal dir, però, que **aquest augment de l'abstenció no és una particularitat d'Andorra**. A la resta de països europeus, difícilment es troben percentatges de participació superiors al 80%.¹⁶ Alguns autors han intentat trobar la relació entre la crisi econòmica i el descens de la participació electoral, però no en tots els casos es poden establir relacions directes. En altres països fins i tot es relaciona la davallada de la participació electoral amb l'augment d'altres

¹⁶ Vegeu les dades en relació amb el context europeu sobre l'abstenció.

formes de participació com ara protestes i manifestacions, fets que no s'han produït en el cas d'Andorra.

Establir si la situació econòmica determina l'exercici del vot és, doncs, complex. De les entrevistes fetes durant l'estudi s'extreu una possible participació en els comicis en el cas que les dificultats econòmiques generessin molta adversitat, però, en termes generals, no es justifica la no participació amb arguments que impliquin només problemes econòmics. Hi ha teòrics que afirmen que, en moments de precarietat econòmica, a vegades les persones no consideren la política una prioritat i tenen altres preocupacions més de caràcter econòmic i laboral (Inglehart, 2001). També s'ha de considerar que les crisis poden portar canvis estructurals, per exemple demogràfics, que poden condicionar l'evolució de la participació. En tot cas, és evident que **a Andorra augmenta el percentatge d'abstencionistes coincidint amb la crisi econòmica, i que d'alguna manera sembla probable que hagi condicionat aquesta evolució.**

Els problemes del cens

Quan parlem del fenomen de l'abstenció a Andorra cal tenir en compte, però, que ens trobem amb una limitació pel que fa al cens electoral, ja que **moltes persones que hi estan inscrites no viuen actualment al país o no s'han donat de baixa degudament** (és el cas de les defuncions), fet que pot modificar la proporció d'abstencionistes.

A més, amb les dades del cens electoral analitzades pel Departament d'Estadística, **s'observa que de les persones que estan registrades com que viu enfora del país, un 91% no van votar a les últimes eleccions comunals del 2015 (a les eleccions generals del 2009 va ser el 79% i a cada elecció següent, aquest percentatge ha disminuït)**. El que no està quantificat però, és el nombre total de votants que, de manera més o menys provisional, resideixen fora del país però al cens no consten com a tals i que raonablement tenen els mateixos condicionants que els que sí que estan declarats com a residents fora d'Andorra. És molt possible que en aquests anys el nombre d'aquestes persones hagi augmentat, com a conseqüència dels moviments migratoris a causa del context econòmic: andorrans que han anat a treballar fora del país, joves que han marxat fora amb els seus pares...

Semblaria que aquest factor podria explicar una part del col·lectiu abstencionista, en augmentar el perfil de les persones que no voten o no poden votar per dificultats o impediments objectius i que ha donat lloc al que hem anomenat al llarg de l'estudi «abstenció

tècnica», que al seu torn pot ser de caràcter estructural (si els impediments o les dificultats són permanents o almenys prou duradors en el temps) o circumstancial (si són sobrevinguts i puntuals per a una elecció o unes eleccions determinades).

En tot cas, i segons dades del cens electoral, **un 4,22%¹⁷ del total de l'abstenció a les últimes eleccions ha estat de persones que resideixen fora d'Andorra, i sembla clar que residir o no al país condiona la participació política**: a l'estudi qualitatiu s'ha pogut entrevistar un perfil d'abstencionista que es troba a l'estranger i en països relativament llunyans (EUA, Alemanya...), cas en què la distància geogràfica esdevé un handicap per poder votar i en què el vot per correu és un tràmit que encara no es coneix prou bé i que es percep que representa una inversió de temps i esforços massa elevada.

Tipologia de perfils abstencionistes

En l'apartat quantitatiu d'aquesta recerca s'han elaborat les tipologies de votants tenint en compte la freqüència de vot en els comicis electorals. S'hi obté que un 73% de la mostra d'andorrans sempre ha votat, mentre que un 13% no ha votat un cop o més, i un 7% no ha votat mai. Cal tenir en compte, a més, que un altre 7% de la mostra encara no havia pogut votar en el moment dels comicis per no tenir el passaport andorrà definitiu. Una vegada descrites les raons per les quals no havien anat a votar, es va elaborar la tipologia de participació i abstenció a partir de la de les opcions clàssiques de votant (Dominique Memmi, 1985) i dels motius esmentats a l'enquesta. Les preguntes de l'enquesta sobre perquè no havien participat eren totalment obertes i les respostes es van reagrupar en tres grups de la manera següent: **abstencionista tècnic (un 44% dels abstencionistes), actiu (28%) i passiu (27%). Aquest últim grup és el que s'ha utilitzat per a la recerca qualitativa.**

El **perfil d'abstencionista tècnic és el d'aquella persona que no ha acudit a les urnes per raons circumstancials com ara malaltia, aïllament geogràfic, errors derivats del cens electoral, o per raons estructurals com la distància geogràfica pel fet de residir a l'estranger** (per estudis o per feina). Cal remarcar, un altre cop, que dins aquest perfil s'hi ha d'incloure tot aquell volum de gent, que representa gairebé un 5% de votants, que al cens estan inscrits com que resideixen a l'estranger, i s'hi hauria d'afegir també els que viuen a l'estranger però que estan censats a Andorra. S'ha de tenir en compte que l'opinió d'aquestes persones no es reflecteixen

17 Aquest percentatge arriba al 4,5% si tenim en compte les persones que al cens electoral els consta l'adreça com a «desconeguda».

l'enquesta quantitativa, ja que només s'han enquestat persones que actualment resideixen al país o que, si més no, tenen un número de telèfon fix o un mòbil del país.

Respecte a les entrevistes realitzades a aquest perfil d'abstencionista tècnic, s'observa que a mesura que el discurs avança, hi ha entrevistats que reconeixen que tenen altres explicacions que donen lloc a un altre tipus d'abstenció: hi ha persones que les havíem etiquetat com a abstencionistes tècniques estructurals en un principi, però que en realitat tenen explicacions que es relacionen amb els altres tipus d'abstencionistes, ja que d'entrada ens havien comentat com a primer motiu per no votar l'absència al país o altres motius de «força major», però al llarg del discurs han argumentat altres factors com el desinterès per la política, el descontentament... és a dir, podríem parlar d'un perfil tècnic encobert. Alguns ho justifiquen perquè estan estudiant o treballant a l'estranger i per la desconexió que això comporta. També hi ha altres entrevistats que reconeixen que van aprofitar el dia de les eleccions per marxar d'Andorra, però que podien haver escollit un altre dia per sortir del país, o haver votat a la Batllia. **És a dir, hi ha una part d'abstencionistes tècnics que, més enllà de les raons relacionades amb les dificultats per poder exercir el seu vot i que han expressat en un primer moment, tenen altres motivacions per no votar.**

El perfil d'abstencionista passiu conforma un 27% del total i correspon a la persona que no té interès per la política, que per tant no en fa cap seguiment i que consegüentment no vota. Aquí s'aplicaria la hipòtesi de la ignorància racional de Downs que manifesta que el vot d'un votant no és decisiu i que el fet d'adquirir informació resulta costós, de tal manera que part d'aquest tipus de votants prefereixen romandre desinformat en matèria política i no exercir el vot.

En aquest cas, una part dels abstencionistes passius conformen el **subtipus que s'anomena «acomodatiu», que considera que la situació ja li està bé tal com està i no li preocupa gaire que es generin canvis.** Un fet anecdòtic d'aquest perfil és que tot i no tenir un interès per la política, hi ha alguns entrevistats que fan un seguiment de la política internacional, i de l'espanyola en particular, que prenen com a referent a l'hora de parlar de l'àmbit polític andorrà. Aquesta situació és un exemple de com de vegades la imatge dels polítics andorrans està influenciada per la que els mitjans de comunicació ofereixen de la classe política d'altres països, en especial de l'espanyola, i del seu descrèdit com a conseqüència dels casos de corrupció descoberts els darrers anys.

Un altre subtipus entre les persones abstencionistes passives és el **passiu «clientelista»**, que no té una predisposició a la política perquè no té repercussió en la seva quotidianitat. Es

manifesta la percepció que la política té com a principal finalitat donar alguna classe de recompensa a canvi del vot. Així es detecta la dinàmica de no exercir mai el dret a vot tret que algú els formuli explícitament la demanda de vot o els proposi alguna millora personal.

Finalment, el perfil d'abstencionista actiu o de protesta, que representa un 28% del total d'abstencionistes registrats a l'enquesta, és aquell que justifica l'abstenció com un descontentament cap al sistema polític i els seus governants, alhora que mostra una manca de motivació per vincular-s'hi. Aquest perfil s'ha tractat de forma desagregada en l'anàlisi qualitativa, atès que existeixen molts tipus diferents d'abstencionistes actius. D'una banda, **el perfil «crític»**, que manifesta un descontentament en la gestió i el sistema polític i fa ús de l'abstenció per transmetre un missatge de protesta i càstig. Alguns fins i tot, els **antisistema**, o bé posen en dubte el sistema democràtic en general, o bé critiquen el sistema democràtic tal com està establert, exposant, per exemple, que el sistema electoral és obsolet i que es necessita molta més democràcia participativa. D'altra banda hi ha un tipus d'abstencionista que critica la manca d'opcions polítiques dins del ventall tant de partits com de candidats polítics. Finalment s'identifica, dins del perfil de l'abstencionista actiu, el **«desencantat»** que, arribat a un punt de la trajectòria política, decideix abstenir-se a causa d'un decreixent interès per la política propiciat per la manca de canvis. Aquest perfil podria solapar-se amb l'abstencionista passiu, ja que s'assoleix un nivell de desmotivació tan elevat que pot arribar a propiciar una desvinculació i un desinterès per la política.

Factors estructurals de l'abstenció

Entre les teories sobre la participació electoral hi ha les que centren la seva explicació en **factores estructurals**, postulats per l'escola de Columbia (Mateos i Moral, 2006), com ara la pertinença a certs grups socials, que poden afavorir o dificultar que l'individu exerceixi el vot. Altrament dit, es fa referència a factors sociodemogràfics com el gènere, l'edat, el lloc de residència... que esdevenen factors clau per analitzar el comportament electoral.

Quins són aquests factors estructurals que a priori podrien ser determinants a l'hora d'anar a votar?

En primer lloc, i pel que fa al gènere, s'observa que tant les dades del cens com l'enquesta d'abstenció política del CRES **indiquen una major participació de les dones que dels homes (tot i que els homes representen una població electoral més elevada que les dones); cal dir,**

però, que la diferència entre uns i altres és molt poca. Per tant, podríem dir que el gènere no és un condicionant en el cas d'Andorra per explicar la participació electoral.

Pel que fa a l'edat dels electors, **s'aprecia que els joves (de 18 a 25 anys) són els que participen menys**, tot i que cal remarcar que la participació ha disminuït des del 2009 independentment de l'edat dels electors. Dins d'aquest grup, també cal tenir en compte que els joves andorrans que estudien a l'estranger eren més de 600 el curs 2015-2016. Tot i que la distància geogràfica potser no els representa un problema tan greu com en altres casos, perquè sovint estudien en ciutats d'Espanya o de França que són a prop d'Andorra, al llarg de l'estudi es fa palès que el fet de no viure (temporalment) al país pot dificultar la participació, l'interès i el seguiment de la política en general del país.

Els més grans de 65 anys són el tercer grup d'edat amb uns percentatges més baixos de participació¹⁸ (després dels més joves i del grup d'edat de 26 a 35 anys), encara que els problemes del cens electoral, sobretot en aquestes edats, facin que hi hagi persones que envelleixen *sine die* perquè no tenen regularitzada la seva situació, i que per tant les dades de la seva abstenció estiguin «sobrerepresentades». Així mateix, cal tenir en compte els possibles problemes de mobilitat i de dependència d'una part d'aquest col·lectiu, sobretot dels més grans, i també que pot haver-hi persones que després de la jubilació han anat a viure a fora d'Andorra a temporades o de manera més definitiva.

Un altre aspecte que cal tenir en compte a l'hora d'explicar la participació electoral són les dades per parròquies. A través del cens electoral s'han pogut quantificar les diferències pel que fa a **la participació entre parròquies; en general, a les que hi ha més electors, també trobem més abstencionistes** i, per tant, menys participació que no pas en les parròquies amb menys electors. En les últimes eleccions generals, la parròquia amb més participació va ser Ordino, amb un 82,1% dels votants, mentre que la parròquia amb menys va ser Andorra la Vella, amb un 57,2%.

Pel que fa a l'estudi qualitatiu, els discursos d'alguns entrevistats han posat de manifest que pensen que un vot a les parròquies amb menys votants té molta més importància, és més decisiu, que no pas un vot a les parròquies més poblades (Andorra la Vella, Escaldes-Engordany).

Cal remarcar també que les parròquies on hi ha més electors són les que han tingut més competència electoral. Aquest fet indica que **l'augment de l'abstenció no està directament**

¹⁸ A les dades del cens electoral, però a l'enquesta va ser un dels grups que més va afirmar que participava.

vinculat amb el nombre de partits que es presenten, sinó que en el cas de les parròquies més poblades s'ha de relacionar amb altres causes (llevat que hi hagi parròquies amb una única llista en algunes eleccions, com és el cas de Canillo, on sí que hi ha una relació directa entre la baixada de la participació i la falta de competència política).

D'altra banda, si els electors perceben que a les eleccions hi ha més competitivitat, quan hi ha la percepció que les eleccions són ajustades, sembla que el votant té més consciència del valor del seu vot i hi ha un efecte positiu en la participació.

Als resultats de l'enquesta i a l'estudi qualitatiu es mostra que **no tothom s'absté en les mateixes eleccions**. Dels discursos es desprèn que no tothom dona la mateixa importància a unes eleccions que a unes altres, ja que alguns electors prefereixen exercir el seu vot a les generals o bé a les comunals argumentant aspectes com la importància que tenen les eleccions generals en l'àmbit internacional, o el fet de sentir les eleccions com a més properes en el cas de les comunals.

A vegades, els entrevistats argumenten que no han votat en alguna elecció perquè estaven de viatge o havien tingut algun altre impediment.

En altres casos, l'explicació la podem trobar en la conjuntura del moment i en com es percep el clima polític; així, elements com el desencantament, el vot com a càstig per la gestió política d'una o altra administració, la falta de renovació política... són factors que apareixen molt sovint a l'hora d'explicar les raons per les quals alguns votants s'abstenen en unes eleccions i no en unes altres.

Abans de fer aquest treball, una de les hipòtesis per explicar l'abstenció a Andorra era que els no nascuts a Andorra participen menys en les eleccions, però cal dir que tant les dades de l'enquesta sobre l'abstenció realitzada pel CRES com les dades del cens electoral coincideixen a remarcar que **precisament els electors nascuts fora d'Andorra amb nacionalitat andorrana tendeixen a participar més que no pas els electors nascuts a Andorra, tot i que la diferència no és gaire elevada entre uns i altres**, per bé que últimament tendeix a eixamplar-se. L'anàlisi del cens electoral situa la diferència en 6 punts percentuals a favor dels les persones que no han nascut a Andorra a les últimes eleccions comunals, i de 4,5 punts a les últimes eleccions generals. Aquesta situació podria explicar-se perquè les persones que han fet els passos per adquirir la nacionalitat andorrana i volen integrar-se de manera activa al país consideren que una manera important de fer-ho és exercir el seu dret de vot.

Altrament, a l'enquesta es volia comprovar si els fills de pares andorrans tenen més tendència a votar que els de pares no andorrans. Així, respecte a la nacionalitat dels pares s'observa que els enquestats fills de dos progenitors andorrans manifesten que han votat sempre en un 87% dels casos, els que només tenen un progenitor andorrà voten en un 81%, mentre que els que tots dos progenitors tenen una altra nacionalitat voten en un 75% dels casos. **Per tant, la nacionalitat dels pares té influència a l'hora d'anar a votar.** La diferència de 12 punts percentuals entre els dos col·lectius és significativa, però no abismal.

Remetent-nos de nou a l'enquesta d'abstenció del CRES, s'observa que en relació amb l'ocupació dels enquestats, es destaca que entre **el grup de persones que treballen en el segment primari**(directius i comandaments intermedis, professionals, tècnics i similars i personal administratiu i similar), **és a dir, que tenen feines més qualificades, un 83,3% declara haver votat sempre, mentre que els que s'ubiquen en el segment secundari**(treballadors del comerç, hotelaria i serveis personals, treballadors de la indústria i similars, treballadors no qualificats i aturats), **ho fan en un 62,5% dels casos.** Aquesta diferència és molt més significativa. En l'estudi qualitatiu, ens hem trobat casos de persones pertanyents al segment secundari que en els seus discursos manifesten una sensació de més privació relativa de recursos i oportunitats respecte a la resta. I això podria explicar el seu major abstencionisme, per la via de la teoria de l'abandonament (Buendia i Somuano, 2000). Tanmateix, no podem inferir taxativament que el més gran volum d'abstencionistes d'aquest col·lectiu es pugui explicar sempre per aquesta raó. En tot cas, també s'hauria d'analitzar si per a les persones que treballen els dies electorals, el fet d'anar a votar els és més difícil que per a la resta.

D'altra banda, **les persones que participen en alguna organització o associació de qualsevol mena a Andorra voten molt més que els que no hi participen** (un 89% dels que estan afiliats participen sempre, per un 75% dels que no estan afiliats). Aquest resultat es repeteix als països del voltant i és un dels factors que cal tenir en compte, i que sovint es cita en la ciència política clàssica per valorar la salut democràtica dels països.¹⁹

Actituds envers la política i abstenció

Altres teories o corrents han explicat la participació electoral a través de factors que es tenen en compte per exercir o no el vot, i que tenen a veure amb l'interès per la política, el

19G. A. Almondi S. Verba, *La cultura cívica*.

seguiment de la informació política, o la percepció en termes de confiança dels polítics. **Aquests elements de tipus actitudinal ens donen indicis tant per entendre el fenomen de l'abstenció des d'un punt de vista més subjectiu, com per veure la influència que hi exerceixen.**

El primer factor és, doncs, l'interès per la política. En l'enquesta quantitativa realitzada pel CRES, una de les variables en què es va fer especial èmfasi va ser l'interès per la política com a variable actitudinal. Els resultats a aquesta qüestió mostren **que els que voten sempre tenen un interès elevat pels aspectes polítics (un 93% dels enquestats que deien tenir «molt interès» per la política havien votat sempre), mentre que les persones que no han votat mai mostren més desinterès.** Respecte als diferents perfils d'abstencionistes detectats a l'enquesta, els tècnics i els actius manifesten més interès per la política que no pas els passius. De fet, un dels factors que diferencia els diferents perfils és que l'abstencionista passiu no mostra cap mena d'inquietud per la política. **Tot i així, un 61,5% dels individus que diuen que la política no els interessa, també afirmen haver votat sempre,** cosa que perfila un tipus de votant que considera el seu vot com una obligació (si més no moral), o bé com un exercici de responsabilitat cívica, o que exerceix el seu vot influenciat per les seves relacions personals.

A l'estudi qualitatiu trobem diverses explicacions del poc interès per la política en funció del perfil d'entrevistats. Entre el col·lectiu dels més joves, una part no acudeixen a les urnes perquè no senten interès per la política. Alguns afirmen que n'estan totalment desvinculats, sobretot pel fet d'estar estudiant a fora i centrar els seus interessos i esforços en les seves carreres universitàries. A més, en alguns casos manifesten les dificultats que tenen per posar-se al dia amb tots els canvis que tenen lloc al país mentre ells estan estudiant. Aquest desinterès sovint es vol excusar en raons tècniques per justificar l'abstenció, fet que dona lloc a l'abstenció passiva encoberta.

En altres casos, alguns joves i també entrevistats de més edat consideren que la política no afecta la seva quotidianitat i, per tant, se'n desvinculen esperant que el dia que la política repercuteixi en les seves vides creguin convenient exercir el vot.

Hi ha altres entrevistats que no es plantegen temes polítics perquè els sembla que les coses ja estan bé així, que no cal el seu interès o la seva participació.

Finalment, hi ha una altra part d'abstencionistes que diuen que el principal problema per mantenir-se al dia de l'actualitat política el tenen a l'hora d'accedir a la informació, i també

per la seva percepció de la complexitat de la política. En aquests casos, la desmotivació per la falta de coneixement provoca el fenomen de l'abstenció responsable.

Entre l'electorat entrevistat que s'absté i que manifesta no tenir un interès per la política andorrana, hi ha casos que comenten que sí que fan un seguiment de la política internacional o de la d'altres països, en especial de la política espanyola.

Un altre factor important en relació amb la participació electoral és l'escala ideològica. A l'enquesta s'observa que com més conservadors es defineixen els votants, més participen, de manera que entre els de posicions més dretanes i els de centredreta, el 91,5% i el 87,5%, respectivament, declaren haver votat sempre, contràriament als que se senten més d'esquerres, entre els quals la participació disminueix i se situa en un 75,5%, i en un 82% entre els de centreesquerra. A més, dins dels abstencionistes d'esquerres hi ha més proporció del perfil d'abstencionista actiu que entre els de dretes, és a dir, que són més crítics amb la política quan no voten. Els perfils tècnic i passiu no tenen una relació clara amb l'escala ideològica esquerra-dreta.

D'altra banda, els que més s'abstenen són els que no es defineixen dins d'aquesta escala perquè es consideren apolítics; han votat sempre només en un 61% dels casos.

Un altre aspecte que influeixen el fenomen de l'abstenció és l'opinió que desperten els diferents representants dels partits polítics. Una part dels abstencionistes valoren bé aquests líders i defensen la seva feina, ja que opinen que n'hi ha molts que s'esforcen per defensar els drets i els interessos de la ciutadania.

N'hi ha d'altres que tenen una opinió més negativa en general i posen en relleu temes com ara la renovació de la classe política, l'absència de transparència, l'acció política més d'acord amb els interessos particulars dels polítics que amb els interessos col·lectius, la desconfiança envers la classe política en general, i també la manca de preparació dels candidats.

Al llarg de les entrevistes no ha destacat que les ruptures i escissions de determinats partits polítics generessin un increment de l'abstenció. En canvi, sí que es desprèn dels comentaris d'alguns entrevistats. Quan es demanaven característiques del sistema polític andorrà, en algun cas es citava com un condicionant de l'abstenció la percepció que a la política andorrana hi ha molts canvis en el sistema de partits i també canvis de polítics d'un partit a un altre, «canvis de cadira» que fan difícil el seguiment de la política. Com a conseqüència podríem pensar que alguns s'han desanimat a l'hora de continuar votant la mateixa opció política i no han volgut votar un altre partit i que per això podrien haver-se abstingut.

S'ha de dir que en els resultats de l'enquesta, **els polítics andorrans obtenen una mitjana de 4,66 respecte al grau de confiança envers els polítics per part dels abstencionistes, davant d'un 5,07 per part de l'electorat que sempre vota**. Aquesta dada pot ser força rellevant si tenim en compte que, a l'enquesta, els abstencionistes comenten que la primera motivació per anar a votar tant a les eleccions comunals com a les generals seria tenir més confiança en els candidats polítics i en l'acompliment del programa electoral.

Segons el perfil d'abstencionista, el perfil tècnic atorga un grau de confiança equivalent a un 5,3 de mitjana, mentre que l'abstencionista passiu suspèn lleugerament els polítics —4,5—, mentre que l'abstencionista actiu els atorga un 3 pelat. Aquest últim perfil és, doncs, el més crític amb el sistema polític andorrà i mostra una desconfiança més gran en comparació amb els altres dos perfils.

La lectura i la interpretació que es fa de l'abstenció per part dels grups entrevistats és majoritàriament negativa, i per tant, tot i que s'abstenen, consideren que és problemàtica per al sistema democràtic. Aquesta situació és completament paradoxal, atès que malgrat que alguns afirmen que no voten mai, diuen que el dret de vot és transcendental pel poder que se li atorga.

Altres abstencionistes consideren una opció legítima el fet de no votar, i la justifiquen per una sèrie de raons que predominen sobre la negativitat de l'abstenció. Així, alguns abstencionistes expliquen aquesta decisió de no exercir el vot com una via similar a la del vot blanc o el vot nul, amb la diferència que d'aquesta forma es mostra un descontentament envers el sistema, mentre que el vot en blanc afavoreix les majories i dona legitimitat al sistema polític, i el vot nul no es comptabilitza. Fins i tot hi ha casos que pensen que l'abstenció és un acte més radical a Andorra, ja que queda constància del seu no vot, mentre que si es vota en blanc o es fa un vot nul només és conscient d'aquest acte la persona que vota i no els partits o el sistema.

Abstenció i sentit instrumental del vot

Una última teoria per explicar la participació electoral ha estat la teoria de l'elecció racional. Aquesta teoria se centra en l'individu i en el càlcul racional que fa: si el cost d'anar a votar és més alt que els beneficis que en pot obtenir, no votarà.

D'una banda, la importància que s'atorga al vot és un factor important a l'hora d'explicar el comportament electoral i està relacionada amb la teoria d'elecció racional. **De l'enquesta política s'extreu que les persones que declaren haver votat sempre donen molta o força**

importància al fet d'anar a votar (87% i 73%, respectivament), a diferència dels que no voten mai, que manifesten en un 43% que el fet d'anar a votar no és gens important. Si ens fixem en les diferències per perfils d'abstencionista, es destaca que el tipus tècnic considera el fet d'anar a votar com quelcom molt important. En canvi, el perfil d'abstencionista actiu declara tot el contrari i afirma que no és gens important el fet d'anar a votar ja que, segons ell, l'abstenció és una forma legítima d'expressar un descontentament envers el sistema. És a dir, podem dir que alguns dels entrevistats no conceben una democràcia únicament basada en unes eleccions, ja que consideren que, actualment, el vot no serveix com a mecanisme per tenir veu.

Per a una part dels abstencionistes actius queda plasmada la idea que hi ha més probabilitats d'anar a votar si perceben que el seu vot pot suposar una diferència, és a dir, si pot generar canvi i demanen, en alguns casos, la necessitat d'una renovació de la classe política, ja que consideren que sempre són els «mateixos» el que governen. Pel que fa al perfil passiu, tot i no mostrar inquietuds polítiques consideren que el fet d'anar a votar és bastant o poc important (30% i 34,5%, respectivament). En clau qualitativa cal afegir que entre aquest perfil s'ha destacat que el vot és moralment important i que fins i tot poden arribar a constituir un perfil que vota en alguns comicis sense tenir tota la informació i coneixement.

D'altra banda, una part de les entrevistes **transmet la idea que part de la població concep el vot com quelcom instrumental, en el sentit que es busca el benefici particular en lloc del col·lectiu.** És a dir, per a alguns, la participació política es percep com una manera de tenir algun tipus d'avantatge personal, o del seu grup o família..., és a dir, es mira més l'interès individual que l'interès general. Hi ha molts entrevistats que afirmen que a Andorra, com que és un país de petites dimensions on hi ha molta proximitat entre la ciutadania i la classe política, es generen una sèrie de dinàmiques en les quals s'espera del vot quelcom a canvi, ja sigui un favor personal, una ajuda, un lloc de treball o simplement assolir un tràmit.

A alguns entrevistats, de fet, els sembla bé que sigui així i han posat de manifest que el vot ha de ser un intercanvi, i una de les raons per no votar és que no els genera cap benefici personal. Així mateix, els més crítics consideren que la classe política està formada bàsicament per determinades famílies andorranes amb un cert poder adquisitiu que es passen el relleu entre elles per governar i que pensen sobretot en els seus interessos. Tot i els grans canvis que hi ha hagut en el sistema polític andorrà, aquesta manera de fer segueix present en l'imaginari de part de la societat andorrana, i de fet es menciona sovint a les entrevistes.

Pel que fa a les estratègies mobilitzadores dels polítics, destaquem el porta a porta com a mecanisme que ha propiciat dues visions ben contraposades. D'una banda, alguns entrevistats veuen el porta a porta com una estratègia informativa i propera, ja que dóna l'oportunitat de parlar amb els polítics i que les seves propostes no quedin únicament plasmades sobre fulls de paper, sinó que pugui haver-hi un feedback entre polítics i ciutadans. D'altra banda, però, trobem arguments crítics amb aquest sistema, ja que alguns entrevistats creuen que és una manera de coaccionar la ciutadania, sobretot els electors indecisos, i que pot generar una certa incomoditat. En aquesta línia, la presència dels polítics no només pot resultar incòmoda durant la campanya electoral, sinó també el dia de les eleccions. És per aquesta raó que molts entrevistats, els cops que han votat, ho han fet a la Batllia.

Valoracions finals

Al llarg de l'estudi s'ha fet una anàlisi dels condicionants que han pogut tenir com a conseqüència l'augment de l'abstenció en les eleccions andorranes des de fa quasi una dècada. Tal com s'ha intentat descriure en l'informe, no hi ha una raó única que expliqui per si sola aquesta evolució. També hi ha diferents perfils de persones que s'abstenen i diverses explicacions de la seva decisió.

Serà molt important analitzar en detall l'evolució d'aquest fenomen, si els perfils abstencionistes continuen sent els mateixos, si dins del sistema polític andorrà hi ha algun tipus de canvi (per exemple, canvis en els partits, creació de nous...) que hi tingui alguna repercussió, i si la incipient recuperació econòmica tindrà un efecte positiu en la participació.

S'ha de tenir en compte l'entrada cada any de nous votants, de joves que compleixen 18 anys i de persones que accedeixen a la nacionalitat per anys de residència o per matrimoni. Hem de veure quina serà la seva relació amb la participació política i si ha canvis en la seva actitud si els comparem amb les persones que accedeixen al vot actualment. A més, i reforçat pel procés d'obertura econòmica d'Andorra, cada cop més hi haurà andorrans que viuran de manera més o menys continuada fora del país, un factor que, com hem vist a l'estudi, té una repercussió important a l'hora de parlar de participació.

Finalment, s'ha de tenir molt en compte l'evolució d'aquest fenomen als països del nostre entorn. D'una banda, molts d'aquests països han estat sotmesos a fenòmens similars a l'andorrà en relació amb la participació, i la seva evolució pot ser una referència per analitzar la situació d'aquí. D'altra banda, la gran influència que tenen els mitjans de comunicació dels països del nostre voltant dins de la societat andorrana fa que la imatge que es té dels sistemes polítics d'arreu tingui una translació a la percepció de la realitat andorrana.

Propostes

Si bé s'han recollit aquí una sèrie de problemàtiques i crítiques esmentades en la part qualitativa del treball, s'ha elaborat una llista de recomanacions per fer front al fenomen de l'abstenció.

Seria necessari depurar el cens electoral per poder saber del cert tot l'abast de l'abstencionisme, tant de les persones que han mort, com de les que per qualsevol motiu ja no poden exercir el seu dret a vot. En aquesta depuració seria molt important actualitzar les adreces de tots els votants, sobretot dels que viuen actualment fora del país. D'aquesta manera es podria enviar més eficaçment tota la informació relativa a les campanyes.

En aquest sentit, s'hauria de fomentar per a futures eleccions el vot per correu, ja que es detecta cert desconeixement o la sensació que aquesta opció és massa «pesada» o complicada. La globalització fa que cada cop més hi hagi persones amb nacionalitat andorrana que en el moment de les eleccions viuen fora del país: cada cop hi ha més volum d'andorrans que estan fora del país per qüestions d'estudis, de feina, per jubilació...

S'haurà d'analitzar també si les facilitats que es donen a les persones que treballen els dies de les eleccions són suficients per exercir el seu vot.

Com passa en la major part dels estudis que s'han fet als països democràtics, les persones que participen activament en la societat civil, que estan afiliades a associacions, voten en una proporció més gran. Així, incentivar la feina de tota mena d'associacions pot facilitar la implicació de la població en les qüestions polítiques.

Els partits polítics es consideren fonamentals per al sistema democràtic. Molts informants creuen que els actuals partits polítics tenen el desafiament de modernitzar les seves estructures (xarxes socials entre d'altres), de millorar el contacte amb la ciutadania i d'ampliar els mecanismes de democràcia.

També part dels entrevistats, sobretot aquells amb un perfil d'abstencionista més actiu, demanen que hi hagi voluntat de canvi per millorar la cultura i l'educació política, altrament dit, es transmetin uns valors en clau política, ja que consideren que falta una educació política des de les escoles que prepari la ciutadania per ser més crítics i poder votar, a més d'ensenyar quines són les funcions exercides pel poder executiu i legislatiu, i explicar les variants i les particularitats que té el sistema democràtic andorrà (lleï electoral, sistema d'eleccions nacionals i comunals). Creuen que a través de l'educació política s'aconseguiria implicar activament la ciutadania.

A més, i també en el marc d'aquesta millora de l'educació política, al llarg del treball s'ha constatat que hi ha una part de la població que té un imaginari del sistema polític andorrà en què les relacions personals tenen una importància cabdal com a sistema d'intercanvi de favors (alguns ho critiquen i d'altres es queixen per no poder-hi «accedir»). Seria molt interessant poder fer campanyes i accions per canviar aquest imaginari.

Hi ha alguns abstencionistes actius i de protesta que reivindiquen una democràcia més participativa. Així, al llarg de la fase qualitativa s'ha posat de manifest la necessitat d'obrir més canals de consulta a part del vot, com ara els referèndums, les consultes, els debats públics, amb els quals s'impliqui més als electors i als ciutadans en general. També hi ha alguns abstencionistes que proposen canvis en el sistema electoral, com ara les llistes obertes, canviar el pes de les llistes parroquials a les eleccions generals, o que a les eleccions comunals s'utilitzi una sistema electoral més proporcional.

Independentment de la validesa o no d'aquestes propostes, sí que és interessant la idea que, com en totes les democràcies del nostre entorn que estan immerses en aquest mateix debat, la reflexió continuada sobre aquests temes pot portar a millorar o a crear nous mecanismes que facilitin més l'aproximació de la població a la política i a la participació.

6. ANNEXOS

Taula 1: Percentatge de participació en les eleccions comunals creuat amb sexe, edat, nivell d'estudis i d'ocupació i nacionalitat dels pares

	Total	COMUNALS 2015					COMUNALS 2011					COMUNALS 2007				
% Horizontals		Sí	No	Encara no podia votar	No ho recorda/ No ho sap	NC	Sí	No	Encara no podia votar	No ho recorda/ No ho sap	NC	Sí	No	Encara no podia votar	No ho recorda/ No ho sap	NC
Total	808	77,7	14,8	7,0	0,3	0,2	76,7	8,7	13,5	0,9	0,2	67,1	7,8	22,7	2,3	0,2
SEXE																
Home	436	76,2	16,2	7,2	0,4	0,0	75,3	9,8	13,7	1,2	0,0	65,8	9,4	22,3	2,5	0,0
Dona	372	79,3	13,3	6,9	0,2	0,4	78,3	7,4	13,3	0,6	0,4	68,6	5,8	23,1	2,0	0,4
EDAT																
De 18 a 24 anys	89	37,1	26,9	35,1	1,0	0,0	13,2	7,8	78,0	1,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
De 25 a 39	230	77,3	20,6	1,5	0,0	0,6	83,0	13,4	2,1	0,9	0,6	65,4	12,8	18,8	2,4	0,6
De 40 a 54	256	84,0	10,6	5,4	0,0	0,0	83,6	7,7	8,2	0,5	0,0	77,6	8,0	11,9	2,6	0,0
55 o més	230	87,5	8,3	3,5	0,7	0,0	87,6	5,1	5,9	1,5	0,0	83,4	5,1	8,7	2,8	0,0
No contesta	2	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0
NIVELL D'ESTUDIS																
Estudis primaris no acabats o sense estudis	33	84,5	12,4	3,1	0,0	0,0	83,1	5,3	8,0	3,6	0,0	79,6	5,3	9,8	5,3	0,0
Ensenyament primari o secundari bàsic acabat	180	69,8	23,8	6,5	0,0	0,0	70,7	14,5	13,6	1,1	0,0	66,2	11,9	19,6	2,2	0,0
Ensenyament secundari superior acabat	343	72,7	16,0	10,6	0,7	0,0	73,6	7,3	18,3	0,9	0,0	64,1	6,8	26,7	2,4	0,0
Universitaris o	252	89,5	6,8	3,1	0,0	0,5	84,6	6,6	7,7	0,5	0,5	70,4	5,9	21,3	1,9	0,5

postuniversitaris acabats																
No contesta	1	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
OCUPACIÓ																
Directius, propietaris i comandaments intermedis	90	86,1	10,1	3,8	0,0	0,0	88,4	5,7	5,9	0,0	0,0	85,5	7,6	6,9	0,0	0,0
Professionals, tècnics i similars	123	90,2	7,9	1,1	0,8	0,0	88,5	7,1	3,6	0,8	0,0	76,3	5,8	17,1	0,8	0,0
Personal administratiu i similars	182	85,1	13,5	0,7	0,0	0,8	85,4	8,8	5,1	0,0	0,8	75,3	7,7	14,2	1,9	0,8
Treballadors del comerç, hotelaria i serveis personals	84	61,5	28,7	9,8	0,0	0,0	61,3	18,1	19,1	1,5	0,0	47,7	11,5	39,3	1,5	0,0
Treballadors de la indústria, construcció i primari	70	66,5	24,0	9,5	0,0	0,0	73,8	14,1	12,0	0,0	0,0	63,6	15,1	16,4	4,8	0,0
Treballadors no qualificats	5	52,9	47,1	0,0	0,0	0,0	41,3	29,6	29,1	0,0	0,0	41,3	29,6	29,1	0,0	0,0
Jubilats	125	88,4	8,2	3,0	0,5	0,0	89,7	4,3	4,6	1,4	0,0	85,7	4,3	6,0	4,0	0,0
Mestresses de casa	16	94,2	5,8	0,0	0,0	0,0	90,4	5,8	3,8	0,0	0,0	90,4	0,0	3,8	5,8	0,0
Estudiants	57	36,2	15,0	47,3	1,5	0,0	10,8	4,6	83,1	1,5	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0
Aturats	30	60,5	31,0	8,6	0,0	0,0	61,8	5,8	25,5	6,8	0,0	24,7	14,0	51,5	9,8	0,0
Altres no ocupats	15	80,0	4,0	16,0	0,0	0,0	77,0	7,0	16,0	0,0	0,0	70,9	7,0	22,1	0,0	0,0
No contesta	11	66,8	33,2	0,0	0,0	0,0	73,3	21,3	0,0	5,4	0,0	73,3	21,3	0,0	5,4	0,0
NACIONALITAT DELS PARES																
Tots dos pares andorrans	171	84,7	9,1	5,0	0,3	0,8	84,5	2,8	11,6	0,3	0,8	74,7	1,8	22,4	0,3	0,8

Un dels pares andorrà	80	77,1	17,7	5,2	0,0	0,0	78,1	11,4	10,5	0,0	0,0	66,2	9,2	24,6	0,0	0,0
Tots dos pares no andorrans	268	72,2	20,4	7,1	0,3	0,0	72,9	10,9	14,3	1,8	0,0	64,4	7,8	23,3	4,5	0,0
No contesta	1	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0

Taula 2: Percentatge de participació en les eleccions generals creuat amb sexe, edat, nivell d'estudis i d'ocupació i nacionalitat dels pares

	Total	GENERALS 2015						GENERALS 2011						GENERALS 2009					
% Horitzontals		Sí	No	Encara no podia votar	No ho recorda/ No ho sap	NC	Sí	No	Encara no podia votar	No ho recorda/ No ho sap	NC	Sí	No	Encara no podia votar	No ho recorda/ No ho sap	NC			
Total	808	79,3	13,4	7,1	0,0	0,2	75,4	9,5	13,5	1,5	0,2	70,0	8,3	18,9	2,3	0,5			
SEXE																			
Home	436	78,0	14,8	7,2	0,0	0,0	72,9	11,7	13,7	1,7	0,0	68,4	9,4	19,4	2,7	0,0			
Dona	372	80,8	11,8	7,0	0,0	0,4	78,2	6,9	13,3	1,2	0,4	71,7	7,1	18,3	1,8	1,1			
EDAT																			
De 18 a 24 anys	89	40,9	27,0	32,1	0,0	0,0	14,2	7,8	78,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0			
De 25 a 39	230	81,2	16,7	1,5	0,0	0,6	79,4	15,5	2,1	2,4	0,6	74,9	14,9	6,3	3,3	0,6			
De 40 a 54	256	84,3	9,3	6,4	0,0	0,0	83,3	7,7	8,2	0,9	0,0	79,0	7,2	11,1	1,7	1,1			
55 o més	230	87,5	8,7	3,8	0,0	0,0	86,5	5,7	5,9	1,9	0,0	82,3	5,9	8,9	2,8	0,0			
No contesta	2	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0			
NIVELL D'ESTUDIS																			
Estudis primaris no acabats o sense estudis	33	82,7	12,4	4,9	0,0	0,0	83,1	5,3	8,0	3,6	0,0	79,6	5,3	9,8	5,3	0,0			
Ensenyament primari o secundari bàsic acabat	180	71,7	21,1	7,2	0,0	0,0	70,9	13,1	13,6	2,3	0,0	65,8	11,7	17,4	4,1	1,0			
Ensenyament secundari superior acabat	343	75,5	14,4	10,1	0,0	0,0	70,8	9,4	18,3	1,6	0,0	66,8	8,1	22,8	2,1	0,3			
Universitaris o postuniversitaris acabats	252	89,9	6,3	3,3	0,0	0,5	84,1	7,2	7,7	0,5	0,5	76,3	6,2	16,0	0,9	0,5			

No contesta	1	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
OCUPACIÓ																
Directius, propietaris i comandaments intermedis	90	85,4	10,8	3,8	0,0	0,0	85,8	8,2	5,9	0,0	0,0	85,8	7,3	6,9	0,0	0,0
Professionals, tècnics i similars	123	88,1	9,7	2,2	0,0	0,0	87,1	7,3	3,6	1,9	0,0	80,3	7,7	10,4	0,8	0,7
Personal administratiu i similars	182	89,4	9,2	0,7	0,0	0,8	86,6	7,5	5,1	0,0	0,8	81,3	7,8	8,5	0,8	1,7
Treballadors del comerç, hoteleria i serveis personals	84	65,9	22,8	11,3	0,0	0,0	58,8	20,5	19,1	1,5	0,0	52,5	13,9	32,0	1,5	0,0
Treballadors de la indústria, construcció i primari	70	72,4	18,1	9,5	0,0	0,0	65,3	18,2	12,0	4,4	0,0	62,1	12,3	16,4	9,2	0,0
Treballadors no qualificats	5	41,3	47,1	11,7	0,0	0,0	41,3	29,6	29,1	0,0	0,0	41,3	29,6	29,1	0,0	0,0
Jubilats	125	89,2	7,8	3,0	0,0	0,0	88,8	5,1	4,6	1,4	0,0	84,9	6,4	5,6	3,1	0,0
Mestresses de casa	16	94,2	5,8	0,0	0,0	0,0	84,7	5,8	3,8	5,8	0,0	84,7	5,8	3,8	5,8	0,0
Estudiants	57	42,2	15,0	42,8	0,0	0,0	12,3	4,6	83,1	0,0	0,0	4,8	0,0	95,2	0,0	0,0
Aturats	30	53,7	37,7	8,6	0,0	0,0	61,8	5,8	25,5	6,8	0,0	36,1	14,0	40,1	9,8	0,0
Altres no ocupats	15	73,0	11,0	16,0	0,0	0,0	77,0	7,0	16,0	0,0	0,0	70,9	0,0	29,1	0,0	0,0
No contesta	11	66,8	33,2	0,0	0,0	0,0	73,3	21,3	0,0	5,4	0,0	73,3	21,3	0,0	5,4	0,0
NACIONALITAT DELS PARES																
Tots dos pares andorrans	171	87,2	8,1	4,0	0,0	0,8	83,7	2,8	11,6	1,1	0,8	79,6	2,3	16,4	0,3	1,3
Un dels pares andorrà	80	81,4	13,3	5,2	0,0	0,0	79,8	9,7	10,5	0,0	0,0	75,7	7,5	16,9	0,0	0,0
Tots dos pares no andorrans	268	75,1	18,1	6,8	0,0	0,0	71,9	11,9	14,3	1,8	0,0	66,8	10,2	19,2	3,8	0,0

No contesta	1	100, 0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0
-------------	---	-----------	-----	-----	-----	-----	-----	-------	-----	-----	-----	-----	-------	-----	-----	-----

Taula 3. Perfil de votant creuat amb sexe, edat, nivell d'estudis i ocupació i nacionalitat dels pares

	Total			
% Horitzontals		Ha votat sempre	No ha votat 1 o més cops	No ha votat mai
Total	754	78,4	13,6	7,9
Home	408	74,9	15,3	9,8
Dona	346	82,5	11,6	5,8
No contesta	0			
EDAT				
De 18 a 24 anys	62	55,2	15,4	29,4
De 25 a 39	226	70,4	19,8	9,8
De 40 a 54	243	84,1	11,5	4,3
55 o més	222	87,5	8,9	3,7
No contesta	2	0,0	50,0	50,0
NIVELL D'ESTUDIS				
Estudis primaris no acabats o sense estudis	32	85,3	5,5	9,2
Ensenyament primari o secundari bàsic acabat	169	71,1	13,7	15,2
Ensenyament secundari superior acabat	309	76,4	16,0	7,7
Universitaris o postuniversitaris acabats	243	85,5	11,8	2,7
OCUPACIÓ				
Directius, propietaris i comandaments intermedis	87	84,4	12,2	3,4
Professionals, tècnics i similars	121	85,5	10,8	3,7
Personal administratiu i similars	180	81,3	14,6	4,1
Treballadors del comerç, hotelaria i serveis personals	76	63,6	15,8	20,6
Treballadors de la indústria, construcció i primari	63	66,9	18,9	14,2
Treballadors no qualificats	5	52,9	0,0	47,1
Jubilats	121	87,8	7,7	4,6
Mestresses de casa	16	88,4	11,6	0,0
Estudiants	34	69,2	13,0	17,8
Aturats	28	50,9	29,0	20,2
Altres no ocupats	12	86,9	13,1	0,0
No contesta	11	54,8	35,9	9,3
NACIONALITAT DELS PARES				
Tots dos pares andorrans	164	88,1	9,2	2,7
Un dels pares andorrà	76	79,5	11,5	9,0
Tots dos pares no andorrans	250	71,8	16,9	11,3
No contesta	1	0,0	100,0	0,0

*L'anàlisi creuada s'ha fet sense els individus que encara no han pogut votar perquè no hi tenien dret i l'individu que no ha volgut contestar per tal d'extreure'n la màxima informació possible.

Taula 4. Per quina raó o raons no ha votat en alguna d'aquestes eleccions creuat amb sexe i edat

	Total	SEXE		EDAT			
% Verticals		Home	Dona	De 18 a 24 anys	De 25 a 39	De 40 a 54	55 o més
Total	151	93	58	26	63	33	26
Estava fora del país	31,2	33,0	28,3	36,7	33,7	31,7	17,7
No l'interessa i/o passa de la política	14,9	17,6	10,6	23,2	17,4	10,4	7,7
No ha pogut (feina, temps, malaltia d'un familiar, passaport caducat, malaltia, operació, invalidesa)	10,1	5,2	17,9	6,8	9,8	13,5	10,5
Cap candidatura i/o polític el convencia	8,5	11,3	3,9	6,8	8,7	10,4	7,7
Cap raó en especial, mandra, no ho sap	7,5	9,0	5,1	3,4	6,5	3,9	18,8
Està desencantat, sense motivació, decebut	5,2	4,7	6,0	0,0	5,4	6,6	8,3
No creu en la política	3,9	3,2	5,1	3,4	5,4	0,0	2,2
No vol votar	3,6	3,2	4,4	9,8	3,3	2,7	0,0
No considera necessari o important anar a votar	3,1	2,3	4,4	3,4	2,2	3,9	4,4
No li agrada la política i/o els polítics i el que fan	2,7	2,2	3,6	0,0	0,0	2,7	12,2
No creu en els partits i/o no els té confiança	2,5	0,9	4,9	3,4	2,2	2,7	2,2
Falta d'informació	1,4	2,2	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0
Només hi havia 1 partit (Canillo)	0,5	0,0	1,4	3,2	0,0	0,0	0,0
Altres raons	3,0	3,6	2,0	0,0	3,3	3,9	4,4
No contesta	3,3	3,9	2,4	0,0	2,2	7,7	3,9

Taula 5. Per quina raó o raons no ha votat en alguna d'aquestes eleccions creuat amb nivell d'estudis

% Verticals	Total	NIVELL D'ESTUDIS			
		Primaris no acabats o sense estudis	Primari o secundari bàsic acabat	Secundari superior acabat	Universitaris o postuniversitaris acabats
Total	151	5	44	71	30
Estava fora del país	31,2	0,0	16,7	37,9	42,2
No l'interessa i/o passa de la política	14,9	0,0	25,0	12,3	9,1
No ha pogut (feina, temps, malaltia d'un familiar, passaport caducat, malalta, operació, invalidesa)	10,1	25,0	13,8	10,0	3,0
Cap candidatura i/o polític el convencia	8,5	0,0	7,7	10,2	7,2
Cap raó en especial, mandra, no ho sap	7,5	25,0	4,7	9,9	3,4
Està desencantat, sense motivació, decebut	5,2	12,5	4,4	3,7	8,8
No creu en la política	3,9	12,5	3,1	2,9	2,9
No vol votar	3,6	0,0	5,9	4,1	0,0
No considera necessari o important anar a votar	3,1	12,5	7,4	0,0	2,9
No li agrada la política i/o els polítics i el que fan	2,7	12,5	8,0	0,0	0,0
No creu en els partits i/o no els té confiança	2,5	0,0	2,0	4,0	0,0
Falta d'informació	1,4	0,0	0,0	2,9	0,0
Només hi havia 1 partit (Canillo)	0,5	0,0	0,0	0,0	2,8
Altres raons	3,0	0,0	1,3	0,0	13,1
No contesta	3,3	0,0	0,0	5,0	4,6

Taula 6. Per quina raó o raons no ha votat en alguna d'aquestes eleccions creuat amb nivell d'ocupació

	Total	NIVELL D'OCUPACIÓ										
% Verticals		Directius, propietaris i comandaments intermedis	Professionals, tècnics i similars	Personal administratiu i similars	Treballadors del comerç, hoteleria i serveis personals	Treballadors de la indústria, construcció i primari	Treballadors no qualificats	Jubilats	Mestresses de casa	Estudiants	Aturats	Altres no ocupats
Total	151	11	17	31	27	19	2	14	2	9	11	2
Estava fora del país	31,2	27,7	49,6	39,5	11,0	44,3	0,0	7,0	100,0	60,2	15,3	41,1
No l'interessa i/o passa de la política	14,9	38,4	8,3	6,6	16,4	11,1	37,1	7,0	0,0	19,3	33,2	35,3
No ha pogut (feina, temps, malaltia d'un familiar, passaport caducat, malaltia, operació, invalidesa)	10,1	0,0	5,4	23,6	3,3	15,8	0,0	21,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Cap candidatura i/o polític el convencia	8,5	8,9	12,5	2,8	16,2	0,0	0,0	7,0	0,0	10,2	0,0	0,0
Cap raó en especial, mandra, no ho sap	7,5	0,0	12,5	3,2	5,4	18,0	0,0	19,2	0,0	0,0	0,0	23,6
Està desencantat, sense motivació, decebut	5,2	0,0	8,3	0,0	12,5	5,4	38,2	8,1	0,0	0,0	0,0	0,0
No creu en la política	3,9	0,0	0,0	0,0	16,1	0,0	0,0	4,0	0,0	0,0	0,0	0,0
No vol votar	3,6	0,0	0,0	2,6	6,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,8	0,0
No considera necessari o important anar a votar	3,1	12,0	0,0	0,0	4,8	0,0	0,0	8,1	0,0	0,0	7,6	0,0

No li agrada la política i/o els polítics i el que fan	2,7	5,1	0,0	2,9	0,0	5,4	24,8	7,0	0,0	0,0	0,0	0,0
No creu en els partits i/o no els té confiança	2,5	7,9	0,0	6,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,2	0,0	0,0
Falta d'informació	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Només hi havia 1 partit (Canillo)	0,5	0,0	0,0	0,0	3,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Altres raons	3,0	0,0	3,5	4,1	0,0	0,0	0,0	4,0	0,0	0,0	18,1	0,0
No contesta	3,3	0,0	0,0	8,5	4,8	0,0	0,0	7,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Taula 7. Per quina raó o raons no ha votat en alguna d'aquestes eleccions creuat amb nacionalitat dels pares

% Verticals	Total	NACIONALITAT DELS PARES		
		Tots dos pares andorrans	Un dels pares andorrà	Tots dos pares no andorrans
Total	151	18	15	70
Estava fora del país	31,2	34,8	23,9	29,8
No l'interessa i/o passa de la política	14,9	10,0	28,4	12,9
No ha pogut (feina, temps, malaltia d'un familiar, passaport caducat, malaltia, operació, invalidesa)	10,1	15,2	9,4	9,3
Cap candidatura i/o polític el convencia	8,5	19,4	14,2	7,4
Cap raó en especial, mandra, no ho sap	7,5	0,0	0,0	8,8
Està desencantat, sense motivació, decebut	5,2	20,7	6,2	1,8
No creu en la política	3,9	0,0	0,0	7,6
No vol votar	3,6	0,0	0,0	7,8
No considera necessari o important anar a votar	3,1	0,0	6,0	2,0
No li agrada la política i/o els polítics i el que fan	2,7	0,0	0,0	0,0
No creu en els partits i/o no els té confiança	2,5	0,0	6,2	3,2
Falta d'informació	1,4	0,0	0,0	2,9
Només hi havia 1 partit (Canillo)	0,5	0,0	5,7	0,0
Altres raons	3,0	0,0	0,0	5,6
No contesta	3,3	0,0	0,0	3,8

Taula 8. Raons per les quals no va votar a les eleccions comunals de 2015, 2011 i 2007

	Total			
% Verticals		No va votar a les eleccions comunals del 2015	No va votar a les eleccions comunals del 2011	No va votar a les eleccions comunals del 2007
Total	151	112	62	54
Estava fora del país	31,2	22,8	22,2	28,8
No l'interessa i/o passa de la política	14,9	16,2	21,4	20,5
No ha pogut (feina, temps, malaltia d'un familiar, passaport caducat, malaltia, operació, invalidesa)	10,1	11,0	9,9	5,5
Cap candidatura i/o polític el convencia	8,5	9,6	5,6	6,4
Cap raó en especial, mandra, no ho sap	7,5	8,1	8,5	8,1
Està desencantat, sense motivació, decebut	5,2	7,0	4,6	5,3
No creu en la política	3,9	5,3	8,6	4,4
No vol votar	3,6	4,9	1,4	5,5
No considera necessari o important anar a votar	3,1	4,2	5,4	4,5
No li agrada la política i/o els polítics i el que fan	2,7	3,7	5,7	6,5
No creu en els partits i/o no els té confiança	2,5	3,3	2,9	0,0
Falta d'informació	1,4	1,8	3,3	3,8
Només hi havia 1 partit (Canillo)	0,5	0,7	0,0	0,0
Altres raons	3,0	2,2	4,0	4,5
No contesta	3,3	1,1	0,0	0,0

*Individus que no van votar a les diferents eleccions comunals i van donar un dels motius anteriors. No ha de coincidir l'any de l'abstenció i el tipus de comicis (generals o comunals) amb el motiu.

Taula 9. Raons per les quals no va votar a les eleccions generals de 2015, 2011 i 2009

	Total			
% Verticals		No va votar a les eleccions generals del 2015	No va votar a les eleccions generals del 2011	No va votar a les eleccions generals del 2009
Total	151	102	66	57
Estava fora del país	31,2	22,2	29,0	18,8
No l'interessa i/o passa de la política	14,9	17,9	20,1	21,9
No ha pogut (feina, temps, malaltia d'un familiar, passaport caducat, malaltia, operació, invalidesa)	10,1	8,9	8,7	8,6
Cap candidatura i/o polític el convencia	8,5	10,8	6,7	7,9
Cap raó en especial, mandra, no ho sap	7,5	6,5	6,0	10,9
Està desencantat, sense motivació, decebut	5,2	5,1	4,3	5,0
No creu en la política	3,9	5,8	8,0	7,8
No vol votar	3,6	5,4	1,4	5,2
No considera necessari o important anar a votar	3,1	4,6	5,0	4,3
No li agrada la política i/o els polítics i el que fan	2,7	4,0	5,3	6,2
No creu en els partits i/o no els té confiança	2,5	3,7	2,7	0,0
Falta d'informació	1,4	2,0	3,1	3,7
Només hi havia 1 partit (Canillo)	0,5	0,0	0,0	0,0
Altres raons	3,0	3,9	2,8	3,3
No contesta	3,3	1,3	0,0	0,0

*Individus que no van votar a les diferents eleccions generals i van donar un dels motius anteriors. No ha de coincidir l'any de l'abstenció i el tipus de comicis (generals o comunals) amb el motiu.

Taula 10. Quina raó o raons creu que l'haurien motivat a votar quan no ho va fer a les eleccions comunals de 2015, 2011 i 2007

	Total			
% Verticals		No va votar a les eleccions comunals del 2015	No va votar a les eleccions comunals del 2011	No va votar a les eleccions comunals del 2007
Total	85	71	45	42
Confiança en els polítics i que diguessin la veritat i complissin el que diuen	18,1	18,0	11,9	10,9
Gent nova, altres polítics	9,6	10,0	4,6	5,0
Cap raó i/o motiu	7,8	5,0	10,8	8,5
Canviar i millorar els programes electorals	8,4	10,1	4,6	5,0
Més motivació	6,4	5,4	6,5	5,0
Que els polítics mirin per la ciutadania	6,3	7,6	11,8	7,9
Que els polítics siguin més propers al poble i informin més	5,6	5,3	0,0	5,0
Que els polítics treballin més	4,0	4,7	2,8	3,1
No segueix la política, no l'interessa o està desencantat	3,8	4,6	4,9	3,3
Repartir millor les ajudes i igualtat social	3,7	4,4	6,9	2,2
No sabia quin partit votar o cap l'interessava	3,5	4,2	6,5	7,1
Que la política fos de veritat	2,6	3,1	3,0	3,3
Votar per correu i facilitar tràmits per votar des de fora	2,6	1,2	0,0	3,3
Que tothom pogués participar més	2,4	2,9	4,6	5,0
No li agrada la política o el que fan els polítics	1,9	2,3	2,2	2,4
Una oposició raonable	1,1	0,0	2,0	0,0
Altres	6,1	7,3	4,5	9,9
No ho sap	9,5	8,1	14,2	15,5

Taula 11. Quina raó o raons creu que l'haurien motivat a votar quan no ho va fer a les eleccions generals de 2015, 2011 i 2009

	Total			
% Verticals		No va votar a les eleccions generals del 2015	No va votar a les eleccions generals del 2011	No va votar a les eleccions generals del 2009
Total	85	68	43	46
Confiança en els polítics i que diguessin la veritat i complissin el que diuen	18,1	17,6	12,8	10,0
Gent nova, altres polítics	9,6	10,8	4,9	4,5
Cap raó i/o motiu	7,8	5,3	11,6	10,8
Canviar i millorar els programes electorals	8,4	10,6	7,0	6,5
Més motivació	6,4	5,6	2,1	0,0
Que els polítics mirin per la ciutadania	6,3	7,9	12,6	11,8
Que els polítics siguin més propers al poble i informin més	5,6	7,1	2,4	6,8
Que els polítics treballin més	4,0	5,0	0,0	0,0
No segueix la política, no l'interessa o està desencantat	3,8	4,8	5,3	3,0
Repartir millor les ajudes i igualtat social	3,7	4,7	7,4	5,0
No sabia quin partit votar o cap l'interessava	3,5	4,4	7,0	6,5
Que la política fos de veritat	2,6	3,3	3,2	3,0
Votar per correu i facilitar tràmits per votar des de fora	2,6	1,3	0,0	3,0
Que tothom pogués participar més	2,4	3,1	4,9	4,5
No li agrada la política o el que fan els polítics	1,9	2,4	2,4	2,2
Una oposició raonable	1,1	0,0	0,0	0,0
Altres	6,1	3,7	3,5	7,8
No ho sap	9,5	7,0	15,2	16,4

Taula 12. Perfil d'abstencionista creuat amb sexe, edat, nivell d'estudis i ocupació i nacionalitat dels pares

	Total	Perfil			
% Horitzontals		Tècnic	Actiu	Passiu	No contesta
Total	146	44,1	27,7	27,3	0,9
SEXE					
Home	91	40,6	26,1	31,9	1,4
Dona	56	49,9	30,4	19,7	0,0
EDAT					
De 18 a 24 anys	26	43,5	26,6	29,9	0,0
De 25 a 39	62	44,4	25,6	30,0	0,0
De 40 a 54	32	51,0	26,1	18,9	4,0
55 o més	25	34,7	34,7	30,6	0,0
No contesta	2	50,0	50,0	0,0	0,0
NIVELL D'ESTUDIS					
Estudis primaris no acabats o sense estudis	5	25,0	37,5	37,5	0,0
Ensenyament primari o secundari bàsic acabat	43	32,2	31,5	36,2	0,0
Ensenyament secundari superior acabat	69	46,5	25,7	26,0	1,9
Universitaris o postuniversitaris acabats	29	61,1	22,7	16,2	0,0
No contesta	1	0,0	100,0	0,0	0,0
OCUPACIÓ					
Directius, propietaris i comandaments intermedis	11	27,7	21,9	50,4	0,0
Professionals, tècnics i similars	17	58,5	20,7	20,7	0,0
Personal administratiu i similars	30	70,2	15,2	10,3	4,3
Treballadors del comerç, hotelaria i serveis personals	26	15,0	57,1	28,0	0,0
Treballadors de la indústria, construcció i primari	19	49,0	10,9	40,1	0,0
Treballadors no qualificats	2	0,0	62,9	37,1	0,0
Jubilats	13	36,5	29,5	34,0	0,0
Mestresses de casa	2	100,0	0,0	0,0	0,0
Estudiants	9	60,2	20,4	19,3	0,0
Aturats	11	33,4	25,8	40,9	0,0
Altres no ocupats	2	41,1	0,0	58,9	0,0
No contesta	5	26,5	73,5	0,0	0,0
NACIONALITAT DELS PARES					
Tots dos pares andorrans	18	50,0	40,1	10,0	0,0
Un dels pares andorrà	15	33,3	32,2	34,4	0,0
Tots dos pares no andorrans	68	43,0	28,6	26,5	1,9
No contesta	1	0,0	0,0	100,0	0,0

7. BIBLIOGRAFIA

- ABITBOL, P.; BOTERO, F. (2005). «Teoría de elección racional: estructura conceptual y evolución reciente». *Colombia Internacional*, núm. 62, p. 132 - 145.
- ADÁN MICÓ, G. (2011). «El abstencionismo electoral en la Comunidad Autónoma de las Illes Balears». (Tesi doctoral). Palma: Universitat de ses Illes Balears.
- ALARCÓN RASERO, R. (2015). «Crisis y descontento: el aumento de la abstención crítica en el sur de Europa, 2002-2012». *Encrucijadas. Revista Crítica de Ciencias Sociales*, vol. 10, v1001.
- ANDUIZA, E.; BOSCH, A. (2004). *Comportamiento político y electoral*. Barcelona: Ariel Ciencia Política.
- ALMOND, G.; VERBA, S. (1970). *La cultura cívica*. Madrid: Catòlica.
- ASTORKIA HUALDE, J. M. (1995). «Evolución de la abstención electoral en España: 1976-1990». A: *Comportamiento político y electoral*, p. 3-18. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas (CIS).
- BARBER, B. (1984). La democracia fuerte. Berkeley. *Cal. : Universidad de California Press* .
- BARREIRO, B. (2001). *Los determinantes de la participación en las elecciones españolas de marzo de 2000: el problema de la abstención en la izquierda*. Instituto Juan March de Estudios e Investigaciones.
- BATALLA, J.; IGLESIAS M.; MICÓ, J.; CASALS, M. (2009) *Andorra a l'enquesta mundial de valors*. Lleida: Pagès. (Llibres del Cres; 14)
- BERGANZA CONDE, M. R. (2008). «Las elecciones al Parlamento Europeo como comicios de segundo orden: estudio de la cobertura informativa en televisión (1999-2004)». *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, núm. 14, p. 15-31.
- BOIX, C.; RIBA, C. (2000). «Las bases sociales y políticas de la abstención en las elecciones generales españolas: recursos individuales, movilización estratégica e Instituciones electorales». *Reis*, núm. 90, p. 95-128.
- BUENDIA, J.; SOMUANO, F. «Participación electoral en nuevas democracias: la elección presidencial de 2000 en México». *Política y Gobierno*, vol. X, núm. 2 , p. 289-323.
- BUNGE, M. (1995). «Pobreza de la teoría de la elección racional». *Revista de Filosofía (Universidad de Chile)*, núm. XLV-XLVI, p. 7-26.
- DÍEZ NICOLÁS, J. (1981). «El abstencionismo electoral». *Dédalo*, núm. 2.
- DOWNS, A. (1957). «An economic theory of political action in a democracy». *The Journal of Political Economy*, vol. 65, núm. 2, p. 135-150.

- FLICKINGER, R. S.; STUDLAR, D. T. (1992). «The disappearing voters? Exploring declining turnout in Western European elections». *West European Politics*, vol. 15, núm. 2, p. 1-16.
- FONT FÀBREGAS, J.; FONTCUBERTA RUEDA, P. (1990). «Participación política “versus” participación electoral». *Papers (Universitat Autònoma de Catalunya)*, núm. 34, p. 45-61.
- FONT, J. (1995). «La abstención electoral en España: certezas e interrogantes». *Reis: Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 71, p. 11-40.
- GARCÍA ESCRIBANO, J. J. (1998). *El poder ausente: un análisis de la abstención electoral en la Región de Murcia*. Universidad de Murcia, Servicio de Publicaciones.
- GARCÍA VIÑUELA, E. (2013). «Los efectos de la campaña para las elecciones generales españolas de 2011». *Cuadernos Económicos de ICE*, núm. 85, p. 105-122.
- GIRAL QUINTANA, E. (1993). *Participació política a Andorra (1979-1993)*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, Centre Documental de la Comunicació. (Quaderns del CeDoC; 3)
- GODOY ARCAJA, Ó. (2001). «Democracia y razón pública. En torno a John Rawls». *Estudios Públicos*, núm. 81, p. 39-65.
- GRAWITZ, M.; LECA, J. (1985). *Traité de science politique*. Vol. 2. París: Presses Universitaires de France.
- GUERRA, L. L. (1978). «Abstencionismo electoral en contextos no democráticos y de transición: el caso español». *Reis*, núm. 2, p. 53-69.
- HAGUE ROMA, J. L. (1999). «Evolución política de Andorra (1931-1939)». (Tesi doctoral). Universidad de Málaga.
- INGLEHART, R. (2001). *Modernización y posmodernización: el cambio cultural, económico, y político en 43 sociedades*. Madrid: CIS-Siglo XXI.
- JUSTEL, M. (1995a). «Composición y dinámica de la abstención electoral en España». A: *Comportamiento político y electoral*, p. 19-50. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- JUSTEL, M. (1995b). *La abstención electoral en España, 1977-1993*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- LAVEZZOLO, S. (2006). «Adversidad Económica y Participación Electoral en América Latina, 1980-2000. Movilización y desmovilización tras dos décadas de inestabilidad económica y frustración política». A: *Encuentro de Latino americanistas Españoles (12. 2006. Santander): Viejas y nuevas alianzas entre América Latina y España*.
- LINZ, J. J.; MONTERO, J. R. (eds.). (1986). *Crisis y cambio: electores y partidos en la España de los años ochenta*. Madrid: Centro de Estudios Políticos y Constitucionales.
- LIPSET, S. M.; BENDIX, R. (1991). *Social mobility in industrial society*. Transaction Publishers.

- MAGALONI KERPEL, B. (1994). «Elección racional y voto estratégico: Algunas aplicaciones para el caso mexicano». *Política y Gobierno*, vol. 1, núm. 2, p. 309-344.
- MAIR, P. (2005). *Democracy beyond parties*. Center of the Study of Democracy.
- MARIO, B. (1995). *Sistemas sociales y filosofía*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana.
- MATEOS, A.; MORAL, F. (2006). *El comportamiento electoral de los jóvenes españoles*. Madrid: Instituto de la Juventud.
- MEMMI, D. (1985). «L'engagement politique». A: GRAWITZ, M.; LECA, J. (comp.). *Traité de science politique*, v. III, cap. V, p. 310-366. París: Presses Universitaires de France.
- MÍGUEZ GONZÁLEZ, S. (1998). «De la apatía a la participación: La evolución de la abstención en las elecciones autonómicas de Galicia (1981-1997)». *Sociológica: Revista de pensamiento social*, núm. 3, p. 39-68.
- MILBRATH, L.; GOEL, M. L. (1977). *Political Participation. How and Why People get involved*. Chicago: Rand McNally College Publishing.
- MONTERO, J. R. (1981). «Una nota introductoria sobre los tipos de abstención y la movilidad de los abstencionistas». *ESE, Estudis Electorals*, núm. 7, p. 73-93.
- MONTERO GIBERT, J. R. (1984). «Niveles, fluctuaciones y tendencias del abstencionismo electoral en España y Europa». *Reis*, núm. 28, p. 223-242.
- MONTERO, J. R.; PALLARÉS, F. (1992). «Los estudios electorales en España: un balance bibliográfico». Barcelona: ICPS. (Working Papers; 49).
- MUÑOZ, J.; BOSÓ, À.; PALLARÉS, F. (2005). «Nationalization of Party Systems The Spanish case (1979-2004)». A: *7th Congress of the Asociación Española de Ciencia Política, Madrid*.
- NOHLEN, Dieter (2004). «La participación electoral como objeto de estudio». *Elecciones*, núm. 3, p. 137-157. <www.ripeoea.org> [Consulta: 29 maig 2008]
- NORRIS, P.; REIF, K. (1997). «Second-order elections». *European Journal of Political Research*, vol. 31, núm. 1, p. 109-124.
- PALLARÉS, F.; BOSÓ, A.; MUÑOZ, J. (2004). *Las elecciones generales de 2004 en España*. Instituto de Derecho Público, Informe Comunidades Autónomas.
- PATEMAN, C. (1970). *Participation and democracy theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- PÉREZ BARALT, C. (2006). «Enfoques teórico-metodológicos en el estudio de la participación electoral». *Cuestiones Políticas*, vol.22, núm. 37, p. 75-93.
- PIZZORNO, A. (1989). «Algún otro tipo de alteridad: una crítica a las teorías de la elección racional». *Sistema. Revista de Ciencias Sociales*, núm. 88, p. 27-42.

- POSADA BIESCA, A. (1896). «El deber del sufragio y el voto obligatorio». *Revista general de legislación y jurisprudencia*, vol. 44, núm. 88, p. 229-244.
- RIBA, C. (2000). «Voto dual y abstención diferencial. Un estudio sobre el comportamiento electoral en Cataluña». *Reis*, núm. 91, p. 59-88.
- ROCHE, M. (2008). *Modelos de comportamiento electoral: ¿Por qué las personas votan de una manera y no de otra?* <www.gestiopolis.com> [Consulta: 18 setembre 2008]
- ROMERO, R. (comp.) (2005). *Democracia participativa, una utopía en marcha: reflexiones, experiencias y un análisis del caso porteño*. Buenos Aires: GEDEP, Grupo de Estudios sobre Democracia Participativa. Ediciones Cooperativas.
- ROSENSTONE, S., & Hansen, J. M. (1993). Mobilization, participation and democracy in America.
- RUIZ OLABUÉNAGA, J. I.; VICENTE TORRADO, T. L.; RUIZ VIEYTEZ, E. J. (1998). *Sociología electoral vasca*. Universidad de Deusto. (Ciencias Sociales; 18)
- SARTORI, G. (1987). *Partidos y sistemas de partidos*. Madrid: Alianza Editorial.
- SCHMITT, H. (2006). «Las elecciones al Parlamento Europeo de junio de 2004: ¿siguen siendo de segundo orden?» A: MOLINS LÓPEZ-RODÓ, J. M.; OÑATE RUBALCABA, P. (coord.). *Elecciones y comportamiento electoral en la España multinivel*, p. 199-122. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- SEN, A. (1986). «Los tontos racionales: Una crítica de los fundamentos conductistas de la teoría económica». A: HAHN, Frank; MARTIN, H. (comp.). *Filosofía y teoría económica*. México: Fondo de Cultura Económica.
- TINGSTEN, H. (1937). *Political behavior: Studies in election statistics*. Londres: P. S. King.
- VERBA, S.; NIE, N. H. (1972). *Participation in America. Political democracy and social equality*. Nova York: Harper and Row.